MÜSLÜMANCA KONUŞMAK

Allah'a çağıran, salih amelde bulunan ve "Gerçekten ben Müslümanlardanım" diyenden daha güzel sözlü kimdir? (Fussilet Suresi, 33)

HARUN YAHYA

İnsanın ağzından çıkan her kelime Kuran'ın **"Asla; demekte olduğunu yazacağız ve onun için azapta(n) da süre tanıdıkça tanıyacağız. Onun söylemekte olduğuna Biz mirasçı olacağız; o Bize, 'yapayalnız tek başına' gelecektir."** (Meryem Suresi, 80) ayetiyle bildirildiği gibi, Allah Katında yazılmaktadır. Dolayısıyla insanlar inandıkları her fikirden, akıllarından geçirdikleri her düşünceden, gösterdikleri her tavırdan sorumlu oldukları gibi, söyledikleri her sözden de sorumlu tutulacak ve ahirette buna göre bir karşılık alacaklardır.

Bu önemli gerçeğin en açık şekilde şuuruna varan ve bu ahlakı en güzel şekilde yaşayan kimseler ise hiç kuşkusuz ki 'müminler'dir. Müminler dünya hayatında Rabbimiz'e gönülden iman ederek Müslümanca yaşayan ve bunun bir gereği olarak da 'Müslümanca konuşan' kimselerdir.

Müslümanca konuşabilmek, ancak 'Allah'a ve Kuran'a teslim olmak'la mümkün olabilir. Kalbinde imanı, samimiyeti ve teslimiyeti yaşadıktan sonra, insana "nutku verip konuşturacak" olan Allah'tır. Allah ona 'Müslümanca konuşma'yı ilham edecek, onu en samimi, en hikmetli, en etkili ve en doğru şekilde konuşturacaktır. Kalbinde samimi iman olmadığı sürece, bir insan sadece sözlerine dikkat ederek bu samimi üslubu kazanamaz. Hayatın her anında Müslümanca konuşabilmek için, samimi imanı ve Allah korkusunu kalpte her an yaşamak gerekir.

YAZAR HAKKINDA: Harun Yahya müstear ismini kullanan Adnan Oktar, 1956 yılında Ankara'da doğdu. 1980'li yıllardan bu yana, imani, bilimsel ve siyasi konularda pek çok eser hazırladı. Bunların yanı sıra, yazarın evrimcilerin sahtekarlıklarını, iddialarının geçersizliğini ve Darwinizm'in kanlı ideolojilerle olan karanlık bağlantılarını ortaya koyan çok önemli eserleri bulunmaktadır.

Yazarın tüm çalışmalarındaki ortak hedef, Kuran'ın tebliğini dünyaya ulaştırmak, böylelikle insanları Allah'ın varlığı, birliği ve ahiret gibi temel imani konular üzerinde düşünmeye sevk etmek ve inkarcı sistemlerin çürük temellerini ve sapkın uygulamalarını gözler önüne sermektir. Nitekim yazarın, bugüne kadar 60 ayrı dile çevrilen yaklaşık 300 eseri, dünya çapında geniş bir okuyucu kitlesi tarafından takip edilmektedir.

Harun Yahya Külliyatı, -Allah'ın izniyle- 21. yüzyılda dünya insanlarını Kuran'da tarif edilen huzur ve barışa, doğruluk ve adalete, güzellik ve mutluluğa taşımaya bir vesile olacaktır.

ARAŞTIRMA YAYINCILIK

بسم الله الرحمن الرحيم

الله
رسول
محمد

OKUYUCUYA

- Bu kitapta ve diğer çalışmalarımızda evrim teorisinin çöküşüne özel bir yer ayrılmasının nedeni, bu teorinin her türlü din aleyhtarı felsefenin temelini oluşturmasıdır. Yaratılışı ve dolayısıyla Allah'ın varlığını inkar eden Darwinizm, 150 yıldır pek çok insanın imanını kaybetmesine ya da kuşkuya düşmesine neden olmuştur. Dolayısıyla bu teorinin bir aldatmaca olduğunu gözler önüne sermek çok önemli bir imani görevdir. Bu önemli hizmetin tüm insanlarımıza ulaştırılabilmesi ise zorunludur. Kimi okuyucularımız belki tek bir kitabımızı okuma imkanı bulabilir. Bu nedenle her kitabımızda bu konuya özet de olsa bir bölüm ayrılması uygun görülmüştür.
- Belirtilmesi gereken bir diğer husus, bu kitapların içeriği ile ilgilidir. Yazarın tüm kitaplarında imani konular Kuran ayetleri doğrultusunda anlatılmakta, insanlar Allah'ın ayetlerini öğrenmeye ve yaşamaya davet edilmektedirler. Allah'ın ayetleri ile ilgili tüm konular, okuyanın aklında hiçbir şüphe veya soru işareti bırakmayacak şekilde açıklanmaktadır.
- Bu anlatım sırasında kullanılan samimi, sade ve akıcı üslup ise kitapların yediden yetmişe herkes tarafından rahatça anlaşılmasını sağlamaktadır. Bu etkili ve yalın anlatım sayesinde, kitaplar "bir solukta okunan kitaplar" deyimine tam olarak uymaktadır. Dini reddetme konusunda kesin bir tavır sergileyen insanlar dahi, bu kitaplarda anlatılan gerçeklerden etkilenmekte ve anlatılanların doğruluğunu inkar edememektedirler.
- Bu kitap ve yazarın diğer eserleri, okuyucular tarafından bizzat okunabileceği gibi, karşılıklı bir sohbet ortamı şeklinde de okunabilir. Bu kitaplardan istifade etmek isteyen bir grup okuyucunun kitapları birarada okumaları, konuyla ilgili kendi tefekkür ve tecrübelerini de birbirlerine aktarmaları açısından yararlı olacaktır.
- Bunun yanında, sadece Allah rızası için yazılmış olan bu kitapların tanınmasına ve okunmasına katkıda bulunmak da büyük bir hizmet olacaktır. Çünkü yazarın tüm kitaplarında ispat ve ikna edici yön son derece güçlüdür. Bu sebeple dini anlatmak isteyenler için en etkili yöntem, bu kitapların diğer insanlar tarafından da okunmasının teşvik edilmesidir.
- Kitapların arkasına yazarın diğer eserlerinin tanıtımlarının eklenmesinin ise önemli sebepleri vardır. Bu sayede kitabı eline alan kişi, yukarıda söz ettiğimiz özellikleri taşıyan ve okumaktan hoşlandığını umduğumuz bu kitapla aynı vasıflara sahip daha birçok eser olduğunu görecektir. İmani ve siyasi konularda yararlanabileceği zengin bir kaynak birikiminin bulunduğuna şahit olacaktır.
- Bu eserlerde, diğer bazı eserlerde görülen, yazarın şahsi kanaatlerine, şüpheli kaynaklara dayalı izahlara, mukaddesata karşı gereken adaba ve saygıya dikkat etmeyen üsluplara, burkuntu veren ümitsiz, şüpheci ve ye'se sürükleyen anlatımlara rastlayamazsınız.

Bu kitapta kullanılan ayetler, Ali Bulaç'ın hazırladığı
"Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı" isimli mealden alınmıştır.

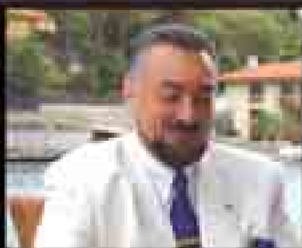
Birinci baskı: Şubat 2003 / İkinci baskı: Ekim 2005 / Üçüncü baskı: Haziran 2006
Dördüncü baskı: Aralık 2006 / Beşinci baskı: Şubat 2007 / Altıncı baskı: Kasım 2008

ARAŞTIRMA YAYINCILIK: Talatpaşa Mah. Emirgazi Caddesi
İbrahim Elmas İşmerkezi A Blok Kat 4 Okmeydanı - İstanbul Tel: (0 212) 222 00 88
Baskı: Entegre Matbaacılık / Sanayi Cad. No: 17
Yenibosna-İstanbul Tel: (0 212) 451 70 70

www.harunyahya.org - www.harunyahya.net

MÜSLÜMANCA KONUŞMAK

HARUN YAHYA (ADNAN OKTAR)

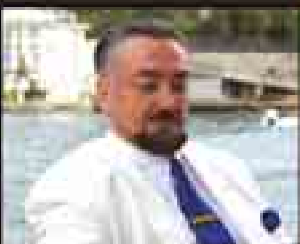

MÜSLÜMANCA KONUŞMAK

"Allah'a çağıran, salih amelde bulunan ve: 'Gerçekten ben Müslümanlardanım' diyenden daha güzel sözlü kimdir?"
(Fussilet Suresi, 33)

YAZAR ve ESERLERİ HAKKINDA

Harun Yahya müstear ismini kullanan yazar Adnan Oktar, 1956 yılında Ankara'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Ankara'da tamamladı. Daha sonra İstanbul Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde ve İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde öğrenim gördü. 1980'li yıllardan bu yana, imani, bilimsel ve siyasi konularda pek çok eser hazırladı. Bunların yanı sıra, yazarın evrimcilerin sahtekarlıklarını, iddialarının geçersizliğini ve Darwinizm'in kanlı ideolojilerle olan karanlık bağlantılarını ortaya koyan çok önemli eserleri bulunmaktadır. Harun Yahya'nın eserleri yaklaşık 30.000 resmin yer aldığı toplam 45.000 sayfalık bir külliyattır ve bu külliyat 57 farklı dile çevrilmiştir.

Yazarın müstear ismi, inkarcı düşünceye karşı mücadele eden iki peygamberin hatıralarına hürmeten, isimlerini yad etmek için Harun ve Yahya isimlerinden oluşturulmuştur. Yazar tarafından kitapların kapağında Resulullah'ın mührünün kullanılmış olmasının sembolik anlamı ise, kitapların içeriği ile ilgilidir. Bu mühür, Kuran-ı Kerim'in Allah'ın son kitabı ve son sözü, Peygamberimiz (sav)'in de hatem-ül enbiya olmasını remzetmektedir. Yazar da, yayınladığı tüm çalışmalarında, Kuran'ı ve Resulullah'ın sünnetini kendine rehber edinmiştir. Bu suretle, inkarcı düşünce sistemlerinin tüm temel iddialarını tek tek çürütmeyi ve dine karşı yöneltilen itirazları tam olarak susturacak "son söz"ü söylemeyi hedeflemektedir. Çok büyük bir hikmet ve kemal sahibi olan Resulullah'ın mührü, bu son sözü söyleme niyetinin bir duası olarak kullanılmıştır.

Yazarın tüm çalışmalarındaki ortak hedef, Kuran'ın tebliğini dünyaya ulaştırmak, böylelikle insanları Allah'ın varlığı, birliği ve ahiret gibi temel imani konular üzerinde düşünmeye sevk etmek ve inkarcı sistemlerin çürük temellerini ve sapkın uygulamalarını gözler önüne sermektir.

Nitekim Harun Yahya'nın eserleri Hindistan'dan Amerika'ya, İngiltere'den Endonezya'ya, Polonya'dan Bosna Hersek'e, İspanya'dan Brezilya'ya, Malezya'dan İtalya'ya, Fransa'dan Bulgaristan'a ve Rusya'ya kadar dünyanın daha pek çok ülkesinde beğeniyle okunmaktadır. İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, İspanyolca, Portekizce, Urduca,

Arapça, Arnavutça, Rusça, Boşnakça, Uygurca, Endonezyaca, Malayca, Bengoli, Sırpça, Bulgarca, Çince, Kishwahili (Tanzanya'da kullanılıyor), Hausa (Afrika'da yaygın olarak kullanılıyor), Dhivelhi (Mauritus'ta kullanılıyor), Danimarkaca ve İsveççe gibi pek çok dile çevrilen eserler, yurtdışında geniş bir okuyucu kitlesi tarafından takip edilmektedir.

Dünyanın dört bir yanında olağanüstü takdir toplayan bu eserler pek çok insanın iman etmesine, pek çoğunun da imanında derinleşmesine vesile olmaktadır. Kitapları okuyan, inceleyen her kişi, bu eserlerdeki hikmetli, özlü, kolay anlaşılır ve samimi üslubun, akılcı ve ilmi yaklaşımın farkına varmaktadır. Bu eserler süratli etki etme, kesin netice verme, itiraz edilemezlik, çürütülemezlik özellikleri taşımaktadır. Bu eserleri okuyan ve üzerinde ciddi biçimde düşünen insanların, artık materyalist felsefeyi, ateizmi ve diğer sapkın görüş ve felsefelerin hiçbirini samimi olarak savunabilmeleri mümkün değildir. Bundan sonra savunsalar da ancak duygusal bir inatla savunacaklardır, çünkü fikri dayanakları çürütülmüştür. Çağımızdaki tüm inkarcı akımlar, Harun Yahya Külliyatı karşısında fikren mağlup olmuşlardır.

Kuşkusuz bu özellikler, Kuran'ın hikmet ve anlatım çarpıcılığından kaynaklanmaktadır. Yazarın kendisi bu eserlerden dolayı bir övünme içinde değildir, yalnızca Allah'ın hidayetine vesile olmaya niyet etmiştir. Ayrıca bu eserlerin basımında ve yayınlanmasında herhangi bir maddi kazanç hedeflenmemektedir.

Bu gerçekler göz önünde bulundurulduğunda, insanların görmediklerini görmelerini sağlayan, hidayetlerine vesile olan bu eserlerin okunmasını teşvik etmenin de, çok önemli bir hizmet olduğu ortaya çıkmaktadır.

Bu değerli eserleri tanıtmak yerine, insanların zihinlerini bulandıran, fikri karmaşa meydana getiren, kuşku ve tereddütleri dağıtmada, imanı kurtarmada güçlü ve keskin bir etkisi olmadığı genel tecrübe ile sabit olan kitapları yaymak ise, emek ve zaman kaybına neden olacaktır. İmanı kurtarma amacından ziyade, yazarının edebi gücünü vurgulamaya yönelik eserlerde bu etkinin elde edilemeyeceği açıktır. Bu konuda kuşkusu olanlar varsa, Harun Yahya'nın eserlerinin tek amacının dinsizliği çürütmek ve Kuran ahlakını yaymak olduğunu, bu hizmetteki etki, başarı ve samimiyetin açıkça görüldüğünü okuyucuların genel kanaatinden anlayabilirler.

Bilinmelidir ki, dünya üzerindeki zulüm ve karmaşaların, Müslümanların çektikleri eziyetlerin temel sebebi dinsizliğin fikri hakimiyetidir. Bunlardan kurtulmanın yolu ise, dinsizliğin fikren mağlup edilmesi, iman hakikatlerinin ortaya konması ve Kuran ahlakının, insanların kavrayıp yaşayabilecekleri şekilde anlatılmasıdır. Dünyanın günden güne daha fazla içine çekilmek istendiği zulüm, fesat ve kargaşa ortamı dikkate alındığında bu hizmetin elden geldiğince hızlı ve etkili bir biçimde yapılması gerektiği açıktır. Aksi halde çok geç kalınabilir.

Bu önemli hizmette öncü rolü üstlenmiş olan Harun Yahya Külliyatı, Allah'ın izniyle, 21. yüzyılda dünya insanlarını Kuran'da tarif edilen huzur ve barışa, doğruluk ve adalete, güzellik ve mutluluğa taşımaya bir vesile olacaktır.

İÇİNDEKİLER

YARATILIŞ GERÇEĞİ

İşte Rabbiniz olan Allah budur. O'ndan başka İlah yoktur. Herşeyin Yaratıcısı'dır. Öyleyse O'na kulluk edin. O, herşeyin üstünde bir vekildir. Gözler O'nu idrak edemez; O ise bütün gözleri idrak eder. O, latif olandır, haberdar olandır. Gerçek şu ki size Rabbinizden basiretler gelmiştir. Kim basiretle görürse kendi lehine, kim de kör olursa (görmek istemezse) kendi aleyhinedir. Ben sizin üzerinizde gözetleyici değilim.
(Enam Suresi, 102-104)

Çekirge sürüleri çok kalabalıklardır ancak adeta tek bir vücut olarak hareket ederler. Bu sürülerin bazılarının 3-5 kilometre genişliğinde ve metrelerce derinlikte olduğu tespit edilmiştir. Bu canlılar yumurtalarını toprağın içine tohum gibi yerleştirirler ve çekirge larvaları uzun bir süre toprağın altında kaldıktan sonra, yeryüzüne topluca çıkarlar.

www.yaratilismucizesi.com

...Biz gökten su indirdik, böylelikle orada her güzel olan çiftten bir bitki bitirdik. Bu, Allah'ın yaratmasıdır. Şu halde, O'nun dışında olanların yarattıklarını Bana gösterin. Hayır, zulmedenler, açıkça bir sapıklık içindedirler.
(Lokman Suresi, 10-11)

İnsanların dostu ve yardımcısı olan sevimli köpekler de Yüce Allah'ın insanlar için boyun eğdirdiği varlıklardır. İnsan çevresine baktığında bunun gibi Allah'ın pek çok ayetiyle karşılaşır. Bunlar düşünebilen insanlar için birer ibret vesilesidir.

Karıncaların bilinen yaklaşık 8800 çeşidi vardır. Her çeşidin de kendine özgü, hayranlık verici özellikleri bulunur. Teknoloji, kollektif çalışma, askeri strateji, gelişmiş bir iletişim ağı, örnek ve rasyonel bir hiyerarşi, disiplin, kusursuz bir şehir planlaması... İnsanların her zaman yeteri kadar başarılı olamadığı bu alanlarda, karıncalar daima başarılıdırlar.

www.evrimmasali.com

Her canlı, kendisini savunmak için farklı yeteneklerle birlikte var edilmiştir. Kimisi çok hızlı ve çeviktir; kendini kaçarak kurtarır. Kimisi yerinden kımıldayamaz, ama sağlam zırhlarla kaplıdır. Kimisi, olağanüstü "korkutma" becerilerine sahiptir. Bazıları, zehirli, yakıcı, ya da kötü kokulu sıvılar püskürtür. Bunların her biri Allah'ın yaratma sanatındaki mükemmelliğin göstergesidir.

Kendi rızkını taşıyamayan nice canlı vardır ki onu ve sizi Allah rızıklandırır. O, işitendir, bilendir.
(Ankebut Suresi, 60)

O Allah ki, yaratandır, (en güzel bir biçimde) kusursuzca var edendir, 'şekil ve suret' verendir. En güzel isimler O'nundur. Göklerde ve yerde olanların tümü O'nu tesbih etmektedir. O, Aziz, Hakimdir.
(Haşr Suresi, 24)

Bir molekülün, bu molekülü oluşturan atomların plan yapması, bu plana uygun hareket etmesi, verilen emri anlayarak, uygulaması, tesadüfen ortaya çıkması mümkün olmayan olaylardır. İşte bütün bu olağanüstü olaylar, bugüne kadar yaşamış olan ve halen yaşayan milyarlarca insanın bedenlerinde her birinin bedeninde gerçekleşir ve resimdeki bebek oluşur. Allah üstün güç sahibi olan Yaratıcımız'dır.

Bilinen en eski akrep fosillerinden biri 320 milyon yıllıktır. Resimde fosili görülen akrep ise 110 milyon yaşındadır. 320 milyon yıl önce yaşayan akrepler de, 110 milyon yıl önce yaşayan akrepler de, günümüzde yaşayan akrepler de aynıdır. Yüz milyonlarca yıldır değişmeyen akrepler bir Yaratılış gerçeği delilidir.

www.surungenfosilleri.com

Brezilya'da bulunan 110 milyon yıllık akrep fosili, resimde de görüldüğü gibi günümüz akreplerinden farksızdır.

Resimde görülen çekirge fosili 108 – 92 milyon yaşındadır ve Darwinistlere, diğer tüm canlılar gibi, çekirgelerin de milyonlarca yıldır hiç değişmediklerini yani evrim geçirmediklerini söylemektedir.

www.canlilarinevrimi.com

Yanda 108-92 milyon yıllık bir çekirge fosili görülmektedir. Altta ise günümüz çekirgesi...

Resimde görülen karabatak kafası fosili 18 milyon yıllıktır. 18 milyon yıl önce yaşayan karabatakların günümüzdeki örneklerinden bir farkı olmadığının delilidir. Bu farksızlık, söz konusu canlıların milyonlarca yıldır değişmediğini, yani evrim geçirmediklerini göstermektedir.

www.kabatasdevri.com

Yukarıda görülen karabatak fosili 18 milyon yıllık olup Şili'de bulunmuştur. Yandaki resimde de günümüz karabataklarından örnekler görülmektedir.

Fosil kayıtları her açıdan evrim teorisini yalanlamaktadır. Teoriyi yalanlayan fosil örneklerinden biri de, resimde görülen 25 milyon yaşındaki yengeç fosilidir. On milyonlarca yıldır değişmeden kalan yengeçler, canlıların evrimleşmediğini bir kez daha teyit etmektedir. Bu yengeç fosilinin, günümüzde yaşayan yengeçlerden hiçbir farkı yoktur.

www.hayatinkokeni.com

Günümüzden 25 milyon yıl önce yaşayan yukarıdaki yengeç fosilini alttaki yaşayan yengeçle kıyasladığınızda aralarında hiçbir fark bulunmadığını görebilirsiniz.

Darwinistlerin bilim dışı iddialarına göre sürüngenler memelilerin de atasıdır. Ancak bu iki canlı sınıflaması arasında çok büyük farklar vardır. Evrimciler bugüne kadar bu konudaki sorulara tatmin edici tek bir bilimsel cevap verememişlerdir. Çünkü canlılar birbirlerinden değişerek var olmamış, bir anda eksiksiz olarak yaratılmışlardır.

23-5 milyon yıllık sırtlan kafatası.

Huş ağacı, Betula sınıfında yer alan, kuzey iklimlerinde yetişen bir bitkidir. Resimde görülen fosil, 54 – 37 milyon yıl yaşındadır. Günümüzdeki örnekleriyle tıpatıp aynı olan bu fosil örneği, diğer tüm canlılar gibi, huş ağaçlarının da evrim geçirmediğinin delillerinden biridir.

www.evrimcilerinitiraflari.com

Kanada'da bulunan 54-37 milyon yıllık olan huş ağacı yaprağının fosili yandaki resimde yer almaktadır. Yukarıda ise günümüzde yaşayan bir huş ağacı yaprağı görülmektedir.

Resimde görülen istiridye 268 – 146 milyon yaşındadır. Yüz milyonlarca yıl önce yaşamış olan istiridyelerin günümüzde yaşayanlarla aynı olduğunu gösteren bu fosil, evrimi yalanlamaktadır.

www.maddeninardindakisir.com

Günümüzde yaşayan istiridyelerle milyonlarca yıl önce yaşayanlar arasında bir fark olmadığının delili yukarıdaki fosil ile günümüzdeki örneklerinin aynı olmasıdır.

Karidesin vücudu kalsiyum karbonattan meydana gelen bir zırhla kaplıdır. Gövdesi eklemlidir. Resimde görülen karides fosili ise 145 milyon yıl yaşındadır. Milyonlarca yıldır yapılarını aynen koruyan ve herhangi bir değişime uğramayan karidesler, canlıların evrim geçirmediğinin yaşayan bir delilidir.

www.Allahvar.com

Yandaki resimde görülen karides fosili 145 milyon yıllıktır. Yukarıdaki resimde de günümüz karidesi görülmektedir.

390 milyon yıl önce yaşamış olan deniz yıldızlarının, bugünkü denizlerde yaşayan deniz yıldızlarından hiçbir farkı yoktur. Aradan geçen yüz milyonlarca yıla rağmen değişime uğramayan deniz yıldızları, tarihin hiçbir döneminde evrim yaşanmadığını göstermektedir.

www.evrimbelgeseli.com

300 milyon yıllık bir deniz yıldızı fosili ile yanda görülen günümüzdeki örneği arasında hiç fark olmaması yaratılışın delillerindendir.

Günümüzde yaşayan örümceklerin sahip oldukları tüm özelliklere milyonlarca yıl önce yaşayan örümcekler de sahiptir. 25 milyon yıllık amber içindeki örümcek fosili bu gerçeğin ispatlarındandır.

www.guncelyorumlar.com

25 milyon yıllık örümcek fosili (üstte). Solda ise günümüzdeki örneği görülüyor.

Sahip oldukları özel sonar sistemi sayesinde yarasalar zifiri karanlıkta, hiçbir şey görmeden son derece kıvrak ve kusursuz manevralarla uçar. Karanlık bir odanın zeminindeki küçücük bir tırtılı bile algılar ve avlar. Bu sistem olmadan canlının yaşaması mümkün değildir. Milyonlarca yıllık yarasa fosilleri canlıların evrim geçirdiği iddiasını reddetmektedir.

www.Darwinistlerbizesorun.com

Sağda 54-37 milyon yıllık bir yarasa fosili görülmektedir. Aşağıda da günümüz yarasalarından bir örnek.

Tüm fosil örnekleri yüz milyonlarca yıl önce yaşamış canlılarla bugünkü örnekleri arasında hiçbir fark olmadığını gösterir. En eski jeolojik dönemlerde yaşayan canlılar dahi hiç değişiklik geçirmeden günümüze kadar gelmişlerdir. Canlılar tarihin hiçbir döneminde ilkelden gelişmişe doğru bir süreç yaşamamışlardır. Tam aksine bugünkü aynı kompleks yapı ve özellikleriyle yeryüzünde bir anda ortaya çıkmışlardır.

Yanda 80 milyon yıllık timsah fosili ve onun üstünde günümüzde yaşayan örneği görülmektedir.

MÜSLÜMANCA KONUŞMAK

GİRİŞ

Bir düşünün… Kim bilir kaç yıldan beri konuşabilmek gibi önemli bir yeteneğe sahipsiniz? Kim bilir kaç yıldır hiçbir çaba harcamadan, kolaylıkla istediğiniz her sözü söyleyebiliyor, istediğiniz her konuşmayı yapabiliyorsunuz? Hiç kuşku yok ki bu sorulara "**yıllardır**…" diye yanıt verirsiniz. Ancak belki de daha önce çoğu insanın aklına kendi kendine böyle bir soru sormak gelmemiş olabilir. Çünkü konuşmak, insanın doğasında bulunan yeteneklerinden biridir.

Her insan kendisine verilen bu önemli yetenek sayesinde bir ömür süresince istediği kadar konuşabilmekte ve belki de bu duruma alıştığı için, konuşmanın insan hayatı açısından taşıdığı önemi göz ardı edebilmektedir.

Oysa her insanın şu gerçeğin bilincinde olması gerekir; konuşabilmek bir nimettir ve Allah insana bu yeteneği belirli bir amaç için vermiştir: **İnsan konuştuğu her sözden ahirette sorumlu tutulacaktır.**

Allah, insanı Kendisi'ne kulluk etmesi için yaratmıştır. Ona, Kendisi'nin yüceliğini kavrayıp iman edebilmesi için akıl, yarattığı mükemmellikleri görüp takdir edebilmesi için gözler, ayetlerini işitebilmesi için kulaklar ve Allah'ın şanını yüceltip, dinini anlatabilmesi için dil vermiştir. Kuran'ın "**Asla; demekte olduğunu yazacağız ve onun için azapta(n) da süre tanıdıkça tanıyacağız. Onun söylemekte olduğuna Biz mirasçı olacağız; o Bize, 'yapayalnız tek başına' gelecektir.**" (Meryem Suresi, 79-80) ayetleriyle bildirildiği gibi, insanın ağzından çıkan her kelime Allah Katında yazılmaktadır. Dolayı-

sıyla insanlar inandıkları her fikirden, akıllarından geçirdikleri her düşünceden, gösterdikleri her tavırdan sorumlu oldukları gibi, söyledikleri her sözden de sorumlu tutulacak ve ahirette buna göre bir karşılık göreceklerdir.

Ancak çoğu kimse, dünya hayatında söylediği her sözün, kurduğu her cümlenin hesabını ahirette eksiksiz olarak vereceğini aklına getirmez. Bu nedenle düşünmeden ve kendisine yükleyeceği sorumlulukları hesaplamadan pek çok söz sarf eder. Oysa Allah'ın Kuran'da bildirdiği bu vaadi kesin olarak gerçekleşecektir; insan belki de söylediği sözlerin büyük bir kısmını unutmuş olacak, ama tüm bunlar ahirette eksiksiz olarak karşısına çıkacaktır. Allah Kuran'da, "**Oysa gerçekten sizin üzerinizde koruyucular var, 'Şerefli-üstün' yazıcılar. Her yapmakta olduğunuzu bilirler.**" (İnfitar Suresi, 10-12) ayetleriyle, yazıcı meleklerin insanın ağzından çıkan her sözü de yazmakta olduklarını haber vermektedir. Ayrıca Allah bir başka ayette de herşeye nutku verip konuşturduğu gibi, ahiret gününde insanların derilerini konuşturarak yaptıklarını kendilerine itiraf ettireceğini de belirtmiştir:

> **Kendi derilerine dediler ki: "Niye aleyhimizde şahitlik ettiniz?" Dediler ki: "Herşeye nutku verip-konuşturan Allah, bizi konuşturdu. Sizi ilk defa O yarattı ve O'na döndürülüyorsunuz." (Fussilet Suresi, 21)**

Dolayısıyla insan ahiret gününde, dünya hayatında yapmış olduğu konuşmaları ne kadar saklamak istese ve bunları itiraf etmekten ne kadar kaçınsa da, bu kaçış ona bir fayda sağlamayacaktır. Yapıp-ettiklerini anlatmak istemese de derisi onun adına herşeyi bir bir itiraf edecektir. Bu nedenle insanın dünya hayatındaki hedefi, Allah'ın huzuruna vardığında utanacağı, açıklamasını yapamayacağı, pişmanlığa kapılacağı tek bir söz dahi sarf etmemek olmalıdır.

Bu önemli gerçeğin en açık şekilde şuuruna varan ve bu ahlakı en güzel şekilde yaşayan kimseler ise hiç kuşkusuz ki '**müminler**'dir. Müminler, güçlü bir imana sahip olduklarından her zaman her yerde Allah'tan korkup sakınarak konuşurlar. Bundan dolayı, ayette bildirildiği gibi, hesap gününde "**kitabı sağ tarafından verilenler**" olarak, gönül rahatlığıyla "**... Alın, kitabımı okuyun.**" (Hakka Suresi, 19) diyebileceklerdir. Çünkü müminler dünya hayatında Rabbimiz'e gönülden iman ederek Müslümanca yaşayan ve bunun bir gereği olarak da '**Müslümanca konuşan**' kimselerdir.

'Müslümanca konuşmak', insanın, **Allah'ın her an kendisiyle beraber olduğunu, ilmiyle herşeyi sarıp kuşattığını, ağzından çıkan her sözü duyduğunu ve ahirette O'nun huzurunda hesap vereceğini bilerek, her an vicdanını kullanarak konuşmasıdır.**

Müslümanca konuşabilmek, ancak '**Allah'a ve Kuran'a teslim olmak**'la mümkün olabilir. Kalbinde imanı, samimiyeti ve teslimiyeti yaşadıktan sonra, insana "nutku verip konuşturacak" olan Allah'tır. Allah ona 'Müslümanca konuşma'yı ilham edecek, onu en samimi, en hikmetli, en etkili ve en doğru şekilde konuşturacaktır. Kalbinde samimi iman olmadığı sürece, bir insan sadece sözlerine dikkat ederek bu samimi üslubu kazanamaz. Hayatın her anında Müslümanca konuşabilmek için, samimi imanı ve Allah korkusunu kalpte her an yaşamak gerekir.

Bu kitapta Müslümanca konuşmanın Kuran'da anlatılan önemi üzerinde durarak, tüm insanlar, konuşma yeteneklerini Allah'ın razı olacağı şekilde kullanmaya teşvik edilmektedir. Müslümanların konuşma üslubunun mükemmelliği ile dinden uzak bir ruh halinde yaşayan kimselerin konuşma üslubu arasındaki keskin farklılıklar ortaya konarak, tüm insanlar Kuran ahlakına uygun şekilde konuşmaya çağrılmaktadırlar.

MÜSLÜMANCA KONUŞMANIN ÖNEMİ

İnsanları tanımada en önemli rolü oynayan konulardan biri kişilerin konuşmalarıdır. Hayata bakış açısı, inançlar, fikir ve düşünceler sözlerle ifade edilir. İnsan kalbinde hissettiklerini, zihninde sakladığı düşüncelerini, isteklerini, ideallerini ya da korkularını, ister istemez konuşmalarına yansıtır. Dolayısıyla bir insanın ruh halinin dengeli olup olmadığı, nasıl bir akla ve vicdana sahip olduğu sarf ettiği sözlerden büyük ölçüde açığa çıkar. Dürüst, samimi, güvenilir ve doğru sözlü mü, yoksa sahtekar, kötü niyetli ve yalan söylemeye müsait bir kimse mi olduğu da konuşmalardan anlaşılır.

Konuşma üslubunun insanları tanıtıcı bir yönü olduğu halk arasında da bilinen bir gerçektir. Birçok konuda, bir kişi hakkında karar verilirken öncelikle o kişinin konuşmalarından edinilen vicdani kanaat esas alınır. Bunun bir örneğini, iş görüşmelerinde yapılan mülakatlarda görürüz. İşverenler, işe başvuranların yazılı olarak verdikleri bilgileri yeterli bulmadıklarından, bu kişilerle birkaç kez yüz yüze görüşüp, farklı konular hakkında onlardan sözlü olarak bilgi alırlar. Bu konuşmaların sonucunda ilgili kişinin karakterine dair bir izlenim edinirler.

Konuşmanın, insanların karakterlerini ortaya koyan önem-

li özelliklerden biri olduğu, her konuda insanlara en doğru bilgiyi veren Kuran ile bizlere bildirilmiştir. Allah, **"Eğer Biz dilersek, sana onları elbette gösteririz, böylelikle onları simalarından tanırsın. Andolsun, sen onları, sözlerin söyleniş tarzından da tanırsın. Allah, amellerinizi bilir."** (Muhammed Suresi, 30) ayetiyle, konuşma üslubunun, samimiyetsiz kimseleri tanıtan önemli bir özellik olduğunu belirtmiştir. Konuşma, kötü huylu, art niyetli veya ikiyüzlü insanları deşifre ettiği gibi, güzel ahlaklı, iyi huylu, inançlı insanların tanınmasında da önemli bir ölçüdür. Kalbinde halis imanı yaşayan bir insan doğal olarak, sadece müminlere has olan bir üslupla, yani '**Müslümanca**' konuşur. '**Müslümanca konuşmak**' insanın samimiyetini, Allah'a olan sevgisini, bağlılığını, saygı dolu korkusunu ortaya koyan önemli mümin alametlerindendir. Dolayısıyla bu üslup farklılığı inananlarla inkar edenleri birbirlerinden ayıran en temel özelliklerden biridir.

Allah, samimiyetlerine karşılık müminlere en güzel, en doğru ve en hikmetli konuşmaları yaptırır. Bu gerçeği bilen bir mümin bu konuda son derece teslimiyetli ve rahattır. İmanı tam olarak yaşamayan kimseler ise, kalplerinde gizledikleri kötülüğün konuşmalarıyla birlikte açığa çıkmasından tedirgin olurlar. Ancak ne kadar ihtimam gösterirlerse göstersinler, konuşmalarının kendilerini ele vermesine engel olamazlar. Çünkü Müslümanca konuşmak teknik bir çalışma ya da dikkat sonucunda değil, ancak samimi iman ile kazanılan bir özelliktir. Bu, Allah'ın bir kanunu ve müminlere sağladığı bir kolaylıktır.

Müslümanca konuşmanın inananlar için bir başka önemi ise şudur; Allah müminleri, yaşadıkları hak dini ve güzel ahlakı başkalarına da anlatmakla sorumlu kılmıştır. Bu nedenle insanlara Allah'ın varlığını, birliğini ve yüceliğini anlatarak, onları Kuran

ahlakına çağırmakla görevli olan müminler için konuşma büyük bir ibadettir. Din ahlakını yaşayan ve Allah'ın büyüklüğünü kavrayan kimselerin, din ahlakından uzak yaşayan bilgisiz insanlara hissettiklerini ve düşündüklerini samimi bir şekilde ifade edebilmeleri, birçok insanın İslam'a ısınmasına ve kalbinin Allah korkusuyla dolmasına vesile olabilir. Bu ise Allah Katında çok hayırlı olduğu umulan bir ameldir. Bu nedenle iman edenler Allah'tan her zaman akıl, hikmet ve hayır dolu konuşmalar yapabilmeyi isterler. Konuşmalarında Allah'ı zikreder, insanlara sözün en güzelini söyler, onlara din ahlakını tebliğ eder, iyiliği emreder kötülükten men ederler. Dolayısıyla konuşmak müminler için hayatlarının sonuna kadar ecir kazanabilecekleri bir ibadete dönüşür. Peygamber Efendimiz (sav) de güzel sözün önemine şöyle dikkat çekmiştir:

Ebu Hureyre, Peygamber (S)'den, "Güzel ve hoş söz sadakadır" buyurduğunu nakletmiştir. (Sahih-i Buhari, Cilt 13, sf.6013)

Kuran'da, "**Allah'a çağıran, salih amelde bulunan ve: "Gerçekten ben Müslümanlardanım" diyenden daha güzel sözlü kimdir?**" (Fussilet Suresi, 33) ayetiyle bildirildiği gibi, dünyada en güzel sözle konuşan insan, Kuran'da öğütlenen ahlakı yaşamaya çağıran yani '**Müslümanca konuşan'** kimsedir. Müminler Allah'ın razı olacağını umdukları bu konuşma üslubunu kullanarak O'nun rahmetine ve cennetine kavuşabilmeyi umut ederler. Bu nedenle samimi kalple Rabbimiz'e yönelen her mümin, bu bilgiler ışığında düşünerek Müslümanca konuşmanın tüm gereklerini en güzel şekilde hayata geçirmeli ve ömrünün sonuna kadar bu konuda kararlılık göstermelidir.

MÜSLÜMANCA KONUŞMANIN ÖZELLİKLERİ

Bir insanın Müslümanca konuşabilmesi için, Allah'a samimiyetle teslim olması ve doğruyu yanlıştan ayıran Kuran'a uyması yeterlidir. Bu durumda vicdanı ona doğru yolu gösterecek ve sözün en güzelini söylemesine vesile olacaktır.

Allah, Kuran'da Müslümanca konuşmanın nasıl olması ve iman edenlerin hangi üsluplardan kaçınması gerektiğine dair çeşitli örnekler vermiştir. Aynı zamanda Kuran'da dünya hayatında insanların karşı karşıya kalabilecekleri olaylardan da örnekler verilmiş ve farklı karakterlerdeki insanların bu olaylar karşısındaki tepkileri ve konuşmaları bizlere tanıtılmıştır. Böylece inanan bir insan, Kuran'a tabi olarak, hangi konuşmanın Müslümanca, hangi konuşmanın ise Kuran dışı olduğunu görebilmektedir. Allah'ın beğenmediği üsluptan sakınabilmekte ve yine Allah'ın razı olacağı bir konuşma tarzını en mükemmel şekilde uygulayabilecek bir bilgiye sahip olabilmektedir.

İlerleyen sayfalarda Allah'ın Kuran ayetleri ile bizlere bildirmiş olduğu Müslümanca konuşma üslubu tüm özellikleriyle incelenecek ve bu üslubun tam olarak anlaşılıp hayata geçirilebilmesi için Kuran'dan ve günlük yaşamdan örnekler verilecektir.

Allah'ın kudretini (kadrini) takdir edebilen bir üslup ile konuşmak

Samimi olarak iman eden bir kişi yaşadığı her olayda Allah'ın aklını, ilmini, sanatını ve gücünü görür ve hayranlıkla Allah'a boyun eğer. Bu samimi sevgi, saygı ve teslimiyet, kişinin tüm hayatına olduğu gibi konuşmalarına da yansır. İman eden bir insan, Allah'ın hiçbir şeye ihtiyacı olmadığını; herkesin ve herşeyin, tüm varlıkların her an O'na muhtaç olduklarını bilir. Allah'ın kudretini ve büyüklüğünü kavradığı için aynı zamanda kendi aczinin de farkındadır. Allah dilemedikçe, kendisinin tek başına hiçbir şey yapamayacağını bilir. Bu yüzden ne kadar mükemmel özelliklere sahip olursa olsun, bunlardan dolayı kibir ya da büyüklenme duygusuna kapılmaz. Daima aczini bilen, boyun eğici ve teslimiyetli bir hal ve üslup içerisindedir; kazandığı bir başarıdan bahsederken, bunun ancak Allah'ın izniyle ve O'nun kendisine verdiği yetenekler sayesinde gerçekleştiğini bilerek konuşur. Aynı şekilde kendisine bir övgü yöneltildiğinde de, tüm bu övgülerin aslında Allah'ın üstün sanatına karşı yapıldığını bilmenin verdiği tevazu içerisindedir.

Allah'ın kudretini gereği gibi takdir edebilen bir insanın konuşmalarına O'nun aklını, ilmini, gücünü ve büyüklüğünü övüp yücelten bir üslup hakimdir. Böyle bir insan hayatının her anında kalbi hep Allah ile birliktedir; ne yapsa, nereye baksa, ne işitse hepsinde Allah'ın sanatının örneklerini görür ve bunlara karşı duyduğu hayranlığı samimi bir şekilde dile getirir. Kuran'da iman edenlerin günlük hayatın her anında; gerek otururken, gerek ayaktayken gerekse de yatarken kalplerinin hep Allah ile birlikte olduğundan, her an Allah'ın kudretini düşünüp dile getirdiklerinden bahsedilmektedir.

Ayette Allah şöyle buyurmaktadır:

Onlar, ayakta iken, otururken, yan yatarken Allah'ı zikrederler ve göklerin ve yerin yaratılışı konusunda düşünürler. (Ve derler ki:) "Rabbimiz, Sen bunu boşuna yaratmadın. Sen pek Yücesin, bizi ateşin azabından koru." (Al-i İmran Suresi, 191)

Müslüman, yaşadığı her an, yaptığı her işte bu gerçeğin şuurundadır. Yediği besinleri kupkuru topraktan çıkarıp en güzel ve en lezzetli şekilde kendisine sunanın ve tat alabilmesini sağlayanın Allah olduğunu bilir. Bu nedenle yemeği pişirene teşekkür ederken, asıl teşekkürü Allah'a borçlu olduğunu bilir ve Rabbimiz'e şükreder. Hoşuna giden bir müzik dinlediğinde asıl hayranlığı onu çalan kişiye değil, insanlara bu yeteneği ve kendisine de müziğin sesinden zevk alma hissini veren Allah'a karşı olur.

Çok istediği bir şey, hiç beklemediği bir anda gerçekleştiğinde, bunun tesadüf olmadığının şuurundadır, hemen Allah'a şükreder. Güzel bir mimari yapıyı gezdiğinde, o eseri inşa eden, dekorasyonunda rol alan kimseleri estetik anlayışlarından dolayı takdir eder, ama gerçekte tüm bu güzellikleri yaratanın Allah olduğunu unutmaz, Allah'ın büyüklüğünü övüp tesbih eder. Kendisinde bulunan vasıflardan dolayı da gurura kapılmaz; Allah'ın aciz bir kulu olduğunu bilerek, övgüyü daima Rabbimiz'e yöneltir. Kuran'da, insanlara övgünün gerçek sahibinin Allah olduğu hatırlatılmış ve Allah'ı yücelterek tesbih etmeleri bildirilmiştir:

Ve de ki: "Övgü (hamd), çocuk edinmeyen, mülkte ortağı olmayan ve düşkünlükten dolayı yardımcıya da (ihtiyacı) bulunmayan Allah'adır." Ve O'nu tekbir edebildikçe tekbir et. (İsra Suresi, 111)

Allah'ı çokça zikretmek

Kuran'da, "**Sana Kitap'tan vahyedileni oku ve namazı dosdoğru kıl. Gerçekten namaz, çirkin utanmazlıklardan ve kötülüklerden alıkoyar. Allah'ı zikretmek ise muhakkak en büyük (ibadet)tür. Allah, yaptıklarınızı bilir."** (Ankebut Suresi, 45) ayetiyle, Rabbimiz'i zikretmenin en büyük ibadet olduğu bildirilmektedir. Müminler bu ibadeti büyük bir içtenlikle yerine getirirler. Kalplerindeki derin Allah sevgisi, doğal olarak konuşmalarına da yansır. Karşılaştıkları her nimeti kendilerine verenin Allah olduğunu bilir, gördükleri her güzellikte Allah'ı düşünüp O'na şükrederler. Başlarına gelen her olayın özel bir hikmet üzerine yaratıldığının bilincinde oldukları için, her zorlukla birlikte yine Allah'ı zikredip O'na tevekkül ederler. Dolayısıyla hayatlarının her anında, yaşadıkları her olayda Allah'ı düşünüp, Rabbimiz'in ismini anarlar.

Müslümanların Allah'a bağlılıkları o kadar kuvvetlidir ki, her ne işle ilgilenirlerse ilgilensinler Allah'ı zikretmekten uzaklaşmazlar. Kuran'da, "**(Öyle) Adamlar ki, ne ticaret, ne alışveriş onları Allah'ı zikretmekten, dosdoğru namazı kılmaktan ve zekatı vermekten 'tutkuya kaptırıp alıkoymaz'; onlar, kalplerin ve gözlerin inkılaba uğrayacağı (dehşetten allak bullak olacağı) günden korkarlar.**" (Nur Suresi, 37) ayetiyle müminlerin Allah'ı zikretmede gösterdikleri kararlılığa dikkat çekilmektedir.

Müminlerin bu kararlılıkları, "**Bunlar, iman edenler ve kalpleri Allah'ın zikriyle mutmain olanlardır. Haberiniz olsun; kalpler yalnızca Allah'ın zikriyle mutmain olur.**" (Rad Suresi, 28) ayetiyle bildirilen gerçeği kavramalarından kaynaklanmaktadır. Dünya hayatında insanların zevk alabilecekleri pek çok nimet vardır; ancak bunların hiçbiri onlara

Allah'ı zikretmenin verdiği gerçek huzur ve mutluluğu vermez. Her biri , ancak Allah'ın zikriyle birlikte bir anlam ve güzellik kazanır. Çünkü insan tüm bunlardan hoşnutluk duyabilecek bir ahlaka, ancak Allah'a teslim olarak, herşeyin, Rabbimiz'in yarattığı ve O'nun kontrolünde olan nimetler olduğunu bilerek ulaşabilir.

Ayrıca Kuran'da, Allah'ı çok anmanın, müminlere kesin olarak başarı ve üstünlük sağlayan imani sırlardan biri olduğuna da dikkat çekilmektedir:

> **Ey iman edenler, bir toplulukla karşı karşıya geldiğiniz zaman, dayanıklılık gösterin ve Allah'ı çokça zikredin. Ki kurtuluş (felah) bulasınız. (Enfal Suresi, 45)**

Bu gerçeğin şuurunda olan müminler günün her saatinde, her şart ve durumda kalpleriyle veya dilleriyle Allah'ı anıp Rabbimiz'in şanını yüceltirler.

Allah'ı en güzel isimleriyle anmak

Allah Kuran'da, "**... Allah, diye çağırın, 'Rahman' diye çağırın, ne ile çağırırsanız; sonunda en güzel isimler O'nundur...**" (İsra Suresi, 110) ayetiyle en güzel isimlerin sahibi olduğunu hatırlatmış ve müminlere Kendisi'ni bu isimleriyle anmalarını bildirmiştir.

İman edenler yaşamları boyunca karşılaştıkları her olayda Rabbimiz'in üstün tecellilerini görür ve O'nu en güzel isimleriyle anar, şanını övüp yüceltirler. Örneğin Rabbimiz'in sonsuz adalet sahibi olduğunu bilir ve yaşadıkları olaylarda Allah'ın bu isminin tecellilerini görüp dile getirirler. En zor şartlarla karşılaştıklarında bile konuşmalarından, Allah'ın mutlak adaletinin şuurunda oldukları hissedilir. Maddi bir zarara uğrasalar, amansız bir hastalığa yakalansalar ya da başkaları tarafından bü-

yük haksızlıklara uğratılsalar bile, tüm bunların denenmeleri için yaratılan özel olaylar olduğunu unutmazlar. Olaylar her ne kadar farklı görünürse görünsün, Allah'ın sonsuz adalet sahibi olduğunu, dünyada ve ahirette, her insanın iyilikten ya da kötülükten yana hak ettiği karşılığı eksiksiz olarak vereceğini bilirler. Allah'ın "**... Onlar, 'bir hurma çekirdeğindeki iplikçik kadar' bile haksızlığa uğratılmazlar.**" (Nisa Suresi, 49) ayetiyle hatırlattığı gibi, insanın zerre kadar dahi haksızlığa uğratılmayacağının şuurunda olarak konuşur, Allah'ın razı olmayacağı bir söz söylemekten şiddetle kaçınırlar. Beraberlerinde bulunan insanlara da her zaman bu gerçeği hatırlatacak, onları gaflete düşmekten, hatalı düşünmekten sakındıracak konuşmalar yaparlar.

Müminler Rabbimiz'in "Adl" isminin yanında, O'nun **'merhametlilerin en merhametlisi', 'çok esirgeyen, çok bağışlayan', 'iyiliğin ve şükrün karşılığını fazlasıyla veren', 'samimi duaya en güzel şekilde icabet eden', 'samimi kullarını koruyup kollayan'** olduğunu da bilirler. İnsana **'rızık verenin', 'neşe ve huzur verenin', 'güldüren ya da ağlatanın'** da yine ancak Allah olduğunu bilir, konuşmalarında bu şuuru yansıtan bir üslup kullanırlar. Konuşmalarından, yaşadıkları her olayda Allah'ın mutlak müdahalesinin, sonsuz aklının ve benzersiz sanatının tecellilerinin bilincinde oldukları anlaşılır.

Her konuda müminler için güzel birer örnek olan peygamberlerimizin konuşmalarında da Rabbimiz'i en güzel isimleriyle anıp yücelttikleri görülmektedir. Kuran'da, Allah'tan kendisine gelen bir vahiy karşısında Hz. İsa'nın söylediği bildirilen sözler, onun bu ahlakını ortaya koymaktadır:

Allah: "Ey Meryem oğlu İsa, insanlara, beni ve anne-

ni Allah'ı bırakarak iki İlah edinin, diye sen mi söyledin?" dediğinde: "Seni tenzih ederim, hakkım olmayan bir sözü söylemek bana yakışmaz. Eğer bunu söyledimse mutlaka Sen onu bilmişsindir. Sen bende olanı bilirsin, ama ben Sen'de olanı bilmem. Gerçekten, görünmeyenleri (gaybleri) bilen Sensin Sen." (Maide Suresi, 116)

Her an Allah ile beraber olduğunu bilerek konuşmak

Bazı insanlar kendilerini yaratanın, rızık ve nimet verenin, her an her yerde kendilerini gözetip kollayanın Allah olduğunu düşünmezler. Ölümle birlikte yine Rabbimiz'e döndürüleceklerinin ve dünya hayatında gösterdikleri her tavırdan, söyledikleri her sözden sorguya çekileceklerinin şuurunda değillerdir. Allah'tan bağımsız, müstakil birer varlık olduklarını sanırlar. Konuştuklarında kendilerine nutku verip konuşturanın Allah olduğunu akıllarına getirmezler. Oysa Allah herşeyin tek hakimidir ve insanların bütün yaptıklarından haberdardır; O'nun bilgisi dışında tek bir yaprak bile oynamaz. Allah her an her yerde herşeye şahittir. Kuran'da bu gerçek şöyle bildirilir:

Senin içinde olduğun herhangi bir durum, onun hakkında Kur'an'dan okuduğun herhangi bir şey ve sizin işlediğiniz herhangi bir iş yoktur ki, ona (iyice) daldığınızda, Biz sizin üzerinizde şahidler durmuş olmayalım. Yerde ve gökte zerre ağırlığınca hiçbir şey Rabbinden uzakta (saklı) kalmaz. Bunun daha küçüğü de, daha büyüğü de yoktur ki, apaçık bir kitapta (kayıtlı) olmasın. (Yunus Suresi, 61)

Kainattaki herşey, küçük bir toz tanesi bile, Allah'ın kont-

rolü altındadır. Ama bazı insanlar yaşamlarını bu gerçekten habersiz olarak sürdürmektedirler. Kendilerine verilen konuşma kabiliyetleri geri alınacak olsa, Allah dilemediği sürece ağızlarından tek bir hece dahi çıkamayacağını akıllarına getirmezler. Oysa gerçek şudur: İnsan Allah'ın dilemesiyle var olmuştur; yaptığı her iş gibi, söylediği her söz de ancak Allah'ın izniyle ve kudretiyle oluşmaktadır. Öyleyse insan, hayatının her anında olduğu gibi, konuştuğu her anda da kendisini yaratan Rabbimiz'in huzurunda olduğunun şuurunda olmalıdır.

İşte inanan kimselerin üslubunu diğer insanlardan ayıran en belirgin özelliklerden biri, bu kimselerin "**her an Allah ile beraber olduklarını bilerek konuşmaları**"dır. Bu, insanın o an kalben Allah'ın varlığını, kudretini ve büyüklüğünü hissetmesi; Allah'ın her yeri ve herşeyi kuşattığını, her an yanımızda olduğunu, konuşulan herşeyi duyup bildiğini ve insanları tüm bunlardan hesaba çekeceğini unutmadan konuşmasıdır. Bu gerçeklerin bilincinde olan bir insan son derece samimi ve dürüst bir üslupla konuşur. Kalbindeki Allah korkusu Rabbimiz'in razı olmayacağı bir söz söylemesine engel olur.

Bir insanın hayatının her anını Kuran ahlakına göre yaşaması o kişinin Allah'ın kudretinin, büyüklüğünün ve her an kendisini görüp duyduğunun şuurunda olduğunun en açık göstergelerinden biridir. Örneğin bu kişi, o anda politikadan veya ticari bir konudan bahsediyor ya da zihnini tamamen meşgul edecek bir matematik hesabı yapıyor olabilir. Ama kalbine yerleşmiş olan Allah korkusu, konuştuğu süre boyunca Allah'tan sakınmasını, O'na karşı içli bir saygı, sevgi ve korku duyarak hareket etmesini sağlar. Ve bu şuur, kişinin ağzından Kuran ahlakına muhalif olabilecek bir söz çıkmasını engeller. Zaten önemli olan da, kişinin, o konuşmaları yaptığı sırada samimi imanı ve Allah

korkusunu kalbinde yaşıyor olmasıdır. Bu kişi politika ya da ticari bir konudan bahsettiği anlar boyunca imanın temelini oluşturan tüm gerçeklerin açık bir şuurla farkındadır. Allah'tan başka bir kuvvet olmadığının, Allah'ın herşeyi işitip gördüğünün, hiçbir şeyin O'ndan gizli kalmayacağının bilincindedir. Bu da onun her sözünü Allah'tan sakınarak, Müslümana yakışan bir konuşma üslubu içerisinde söylemesini sağlar.

Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmadan konuşmak

Allah, "**Sizin İlahınız tek bir İlah'tır; O'ndan başka İlah yoktur; O, Rahman'dır, Rahim'dir (bağışlayan ve esirgeyendir).**" (Bakara Suresi, 163) ayetiyle insanlara Kendisi'nden başka bir Yaratıcı, iyilikten ya da kötülükten yana müdahalede bulunabilecek bir güç olmadığını bildirmiştir. Allah tektir, O'ndan başka insanlara hayır yöneltebilecek, onları koruyup kollayabilecek, nimet ve huzur verebilecek başka bir kuvvet yoktur.

Ancak insanların bir bölümü bu gerçeğin gereği gibi farkında değildirler. Kimileri kendilerine sorulduğunda Allah'tan başka bir İlah olmadığına, O'nun herşeye güç yetirdiğine inandıklarını söylerler. Fakat bu gerçeğe kalben tam olarak iman etmedikleri için insanlardan, olaylardan ve hatta bazen de 'şans' ya da 'tesadüf' adını verdikleri hayali güçlerden medet umarlar. Ancak ne insanların ne de diğer varlıkların hiçbirinin gerçek anlamda bir gücü yoktur. Kuran'da bildirildiği gibi, "**...Şüphesiz 'izzet ve gücün' tümü Allah'ındır...**" (Yunus Suresi, 65)

İman eden bir kimse ise Allah'tan başka İlah olmadığına, 'izzet ve gücün' sadece O'na ait olduğuna iman eder ve bu gerçeği hayatının her anında samimiyetle yaşar. Allah'tan başka hiçbir şeyden; insanlardan, olaylardan, eşyalardan medet um-

maz. Sadece Allah'a güvenip dayanır. Yalnızca Allah'tan korkup, yalnızca O'ndan yardım bekler. Çünkü hiçbir insan, hiçbir varlık İlahlık vasfı taşıyamaz; bunların her biri, Allah'ın korumasına muhtaç, kendilerinden yana iyilik sağlamaya ya da bir kötülüğü uzaklaştırmaya güç yetiremeyen varlıklardır. Allah Kuran'da bu konuyu şöyle bir örnekle açıklamaktadır:

Hak olan çağrı (dua, ibadet) yalnızca O'na (olan)dır. Onların Allah'tan başka çağırdıkları ise, onlara hiçbir şeyle cevap veremezler. (Onların durumu) yalnızca, ağzına gelsin diye, iki avucunu suya uzatan(ın boşuna beklemesi) gibidir. Oysa ona gelmez. İnkar edenlerin duası, sapıklık içinde olmaktan başkası değildir. (Rad Suresi, 14)

Bu gerçeğin farkında olan bir müminin kalbindeki samimi iman ve Allah korkusu, tüm açıklığıyla konuşmalarına da yansır. Konu ne olursa olsun, böyle bir insanın üslubundan sadece Allah'a güvenip dayandığı hemen anlaşılır. Allah'tan başka bir İlah olmadığını kavramış bir kimse, nasıl bir olayla karşılaşırsa karşılaşsın, herşeyin Allah'ın kontrolü altında olduğunu bilir. Söz konusu durum kişinin tüm hayatını, geleceğini, güvenliğini, mal varlığını ya da sağlığını birinci dereceden ilgilendirebilir. Ve görünüşte tüm şartlar sadece birkaç kişinin ağzından çıkacak bir karara, bu kişilerin yapacağı herhangi bir hataya ya da elde edecekleri bir başarıya bağlı olabilir. Ancak katıksız olarak iman eden bir kimse, tüm bunların sadece Allah'ın kontrolü altında olduğunu bilir ve buna göre davranır. Bu konuya şöyle bir örnek verebiliriz:

Tüm mal varlığını ortaya koyarak yeni bir işe yatırım yapan bir iş adamı, ürünlerinin piyasada iyi bir yer edinmesi için çeşitli reklam ve tanıtım kampanyalarına katılır. Aynı sektördeki di-

ğer firmalarla rekabet edebilmesi için daha kaliteli üretim yapması gerekecektir. Bu yüzden tüm bunlar için reklam müdüründen pazarlama ya da satış elemanlarına kadar şirket bünyesinde çalışan herkesten çok iyi bir performans bekler. Bu kişilere gereken talimatları verir. Onları teşvik etmek ve harekete geçirmek için çeşitli konuşmalar yapar. Çünkü mutlaka diğer firmaların önüne geçebilmeli, onlardan daha başarılı olmalıdır.

Bu noktada, aynı şartlar altında bulunan ancak Allah'tan başka bir İlah olmadığının şuurunda olan bir insanın tavrındaki farklılık şu olur: Bu kimse de gereken tüm teknik tedbirleri alır. Fakat kendisini zengin edecek gücün ne yapılacak reklamda ne tanıtım ve pazarlama çalışmalarında ne de bu konuda uzman olan elemanlarda olmadığının farkındadır. Tam tersine tüm bunların Allah'ın dilemesiyle karar alabilen, Allah'ın izni ile hareket edebilen ve yine Allah'ın izniyle başarı kazanabilen varlıklar olduğunu bilir. Eğer bu aracılardan herhangi birini Allah'tan ayrı müstakil bir güç gibi kabul edecek olursa, onu Allah'a ortak koşmuş olacağının şuurundadır. Bu nedenle gerek beklentilerini anlatırken gerek elemanlarını yönlendirirken gerekse de tüm işlerin takibini yaparken tüm bunların Allah'ın kontrolünde olduğunu bilen bir üslupla konuşur. Aksilik gibi görünen bir olay geliştiğinde hiçbir zaman bundan dolayı bir sıkıntıya kapılmaz, asabi konuşmalar yapmaz. Bu hata kimden ya da hangi sebepten kaynaklanıyorsa, bu doğrultuda gereken en akılcı ve keskin tedbirleri alır. Ancak hiçbir zaman bu hataya neden olan kişinin müstakil güç sahibi olduğunu veya olayların kendi kendine geliştiğini sanarak, Allah'a şirk koşan bir üslup içerisine girmez. Çünkü eğer ortada yapılan bir hata varsa, bunun kişinin kaderinde olduğunu ve Allah dilediği için o hatanın yapıldığını bilir. Bu durum onun dünya hayatındaki imtihanının

bir parçasıdır; olayların insanların kontrolünde geliştiğini sanarak gaflete mi kapılacaktır yoksa Allah'tan başka bir İlah olmadığının şuurunda mı hareket edecektir? İman sahibi bir insan böyle bir durumda bütün olayların Allah'ın dilediği şekilde, hayır ve hikmetle yaratıldığını bilir. Bu nedenle beklemediği bir sonuçla karşılaştığında da her zaman tevekkülünü, Allah'a olan boyun eğiciliğini yansıtan itidalli ve teslimiyetli bir üslup içerisinde olur.

Müslümanın konuşmalarına yansıyan bu şuur, önemli bir iman alametidir. Allah'tan başka İlah olmadığını bilerek yaşayan ve konuşmalarına da bunu yansıtan kişi doğal olarak çevresine de Allah'ın büyüklüğünü ve yüceliğini sürekli hatırlatmış yani tebliğ yapmış olur.

Allah'ı övüp yücelterek konuşmak

Kuran'ın "**Andolsun, onlara: "Gökleri ve yeri kim yarattı, Güneş'i ve Ay'ı kim emre amade kıldı?" diye soracak olursan, şüphesiz: "Allah" diyecekler. Şu halde nasıl oluyor da çevriliyorlar?**" (Ankebut Suresi, 61) ayetiyle, bazı insanların kendilerini yaratanın ve her an nimet verenin Allah olduğunu bilmelerine rağmen, bu gerçekten uzak bir yaşam sürdüklerine dikkat çekilmektedir. Gerçekten iman etmiş olan müminlerin ise en önemli özelliklerinden biri, hayatlarının her anında, her yerde, sergiledikleri her tavır ve yaptıkları her konuşmayla Allah'a olan samimi imanlarını ve bağlılıklarını ortaya koymalarıdır. Allah'ı dünyadaki herkesten ve herşeyden çok daha fazla severler. Allah'ın kudretine, aklına, ilmine, sanatına ve üstün ahlakına karşı derin bir hayranlık duyarlar. Dünyada Allah ile dost olmak, Allah'ın sevgisini kazanmak isterler. Gelmiş geçmiş tüm insanlar arasında Allah'a olabile-

cek en yakın insan, O'nun en sevdiği kulu olmaya çalışırlar.

Böylesine derin bir sevgi, bu kimselerin konuşmalarına da yansır. Her sözleri Allah'ın adını anıp yüceltmeye, O'nun rızasını kazanmaya yöneliktir. Allah'a olan sevgilerinin, insanlara duydukları sevgiden çok daha fazla olduğu, insanları Allah'ın birer tecellisi olarak sevdikleri tüm konuşmalarından açıkça anlaşılır. Tüm insanları yaratanın, kendilerine dünya hayatının güzelliklerini sunanın Allah olduğunu bilirler. Bu nedenle gördükleri her güzellik, kendilerine ulaşan her iyilik ya da yöneltilen her sevgi yine Allah'tan kendilerine gelen nimetlerdir. Tüm bunlar Allah'ın kullarına olan sevgisinin, merhametinin ve lütfunun birer tecellisidir. Öyleyse, insan kendisine ulaşan her nimetin şükrünü Allah'a yapmalı, minnettarlığını asıl olarak Allah'a yöneltmelidir. İman edenler bu gerçeği kavradıkları için, Allah'ın herşeyin ve herkesin üzerinde olduğunu bilen bir üslup kullanırlar. Kuran'da, müminlerin Allah'a olan bu sevgileri ve bağlılıkları şöyle ifade edilir:

> **İnsanlar içinde, Allah'tan başkasını 'eş ve ortak' tutanlar vardır ki, onlar (bunları), Allah'ı sever gibi severler. İman edenlerin ise Allah'a olan sevgileri daha güçlüdür ... (Bakara Suresi, 165)**

Bu gerçeği kavramayan insanlar ise, ayette dikkat çekildiği gibi Allah'a ortak koştukları bazı varlıkları Allah'ı sever gibi severler. Bu insanların sohbetlerinde Allah'ı hakkıyla takdir edemediklerine ve başka varlıkları O'ndan üstün tuttuklarına dair ifadelere sıkça rastlanır. Kimileri para, mal-mülk ya da itibar gibi dünya hayatının süslerini, kimileri de sevdikleri insanları Allah'a ortak koşan bir üslup içerisindedirler. Kimileri Allah'a iman ettiklerini söyler ama, dostlarını Allah'tan daha üstün tutan bir konuşma üslubu kullanırlar. Allah'tan gafil bir şekilde konuşan bi-

rini gördüklerinde bu durumdan rahatsız olmaz ve karşılarındakini uyarmazlar. Ancak sevdikleri insanlardan herhangi birine yönelik yanlış bir söz söylendiğinde bu duruma hemen karşı çıkarlar. Sevdiklerinin aleyhinde asla bir söz söyletmez ve haksızlık yaptırmazlar.

Tüm bu yanlış tavırlar, Allah'a iman ettiğini söyleyen ama kalben bu inancı yaşamayan insanların samimiyetsizliğini ortaya koyar. Salih müminler ise en çok Allah'ı sever, sözleriyle en çok O'nu yüceltir ve O'nu herşeyin üstünde tutarlar. Allah'a veya dine isyan eden üslupla konuşan bir kimsenin sohbetine asla katılmazlar. Eğer ona doğruyu anlatabiliyorlarsa anlatırlar; eğer bu kimse anlatılanlardan öğüt almamaya kararlıysa, bu durumda onun inkar dolu sözlerini dinlemezler.

Bir filmde ya da bir şarkıda bile olsa, Allah'ın hükümlerine açıkça karşı gelen bir sözün yer aldığı bölümleri dinlemez ya da izlemezler. Şartlar ne olursa olsun Allah'ın razı olmayacağı bir söz söylenmesini kabul etmezler. Böyle bir mecliste yer almazlar. Çünkü Allah Kuran'da bu konuda Müslümanları şöyle uyarmaktadır:

O, size Kitap'ta: "Allah'ın ayetlerinin inkâr edildiğini ve onlarla alay edildiğini işittiğinizde, onlar bir başka söze dalıp geçinceye kadar, onlarla oturmayın, yoksa siz de onlar gibi olursunuz" diye indirdi. Doğrusu Allah, münafıkların ve kafirlerin tümünü cehennemde toplayacak olandır. (Nisa Suresi, 140)

Bu şuurla hareket eden Müslümanlar hayatlarının sonuna kadar her an her yerde İslam ahlakını sahiplenir, savunur ve desteklerler. Allah'a olan sadakatlerini ve O'nu herşeyin üzerinde tuttuklarını her sözleriyle, her tavırlarıyla ortaya koyarlar.

Allah'a karşı aczini bilen bir üslupla konuşmak

Allah Kuran'da, "**Yaratan Rabbin adıyla oku. O, insanı bir alaktan yarattı. Oku, Rabbin en büyük kerem sahibidir; Ki O, kalemle (yazmayı) öğretendir. İnsana bilmediğini öğretti. Hayır; gerçekten insan, azar. Kendini müstağni gördüğünden. Şüphesiz, dönüş yalnızca Rabbinedir.**" (Alak Suresi, 1-8) sözleriyle insanın, aciz bir varlık olmasına rağmen bu durumunu unutarak Kendisi'ne karşı büyüklenebildiğini bildirmektedir. Gerçekten de insanların bir kısmı nasıl yaratıldıklarını ve sahip oldukları özellikleri nasıl kazandıklarını düşünmeden Allah'a karşı nankörce bir tavır içerisine girebilmektedirler.

Oysa istisnasız her insan yaşadığı her an Allah'ın kendisini korumasına ve esirgemesine muhtaçtır. Görmek, duymak, konuşmak, yürümek, hareket edebilmek gibi yüzlerce yeteneğin yanında insanın vücudunda çoğu zaman kendisinin dahi habersiz olduğu çok sayıda sistem her an işlemekte ve insan ancak bu şekilde hayatta kalabilmektedir. Bu şekilde birkaç dakika düşünmek bile Allah'ın karşısında ne kadar aciz olduğumuzu anlamak için yeterlidir.

Bütün bu gerçeklere rağmen kimi insanlar ancak bir sıkıntı ya da zorlukla karşılaştıklarında Allah'ı hatırlamaktadırlar. Sözgelimi karşı sahile geçeceğinden emin olarak gemide oturan bir insan, bir anda çıkan şiddetli bir rüzgarla gemi sallanmaya başlayınca hemen paniğe kapılır. Aynı şekilde bir uçağın hava boşluğuna girmesi sonucunda hissedilen sarsıntı veya en küçük bir teknik arıza, uçaktaki insanların büyük bir korku duymalarına neden olabilir. Bu gibi durumlarla karşılaşan insanlar Allah'ın kudreti karşısındaki acizliklerini ve ancak Allah dilerse içinde bulundukları zor durumdan kurtulabileceklerini anlayıp için

için Allah'a yalvarmaya, dua etmeye başlarlar. Kısa bir süre önce hava alanındayken çevresindeki insanları kibirle küçümseyen bir insan bile, böyle bir tehlike ile karşı karşıya kaldığında aslında ne kadar aciz olduğunu; sahip olduğu herşeyi, Allah'ın dilemesiyle bir anda kaybedebileceğini hemen anlar.

Kuran'da insanların bu tür zorluk anlarında hiçbir şeyi ortak koşmadan, tam bir acz içinde Allah'a yöneldikleri; fakat zorluk ve sıkıntı üzerlerinden kalktığında tekrar önceki gibi büyüklenerek, nankörce eski tavırlarına geri döndükleri bildirilmektedir:

Size denizde bir sıkıntı (tehlike) dokunduğu zaman, O'nun dışında taptıklarınız kaybolur-gider; fakat karaya (çıkarıp) sizi kurtarınca (yine) sırt çevirirsiniz. İnsan pek nankördür. Kara tarafında sizi yerin dibine geçirmeyeceğinden veya üzerinize taş yığınları yüklü bir kasırga göndermeyeceğinden emin misiniz? Sonra kendinize bir vekil bulamazsınız. Veya sizi bir kere daha ona (denize) gönderip üzerinize kırıp geçiren bir fırtına salarak nankörlük etmeniz nedeniyle sizi batırmasına karşı emin misiniz? Sonra onun öcünü Bize karşı alacak (kimseyi de) bulamazsınız. (İsra Suresi, 67-69)

Allah'ın ayetlerde belirttiği gibi, insan kendi başına hiçbir şekilde bir güç sahibi değildir. Allah bu gerçeği başka ayetlerinde insanlara şöyle hatırlatmaktadır:

Yeryüzünde böbürlenerek yürüme; çünkü sen ne yeri yarabilirsin, ne dağlara boyca ulaşabilirsin. Bütün bunlar, kötülüğü olan, Rabbinin Katında da hoş olmayanlardır." (İsra Suresi, 37-38)

Müslüman, her an her yerde bu aczinin farkında olan insan-

dır. Buna kesin olarak iman ettiği konuşmalarından anlaşılır. Dünyanın en güzel insanı bile olsa, Allah'ın büyüklüğünü kavramış bir kimse hiçbir zaman için bu güzelliği kendinden bilmez. Bunun Allah'ın üstün sanatının bir yansıması olduğunu ve Allah'ın dilediği anda bu güzelliği kendisinden alabileceğini bilerek konuşur. "Bu benim bedenime ait bir güzellik, ben kendime iyi baktığım sürece bana hiçbir şey olmaz" diyerek bu nimeti sahiplenemeyeceğini bilir.

Gözle görülmeyen tek bir virüs ya da mikrobun veya başına gelecek basit bir kazanın güzelliğini yok edebileceğini ve tüm bunların da Allah'ın kontrolünde olduğunu bilir. Bu yüzden daima Allah'a şükreden, O'nu yücelten bir üslup kullanır. Kendisine güzelliğini veya bir konudaki bilgisini hatırlatanlara Allah'ın benzersiz güzelliğini, sonsuz kudretini, ilmini ve ihtişamlı sanatını anarak cevap verir. Allah dilediği için güzel olabildiğini ve kendisinde olanın Allah'ın sonsuz güzelliğinin veya ilminin sadece küçük bir yansıması olduğunu vurgulayarak Allah'ı tesbih edip yüceltir.

Müminlerin Allah'ın karşındaki acizliklerini bilmeleri bütün tavırlarına yansır. Güç sahibi bir mümin, güçsüz olduğunu gördüğü bir insana karşı asla ezici ya da minnet altında bırakıcı bir üslup kullanmaz. Veya güzelliğine dayanarak çirkin bir insanı ezip rencide edici bir tarzda konuşmaz. Aynı şekilde zengin olduğu için fakirleri hor gören, söz sahibi olduğu için muhtaç insanlara (düşkün konumdaki insanlara) değer vermeyen, zeki ve akıllı olduğu için zekaca geri olan insanları küçümseyen insanların üslubunu kullanmaz. Allah'ın dünyadaki imtihanın bir gereği olarak her insan için ayrı bir kader belirlediğini, Allah Katında asıl üstünlüğün ise iman ve takvayla ölçüldüğünü bilerek hareket eder. Bu nedenle de çevresindeki büyük küçük, güçlü

zayıf herkese karşı -Kuran ahlakının gereği olarak- son derece saygılı ve hürmetkar bir üslup kullanır. Aksi bir tavrın insanlara değil Allah'a karşı büyüklenmek anlamına geleceğini bilerek Allah'tan korkup sakınır. Kuran'da müminlerin bu vasıfları şöyle bildirilir:

... Anne-babaya, yakın akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşa, yolda kalmışa ve sağ ellerinizin malik olduklarına güzellikle davranın. Çünkü, Allah, her büyüklük taslayıp böbürleneni sevmez. (Nisa Suresi, 36)

İşlerin Allah'ın dilemesi ile olacağını bilerek konuşmak

Müminlerin konuşma üslubunda dikkat çeken bir başka özellik de yapacakları bir işten bahsederken '**Allah dilerse**' ya da '**İnşaAllah**' diyerek konuşmalarıdır. Bir işi yapmaya karar verdiklerinde bu yönde gerekli olan tüm tedbirleri alırlar. Ama bu olayın ancak Allah'ın dilemesiyle gerçekleşebileceğini de unutmazlar. İnsan bir şeyi ne kadar çok yapmak istese de, bunun için gereken herşeyi yapsa da Allah dilemedikçe o olay gerçekleşmez. Allah Kuran'da müminlere bu konuyu şöyle hatırlatır:

Hiçbir şey hakkında: "Ben bunu yarın mutlaka yapacağım" deme. Ancak: "Allah dilerse" (inşaAllah yapacağım de). Unuttuğun zaman Rabbini zikret ve de ki: "Umulur ki, Rabbim beni bundan daha yakın bir başarıya yöneltip-iletir." (Kehf Suresi, 23-24)

Allah, bu hatırlatmanın önemini anlaması için günlük hayatta insanın karşısına pek çok örnek çıkartır. Sözgelimi aylarca önceden planlanan, her türlü rezervasyonu ve ödemesi yapılan bir tatil programına kesin olarak gerçekleşecek gözüyle bakıla-

bilir. Ne de olsa teknik anlamda her türlü tedbir alınmıştır. Görünürde de programın iptali için hiçbir neden yoktur. Gece uçağın kalkış saatine göre yatılır, trafik hesaba katılarak evden erkenden çıkılır, uçak biletlerinin alınıp alınmadığı defalarca kontrol edilir; ama Allah dilemediyse uçağa ulaşmak nasip olmayacaktır. Belki son anda ortaya çıkan bir hastalık, belki bir trafik kazası, belki uçağın bir sebeple rötar yapması, belki de bir anda tatilden daha acil bir iş çıkması bu planın gerçekleşmesini engelleyebilir.

Kişi, işe başlarken '**Allah dilerse bunu yapacağım**' diyerek Allah'a tevekkül etmemişse, aksilik gibi görünen bir durum ile karşılaştığında ciddi şekilde hayal kırıklığına uğrar. Her işin ancak Allah'ın izniyle gerçekleşebileceğinden gafil olduğu için, tatil yapacağını hesapladığı günler boyunca dertlenir, söylenir, gidemediği için yakınıp durur. Oraya gitmiş olsa belki bir kaza geçirme ya da istenmeyen bir olayla karşılaşma ihtimali olabileceğini dolayısıyla planlarının gerçekleşmemesinin pek çok hayra vesile olmuş olabileceğini hiç hesaba katmaz. Bu yanlış inancı da ona hem dünyada hem de ahirette sıkıntıdan başka bir şey kazandırmaz.

Oysa Müslümanlar Allah'ın herşeyi hayır ve hikmetle yarattığını bilirler. Dolayısıyla eğer bu örneği yaşayan kişi müminse ve 'Allah dilerse tatile giderim' diye niyet etmişse, programı iptal olduğunda hiçbir şekilde bir üzüntüye kapılmaz. Kendisi için asıl güzel ve hayırlı olanın Allah'ın takdirinde saklı olduğunu bilmenin huzurunu ve rahatlığını yaşar.

"Kim bilir bunda benim için ne gibi hayırlar var" diyerek hem kendi namına hikmetleri görmeye çalışır, hem de çevresindekilere gerçek mümin ahlakının düşünce ve konuşma biçimini gösterir. Allah'a teslim olduğu ve şükredici bir tavır gös-

terdiği için dünyada da ahirette de bu ahlakının karşılığını alacağını ummanın sevincini yaşar.

Konuşmalarda Kuran'ı rehber edinmek

Allah bir ayetinde "**... Bu bir Kitap'tır ki, Rabbinin izniyle insanları karanlıklardan nura, O güçlü ve övgüye layık olanın yoluna çıkarman için sana indirdik.**" (İbrahim Suresi, 1) sözleriyle Kuran'ın indiriliş hikmetlerinden birinin "**insanları nura çıkarmak**" olduğunu açıklamaktadır.

Kuran, indirildiği günden bu yana Allah'ın koruması altındadır ve hiçbir bozulmaya uğramamıştır. İnsanlara bir öğüt ve uyarı olarak indirilmiştir; iman edenler için şifa, hidayet ve rahmet kaynağıdır. Sözlerin en güzelidir, doğruyu yanlıştan ayırır ve kendisiyle amel edenleri doğruya eriştirir.

Kuran'ın bu hikmetini kavrayan bir insan onu (bu İlahi Kitab'ı) kendisine rehber edinir. Kuran ayetlerini kalben özümsediği için, tüm konuşmaları Kuran ahlakını yansıtır nitelikte olur. Hayatının her aşamasında bir söz söylerken, bir karar alırken, bir yorumda bulunurken rehberi hep Kuran'dır. Bu nedenle de her sözü, her kararı, her tavsiyesi Kuran ayetleriyle mutabıktır. Çünkü Kuran, Allah sözüdür ve insanlara her konunun en doğrusunu Allah Katından bildirmektedir. Kendisine Kuran'ı ölçü alarak konuşan bir insan, her konuşmasında mutlaka üstün ve galip gelir. Çünkü Kuran ayetleri her türlü cahilce mantığı çürütüp, yok eder, hakkı ortaya çıkarır. Allah bu durumu bir ayetinde "**Hayır, Biz hakkı batılın üstüne fırlatırız, o da onun beynini darmadağın eder. Bir de bakarsın ki, o, yok olup gitmiştir...**" (Enbiya Suresi, 18) sözleriyle açıklamaktadır.

Kuran ahlakına uygun konuşan bir kimsenin sözleri samimi insanlar için şifa ve rahmettir. Öğüt alma, faydalanma ya da hikmetlerini anlama niyetiyle dinleyen insanlar, bu konuşmalar sayesinde -Allah'ın izniyle- doğru yolu bulurlar.

Ayrıca Kuran'ın rehberliğinde konuşan bir kimsenin her konuşması hikmetli olur. Verdiği her örnek, dikkat çektiği her nokta, vurguladığı her detay son derece etkili ve düşündürücüdür. Karşı tarafı dürüst ve samimi düşünmeye, vicdanını kullanmaya teşvik eder. Samimi, içten gelen ve hakkı savunan bir üslup kullandığı için etkileme gücü de son derece yüksektir. Dinlediklerini vicdanlarıyla değerlendiren insanlar böyle konuşmaların doğruluğunu da kesin olarak tasdik ederler.

Samimiyetsizce ve karşı gelme niyetiyle dinleyen kimseler ise iman edenlerin konuşmalarındaki hikmeti ve etkileyiciliği görmek istemez ve bunları çeşitli iftiralarla örtmeye çalışırlar. Kişinin konuşmalarına bu üstünlüğü kazandıranın Kuran ayetlerindeki hikmet olduğunu kavrayamadıkları için altında mutlaka bir olağanüstülük aramaya kalkarlar. Oysa bunlar Kuran'a uyan ve onu kendisine rehber edinen her insanın kolaylıkla kazanabileceği imani özelliklerdir. Ancak iman etmeyenler bu durumu anlayamazlar.

Bu duruma Kuran'da da pek çok örnek verilmiştir. Örneğin Peygamberimiz Hz. Muhammed (sav)'in etkili ve hikmetli konuşmaları karşısında inkar edenler ve müşrikler büyük bir şaşkınlığa kapılmışlardır. Geniş kitlelerin, kısa süre içerisinde Peygamber Efendimizin konuşmalarından etkilenip ona tabi olmuş olmaları bu insanları büyük hayrete düşürmüştür. Hz. Muhammed (sav) konuşmalarını etkili ve hikmetli kılanın Kuran ayetleri olduğunu kavrayamadıkları ya da belki de bu durumu kabullenemedikleri için Peygamberimiz (sav)'i büyücülük, şair-

lik gibi olmadık iftiralarla itham etmeye kalkışmışlardır. Oysa tüm insanlara olduğu gibi peygamberlere de nutku verip konuşturan Allah'tır. Allah ayetlerinde şöyle buyurmuştur:

> **Sahibiniz (arkadaşınız olan peygamber) sapmadı ve azmadı. O, hevadan (kendi istek, düşünce ve tutkularına göre) konuşmaz. O (söyledikleri), yalnızca vahyolunmakta olan bir vahiydir. (Necm Suresi, 2-4)**

Ayetlerde de görüldüğü gibi Peygamberimiz (sav), Allah'ın sözü olan Kuran ile konuştuğu için tüm sözleri son derece etkili ve hikmetli olmuştur. O'nun sözlerini dinleyerek iman eden insanların kalplerine imanı ve etkilenme gücünü veren Allah'tır. Allah'ın büyüklüğünü takdir edemeyen insanlar ise etkiyi ve hikmeti başka yerlerde aramakla büyük bir gaflete düşmüşlerdir.

Kaderin mükemmelliğini ve herşeyde hayır olduğunu bilerek konuşmak

Allah her varlığa bir kader takdir etmiştir. Bir insanın hayatı boyunca yaşayacağı her olay, göreceği her insan, çalışacağı her iş, hatta söyleyeceği her söz Allah Katında, daha o insan doğmadan önce belirlenmiştir. Ayrıca Allah zamandan münezzeh olduğu için, canlı cansız tüm varlıkların hayatı Allah Katında yaşanmış ve sonuçlanmıştır. Ancak zamana bağımlı olan insan, olup bitmiş bu olayları zaman geçtikçe (bir takvim içinde) görebilmektedir. Bugün 40 yaşında olan bir insanın geçmiş 40 yılı nasıl yaşanmış ve bitmişse, -bu kişinin 70 yaşına kadar yaşayacağını farz edersek- önündeki 30 yılı da gerçekte Allah Katında tek bir an içinde yaşanmıştır. Ama insan, bu yaşanmış ve sonuçlanmış olayları ancak önündeki 30 yıllık zaman dilimi içinde görebilecektir.

Kısacası, "gelecek" diye tarif ettiğimiz ve henüz gerçekleşmemiş olaylar silsilesi, aslında Allah'ın ezeli ve ebedi ilminde başlamış ve bitmiştir. Allah Katında yaşanmış ve bitmiş olan bu olayların tamamı ise o insanın kaderini oluşturur. Her insanın bir kaderi vardır ve bu kaderinin dışına asla çıkamaz. İnsan geçmişini nasıl değiştiremiyorsa geleceğini de değiştiremez. Çünkü her ikisi de Allah'ın Katında yaşanmış, görülmüş, şahit olunmuş olaylardır. Ancak kimi insanlar, geleceğe ait bilgilere sahip olmadıkları için geleceklerinin kendi ellerinde olduğunu zannederler. Bu sebeple de kadere inanmaz veya kaderlerini değiştirebilecekleri gibi bir yanılgıya düşerler. Oysa insanın tüm hayatı çekilmiş ve bitmiş bir film kaseti gibidir. İnsan kaseti seyrettikçe olanları görür; filmin sahnelerini değiştirme veya filme müdahalede bulunma imkanı yoktur aynı şekilde kader dahilinde gerçekleşen olaylara bir müdahalesi de söz konusu değildir.

Allah'ın her insanı bir kader ile yarattığı ve insanların kaderleri dışındaki bir olayla asla karşılaşmayacakları Kuran'da şöyle bildirilmektedir:

"Hiç şüphesiz, Biz herşeyi kader ile yarattık." (Kamer Suresi, 49)

Yeryüzünde olan ve sizin nefislerinizde meydana gelen herhangi bir musibet yoktur ki, Biz onu yaratmadan önce, bir kitapta (yazılı) olmasın. Şüphesiz bu, Allah'a göre pek kolaydır. Öyle ki, elinizden çıkana karşı üzüntü duymayasınız ve size (Allah'ın) verdikleri dolayısıyla sevinip-şımarmayasınız. Allah, büyüklük taslayıp böbürleneni sevmez. (Hadid Suresi, 22-23)

Ayetlerde bildirildiği gibi, sadece insanlar değil, tüm eşyalar ve tüm canlılar, yani herşey bir kader ile yaratılmıştır. Evinizdeki ahşap masanızdan ayağınızdaki ayakkabıya, bahçenizdeki

gül fidanından dolabınızdaki giysilere, dostlarınızdan kedinize kadar her varlığın Allah Katında belirlenmiş bir kaderi vardır. Daha ne siz ne de size ait şeyler yaratılmadan önce, masanın da, ayakkabının da, gül fidanının da, dostlarınızın da gelecekte hangi safhalardan geçecekleri, nelerle karşılaşacakları bellidir. Sözgelimi ahşap masanızın yapıldığı ağacın tohumunu kimin ekeceği, o ağacın kaç sene içerisinde ve hangi şartlar altında gelişip büyüyeceği, neden, nasıl ve kim tarafından kesilip hangi ahşap fabrikasına götürüleceği, hangi ölçülerde kesilip, bu ağaçtan hangi kalitede ve hangi şekilde bir masa üretileceği, sizin bu masayı satın almaya nasıl karar vereceğiniz, onu nerede bulacağınız, ne kadar zaman evinizde tutacağınız, evinizin hangi köşesine koyacağınız, üzerinde an an hangi yemekleri yiyip, kimlerle neler konuşup, hangi yazıları yazacağınız Allah Katında ezelden beri bilinmektedir. Çünkü tüm bunları daha siz doğmadan önce belirleyen ve tek bir an içinde yaratarak bilen Allah'tır. Siz ise bunları ancak yaşadıkça, seneler geçtikçe ve sırası geldikçe öğrenebilirsiniz.

Eğer bir insan kader gerçeğinden haberdar değilse veya bu gerçeği tam olarak kavrayamamışsa, önceden belirlenmiş olan bir kaderi yaşadığını düşünmeden hareket edebilir, olayların akışına kendini kaptırabilir. Örneğin evi için bir yemek masası satın almaya gittiğinde onlarca mağaza dolaşır, her mağazada defalarca fikir değiştirir, düşünür, yanındakiyle fikir alışverişinde bulunur, tartışır. Sonuçta, kendi seçimiyle bir masada karar kıldığını zanneder. Oysa, o insan daha alışverişe çıkmadan önce, hangi masayı alacağı kaderinde bellidir; dolayısıyla kaderinde belli olan masayı arar, bulur ve satın alır. Aradaki fikir alışverişlerini, tartışmaları, konuşmaları ve kararsızlıkları da yine o insanın kaderinde Allah önceden belirlemiştir.

Dolayısıyla bir insanın, başına gelen herhangi bir olaydan dolayı sıkıntı, pişmanlık, üzüntü veya korku duyması, "keşke şöyle yapsaydım" "keşke oraya gitmeseydim" gibi sözler sarf etmesi, geleceği için endişe duyması son derece yersizdir. Çünkü bu insan zaten yaşanmış bitmiş bir hayatı izlemektedir ve o pişmanlık ve üzüntü duyduğu olayların tümü onun kaderindedir. Örneğin, eline çok fazla tabak alarak bunları taşırken hepsini düşüren bir insan "keşke hepsini elime almasaydım, o zaman bunlar olmayacaktı" diyerek üzüntü duyabilir. Oysa onun bilmediği veya unuttuğu gerçek şudur: O an, o dakika, o tabakların her birinin nerede ve nasıl kırılacağı daha o tabaklar imal edilmeden, hatta onları kıracak olan insan daha yaratılmadan önce bellidir. İnsan başına gelen bu tür olaylardan dolayı ancak ders almalı, bunlar üzerinde düşünerek, hikmetlerini anlamaya çalışmalıdır. Ancak bu gibi olaylarda üzüntü duyması son derece yersizdir, çünkü başına gelecekleri engellemeye gücü yoktur. Bir ayette hiçbir insanın Allah'ın dilediklerini engelleme gücünün olmadığı şöyle bildirilmektedir:

Allah sana bir zarar dokunduracak olsa, O'ndan başka bunu senden kaldıracak yoktur. Ve eğer sana bir hayır isterse, O'nun bol fazlını geri çevirecek de yoktur. Kullarından dilediğine bundan isabet ettirir. O, bağışlayandır, esirgeyendir. (Yunus Suresi, 107)

Kadere teslim olan insan, Allah'ın yarattığı herşeyde -ilk bakışta aleyhinde bile gözükse-, hayır ve güzellik olduğunu bilir. Allah'ın bu olayda yarattığı hayırları ve hikmetleri görüp şükreder. İlk anda bunları kavrayamıyorsa bile mutlaka Allah'a tevekkül eder; bu hayır ve hikmetleri kendisine göstermesi için Allah'a dua eder. Eğer yine de hayırları göremezse, bunları ahirette görüp anlamayı umar. Allah'ın sonsuz adalet sahibi, şef-

katli ve merhametli olduğuna kesin olarak inanmanın huzurunu ve rahatlığını yaşar.

Böyle bir insanın konuşmalarından teslimiyeti ve tevekkülü açıkça anlaşılır. Bir an bile olsa yaşadığı olaylar hakkında **'neden ya da niçin böyle oldu?'** gibi bir söz sarf etmez. Allah'ın inananlar için herşeyi en güzel ve en kusursuz şekilde yarattığını, olumsuz gibi görünen bir olayın aslında kişiye pek çok yönden hayır getirebileceğini bilerek konuşur.

Allah, Kuran'da "**...Olur ki hoşunuza gitmeyen bir şey, sizin için hayırlıdır ve olur ki, sevdiğiniz şey de sizin için bir şerdir. Allah bilir de siz bilmezsiniz.**" (Bakara Suresi, 216) ayetiyle bu durumu insanlara hatırlatmaktadır. Dolayısıyla, aksilik gibi görünen bir olayla karşılaşıldığında samimi bir Müslüman, Allah'ın herşeyi hayır ile yarattığını ve herşeyin hayırlara vesile olacağını düşünür. Konuşmalarına da bu düşüncesi hakimdir. Hiçbir zaman cahil insanların "Eyvah, keşke, maalesef, nasıl yaptım böyle bir şeyi?" gibi şikayet eden, tevekkülsüz ve umutsuz üslubunu andıracak ifadeler kullanmaz.

Kaderi ve iman edenler için herşeyin hayır olarak yaratıldığını bilen bir üslup Müslümanın tüm hayatına hakimdir. Hiçbir şeyi, hiç kimseyi ve hiçbir olayı bu inancının dışında tutmaz. Olumlu gelişmelerin kaderde olduğunu düşünüp, aksilik gibi görünen olaylarda kaderi unutmuş konuşmalar yapmanın gafil bir üslup olduğunu bilir. Hatayı yapan kendisi de olsa, başkası da olsa **'niye yaptın', 'oraya gitmeseydin bunlar olmazdı'** gibi sözler söylemez. Tam tersine Kuran'da, "**… Size isabet eden Allah'ın izni ile idi…**" (Al-i İmran Suresi, 166) ayetiyle haber verilen gerçeği anlamış bir insanın üslubuyla konuşur. Baştan tedbirini alamamasının da, oluşan hatanın meydana gelmesinin de hep kişinin kaderinde olduğunu bilir.

Kader mutlaka olması gerektiği gibi yani Allah'ın dilediği şekilde gelişir. Bu nedenle "şöyle olsaydı böyle olurdu" gibi yanlış mantıklar öne sürerek hüzne ya da pişmanlığa kapılmak yersizdir. Yaşanan neyse en hayırlısı odur. Bu nedenle Müslümanca konuşan bir insanın üslubunda hiçbir zaman kızgınlık, öfke, gerilim, şikayet, ağlamaklı bir ses, panik, korku ya da sıkıntı olmaz.

İman eden bir insan en zorlu ve sıkıntılı gibi görünen olaylarda dahi, hemen o olayın güzel yönlerini, hayırlara vesile olabilecek muhtemel sonuçlarını keşfetmeye çalışır ve bunu samimi bir üslupla dile getirir. Bu Müslümanca tavır kişinin çevresindekileri de etkileyerek panik ve endişe havasını dağıtır.

Allah Kuran'da müminlere, "**De ki: "Allah'ın bizim için yazdıkları dışında, bize kesinlikle hiçbir şey isabet etmez. O bizim Mevlamızdır. Ve müminler yalnızca Allah'a tevekkül etmelidirler.**" (Tevbe Suresi, 51) ayetiyle zorluklar karşısında nasıl bir üslupları olması gerektiğini bildirmektedir. Yine bir başka ayette ise "**Onlara bir musibet isabet ettiğinde, derler ki: "Biz Allah'a ait (kullar)ız ve şüphesiz O'na dönücüleriz.**" (Bakara Suresi, 156) buyrularak, müminlerin kaderin ve her olayın hayırla yaratıldığının şuurunda olan, teslimiyetli bir üslup kullandıklarına dikkat çekilmektedir. Allah'ın bu gerçeği kavrayan kimselere vereceği karşılık ise ayette "**Rablerinden bağışlanma (salat) ve rahmet bunların üzerinedir ve hidayete erenler de bunlardır.**" (Bakara Suresi, 157) şeklinde ifade edilir.

Burada şunu da hatırlatmak gerekir ki, iman eden bir insanın kaderi ve herşeyde hayır olduğunu hatırlatırken kullandığı üslup, Kuran ahlakından uzak olan insanların kullandığı "tesellici", "ortalık yatıştıran" veya "ezbere yapılan" konuşmalardan

çok farklıdır. Benzer olaylarla karşılaştıklarında Kuran ahlakını benimsememiş kimi insanlar da "vardır bir hayır" gibi sözler sarf edebilirler. Ancak arada kesin bir farklılık vardır: Müslüman bu sözü kalpten gelen, samimi, candan ve kararlı bir üslupla söyler. Cahiliye ahlakındaki bir insan ise, diliyle bu gerçeği her ne kadar dile getirse de, kalben buna bir türlü kanaat getiremediğini tavırlarındaki tevekkülsüzlükle ortaya koyar.

Allah'a güvenip dayanarak konuşmak

Cahiliye inançlarını taşıyan insanlar başları sıkıştığında, yardıma ihtiyaç duyduklarında ya da bir şeyi elde etmek istediklerinde çözümü dünya hayatında güç sahibi olduğunu düşündükleri odaklarda ararlar. Kimileri nüfuz sahibi eş-dostlarından, kimileri mal, itibar ya da söz sahibi insanlardan medet umarlar. Bütün bu insanların Allah'ın kontrolüyle hareket eden aciz varlıklar olduklarını unuturlar. Bu nedenle onların gözlerine girmeye çalışırlar.

Oysa bir insana yarardan ya da zarardan yana bir şey isabet edecek ise, bunu gerçekleştirebilecek tek güç Allah'tır. Müslümanlar bu gerçeğin farkındadırlar. Bu nedenle her zaman yardımı ve desteği Allah'tan bekleyen ve yalnızca O'nun rızasını kazanmaya çalışan bir üslup kullanırlar. İhtiyaç, zorluk ya da sıkıntı içinde de olsalar tüm bunları giderecek ve kendilerine yardım ulaştıracak olanın sadece Allah olduğunu bilirler.

Nitekim Kuran'da müminlerin bir sıkıntı ya da zorlukla karşılaştıklarında, "**Eğer Allah size yardım ederse, artık sizi yenilgiye uğratacak yoktur ve eğer sizi 'yapayalnız ve yardımsız' bırakacak olursa, ondan sonra size yardım edecek kimdir? Öyleyse müminler, yalnızca Allah'a tevekkül etsinler.**" (Al-i İmran Suresi, 160) diyerek birbirlerine sadece Allah'a yönelip O'na tevekkül etmeyi hatırlatan

konuşmalar yaptıklarından bahsedilmektedir.

Bunun yanında müminler "**...Allah Kendi (dini)ne yardım edenlere kesin olarak yardım eder...**" (Hac Suresi, 40) ayetinin hükmü gereği Allah'ın her zaman için müminlerin yanında olduğunu, Allah'ın izni olmaksızın hiç kimsenin ve hiçbir şeyin kendilerine zarar veremeyeceğini bilerek konuşurlar. En zor, en kritik ve en hayati risk taşıyan anlarda bile, mutlaka bu yaşadıklarında bir hayır olduğunu düşünür ve "**...Ben O'na tevekkül ettim. Tevekkül edenler de yalnızca O'na tevekkül etmelidirler.**" (Yusuf Suresi, 67) ayetiyle bildirildiği gibi, çevrelerindekilere de bu gerçeği hatırlatırlar.

Hiçbir zaman için korku, panik ya da ümitsizliğe kapılmış bir insanın üslubunu kullanmazlar; sakin ve itidalli bir üslup içerisinde olurlar. Allah'tan ümit kesmenin, imanı kavramamış insanlara has bir özellik olduğunu bilirler. Her olayın Allah'ın dilemesiyle ve Allah'ın belirlediği hikmetler doğrultusunda gerçekleşeceğini bildikleri için zorluklar karşısında endişeye ve korkuya kapılmazlar. Samimi oldukları sürece, Allah'ın kendilerini en hayırlı ve en güzel olana ileteceğinin şuurunda bir üslupla konuşurlar.

Nitekim Kuran'ın "**Ey iman edenler, Allah'ın üzerinizdeki nimetini hatırlayın; hani bir topluluk, size ellerini uzatmaya yeltenmişti de, (Allah,) onların ellerini sizlerden geri püskürtmüştü. Allah'tan korkup-sakının. Müminler yalnızca Allah'a tevekkül etmelidirler.**" (Maide Suresi, 11) ayetiyle, müminlerin birbirlerine Allah'ın yardımını hatırlattıkları bildirilmektedir.

Müminlerin bu tevekküllü üsluplarına Kuran'da pek çok örnek verilmiştir. Örneğin İsrailoğulları ile birlikte deniz ile Firavun'un ordusu arasında kaldıkları sırada Hz. Musa bu tevekkül-

lü tavrını ortaya koymuştur. İman etmeyen kimselerin ümitsizliğe ve korkuya kapılarak "**Gerçekten yakalandık**" dedikleri bir anda, Hz. Musa'nın sözü "**Asla, Rabbim bizimledir**" şeklinde olmuştur. Kuran'da Musa Peygamberin bu tevekküllü üslubu şöyle haber verilmektedir:

> **Böylece (Firavun ve ordusu) Güneş'in doğuş vakti onları izlemeye koyuldular. İki topluluk birbirini gördükleri zaman Musa'nın adamları: "Gerçekten yakalandık" dediler. (Musa:) "Hayır" dedi. "Şüphesiz Rabbim, benimle beraberdir; bana yol gösterecektir." (Şuara Suresi, 60-62)**

Hz. Musa bu zor durum karşısında yalnızca Allah'a güvenip dayanmış ve tevekküllü üslubuyla çevresindeki insanları da bu ahlaka davet etmiştir. Allah, Hz. Musa'ya asasıyla denize vurmasını vahyetmiş ve bunun üzerine deniz ikiye ayrılarak İsrailoğullarının geçebileceği bir yola dönüşmüştür. Firavun ve ordusu ise denizde boğularak can vermiştir. Bu olay, yalnızca Allah'ı vekil edinerek, dayanıp güvenenlere Rabbimiz'in yardımının bir örneğidir.

Hz. Musa kıssasında olduğu gibi, müminlerin bütün konuşmalarından Allah'tan başka hiçbir şeyden korkmadıklarını ve yalnızca O'na güvendiklerini anlayabilmek mümkündür. Bir Kuran ayetinde müminlerin, "**size karşı insanlar toplandılar, artık onlardan korkun**" şeklinde bir tehdit altında kaldıklarında, "**Allah bize yeter, O ne güzel vekildir**" diyerek Allah'a olan güvenlerini ifade ettikleri haber verilir:

> **Onlar, kendilerine insanlar: "Size karşı insanlar topla(n)dılar, artık onlardan korkun" dedikleri halde imanları artanlar ve: "Allah bize yeter, O ne güzel vekildir" diyenlerdir. (Al-i İmran Suresi, 173)**

Dünya hayatının geçiciliğinin farkında olan bir üslupla konuşmak

Dünyevi değerleri ilahlaştıran insanların kendilerine has bir üslupları vardır. Konuşmalarından dünya hayatını yaşamlarının asıl amacı haline getirdikleri açıkça anlaşılır. Başkalarında görüp sahip olamadıkları güzelliklerden kimi zaman gıptayla kimi zaman da haset dolu bir üslupla bahsederler. Söz konusu kimselerin içlerinde yaşadıkları bu özenti, dünya hayatına ve ahirete dair gerçeklerden habersiz olmalarından kaynaklanır. Oysa Allah Kuran'da dünya nimetlerinin insanlar için bir deneme olduğunu bildirmiştir:

Bilin ki, mallarınız ve çocuklarınız ancak bir fitnedir (imtihan konusudur.) Allah yanında ise büyük bir mükafaat vardır. (Enfal Suresi, 28)

İman etmeyen insanlar bu gerçeğin bilincinde olmadıkları için, dünyada kendilerinden fazlasına sahip olan insanlara özenen, onların karşısında ezilen bir üslup kullanırlar. Örneğin zengin ve ünlü birinin giyiminden, arabasından bahsederken üsluplarında eziklikle karışık derin bir hayranlık hemen dikkati çeker. "Keşke onun kadar zengin olsaydım", "Keşke şu anda onun yerinde olsaydım", "Arabası ne kadar güzel, keşke benim olsaydı" gibi konuşmalarla bu özentilerini dışa vururlar. Oysa, gıptayla baktıkları insanların hepsi -kendileri gibi- Allah'a karşı aciz ve muhtaç olan kullardır. İnsanların sahip oldukları şeylerin tümü Allah'a aittir. Her insan, yaşamı boyunca Allah'ın kendisine verdiği nimetlerle denenmektedir.

İman edenler, asıl gerçek ve sonsuz olanın ahiretteki hayat olduğunu bildiklerinden, yaşamları boyunca ahiretteki asıl hayatı kazanmak için çaba harcarlar. Zenginlik, mal-mülk gibi dünya nimetlerini ise ancak Allah'ın razı olacağı şekilde kullan-

mak, Allah'ın verdiği nimetlere şükretmek ve Allah'ın şanını yüceltmek için isterler.

Bu güzel ahlaklarının bir sonucu olarak, sahip oldukları dünya nimetlerinden herhangi birini veya tamamını kaybetseler de, bundan dolayı üzüntü veya sıkıntı yaşamazlar. Bunu Allah'ın bir takdiri olarak düşünür ve Allah'tan ahirette kendilerine nimetlerin asıl gerçek olanlarını ve daha güzellerini vermesini isterler. Bunun yanı sıra Allah'ın, rızkı ve dünya nimetlerini insanlara belirli hayır ve hikmetler doğrultusunda verdiğini bildikleri tüm konuşmalarından anlaşılır. Allah bir ayetinde, insanlar arasında rızkını nasıl dağıttığını şöyle bildirir:

Allah dilediğine rızkı genişletir-yayar ve daraltır da. Onlar ise dünya hayatına sevindiler. Oysaki dünya hayatı, ahirette (ki sınırsız mutluluk yanında geçici) bir meta'dan başkası değildir. (Rad Suresi, 26)

Allah'ın yarattığı hikmetleri görüp kavrayamadıkları için, dünyevi değerlere, zenginliğe, mala mülke tutkuyla bağlı olan insanların yorumları hep dünya hayatına yönelik olur. Örneğin zenginliğine, şöhretine özendikleri bir insan aslında kötü ahlaklı biri olabilir. Ne var ki söz konusu kişiler bu insanın kötü ahlakını ve ahirette neyle karşılaşacağını hiç düşünmeyip, onun malına mülküne hayran olmakta bir sakınca görmeyebilirler. İman sahibi Müslümanlar ise, dünya hayatının gerçek yüzünü görüp asıl olarak Allah'ın rızasını ve ahiret hayatını kazanmaya çalışırlar. Bu nedenle üslupları daima bu gerçeğin şuurunda olduklarını yansıtır niteliktedir. Kuran'da bu konuya örnek olarak Karun isimli zengin bir kişinin servetine gıpta eden kimseler verilmiştir:

Gerçek şu ki, Karun, Musa'nın kavmindendi, ancak onlara karşı azgınlaştı. Biz, ona öyle hazineler vermiştik ki, anahtarları, birlikte (taşımaya) davranan güçlü

bir topluluğa ağır geliyordu..." (Kasas Suresi, 76)

Dünya hayatına özenen, bu nedenle Karun'un nasıl bir yanlış içinde oludğunu hikmet gözüyle değerlendiremeyen kimseler, Karun'un zenginliğini görünce şöyle demişlerdir:

Böylelikle kendi ihtişamlı-süsü içinde kavminin karşısına çıktı. Dünya hayatını istemekte olanlar: "Ah keşke, Karun'a verilenin bir benzeri bizim de olsaydı. Gerçekten o, büyük bir pay sahibidir" dediler. (Kasas Suresi, 79)

Müslümanlar Karun'a sahip olduklarını verenin Rabbimiz ve asıl yurdun da ahiret olduğunu hatırlatırlarken, Müslüman ahlakıyla konuşmayanlar, Karun'un zenginliğinden etkilenerek cahilce bir tavır göstermişlerdir. Müslümanların bu insanlara yaptıkları hatırlatma ise Kuran'da şöyle haber verilmektedir:

Kendilerine ilim verilenler ise: "Yazıklar olsun size, Allah'ın sevabı, iman eden ve salih amellerde bulunan kimse için daha hayırlıdır; buna da sabredenlerden başkası kavuşturulmaz" dediler. (Kasas Suresi, 80)

Kuran'da, gösterdiği çirkin ahlak nedeniyle Karun'un ve konağının yerin dibine geçirildiği bildirilmektedir. Bu olayın ardından ise, daha önce Karun'a gıpta edenler, onun Allah karşısındaki aczini görmüş ve yaptıkları hatayı anlayarak bu kez Müslümanca bir üslupla karşılık vermişlerdir:

Sonunda onu da, konağını da yerin dibine geçirdik. Böylece Allah'a karşı ona yardım edecek bir topluluğu olmadı. Ve o, kendi kendine yardım edebileceklerden de değildi. Dün, onun yerinde olmayı dileyenler, sabahladıklarında: "Vay, demek ki Allah, kullarından dilediğinin rızkını genişletip-yaymakta ve kısıp-daraltmaktadır. Eğer Allah, bize lütfetmiş olma-

saydı, bizi de şüphesiz batırırdı. Vay, demek gerçekten inkar edenler felah bulamaz" demeye başladılar. (Kasas Suresi, 81-82)

Müslümanlar, Allah'ın "**Şu halde onların malları ve çocukları seni imrendirmesin; Allah bunlarla ancak onları dünya hayatında azablandırmak ve canlarının inkar içindeyken zorlukla çıkmasını ister.**" (Tevbe Suresi, 55) ayetinde bildirdiği gibi, dünya hayatına ait zenginliğe imrenmediklerini; daima Allah'ı ve ahiret yurdunu düşünen insanlar olduklarını tüm tavır ve konuşmalarıyla gösterirler. Müminlerin bu güzel ahlakı, ahirette olduğu gibi dünya hayatında da Allah'ın lütfuyla karşılık görür. Allah, dünya hırsından arınarak, Kendi rızasını hedefleyen kimselere hem dünyada hem de ahirette nimetin en güzeliyle karşılık vereceğini bildirmektedir:

Erkek olsun, kadın olsun, bir mümin olarak kim salih bir amelde bulunursa, hiç şüphesiz Biz onu güzel bir hayatla yaşatırız ve onların karşılığını, yaptıklarının en güzeliyle muhakkak veririz. (Nahl Suresi, 97)

Konuşmalarda helale harama titizlik göstermek

Müslümanca konuşmanın en belirgin özelliklerden biri de, kişinin tüm konuşmalarında Kuran'da bildirilen 'helal haram sınırlarını' titizlikle korumaya özen göstermesidir. Kuran'ın "**Tevbe edenler, ibadet edenler, hamd edenler, (İslam uğrunda) seyahat edenler, rüku edenler, secde edenler, iyiliği emredenler, kötülükten sakındıranlar ve Allah'ın sınırlarını koruyanlar; sen (bütün) müminleri müjdele.**" (Tevbe Suresi, 112) ayetiyle insanlara Allah'ın sınırlarını korumaları emredilmiştir.

İnsan yaşamı boyunca Allah'ın yasakladıklarından nasıl sakı-

nıyor ve emrettiklerini yerine getiriyorsa, aynı sınırları konuşmalarında da korumalıdır. Allah'ın sakınılmasını bildirdiği bir tavrı sözlü olarak da savunup destekçisi olmamalıdır. Allah'ın beğendiği bir tavrı da konuşmalarıyla övüp desteklemelidir. Örneğin iman eden bir kimse başkalarının hakkını yemenin, ölçüde tartıda hile yaparak haksız menfaat elde etmenin, yalan söylemenin, yalancı şahitlik yapmanın Allah'ın beğenmediği ve yasakladığı tavırlar olduğunu bilir. Bu nedenle hiçbir zaman sözleriyle de bu tavırlara arka çıkmaz. Haram bir tavrın doğruluğunu savunan bir insanın karşısında sessiz kalarak onu gizliden gizliye desteklemez.

Hak ve doğru olanı söylemekten hiçbir şekilde çekinmez, aksine Kuran ahlakını başkalarına da anlatmaktan büyük sevinç duyar. Hiçbir zaman "Fikirlerine karşı çıkarsam acaba bana tavır alırlar mı?" ya da "Acaba hakkımda ne düşünürler?" gibi endişelere kapılarak suskun kalmaz. Çünkü "**(Bu,) Bir Kitap'tır ki onunla uyarman için ve müminlere bir öğüt olmak üzere sana indirildi. Öyleyse bundan dolayı göğsünde bir sıkıntı olmasın.**" (A'raf Suresi, 2) ayetiyle hatırlatıldığı gibi insanlara Kuran ile öğüt vermenin müminler üzerinde önemli bir sorumluluk olduğunu bilir. Bu nedenle karşısındaki insanlara neden yanlış düşündüklerini, doğrusunun ne olduğunu Kuran'dan delilleriyle açıklar. Bunların Allah'ın sevmediği, yasakladığı davranışlar olduğunu anlatarak onları da Allah'ın sınırlarını korumaya davet eder. Karşısındaki kişilerin öğüt almayacaklarını anladığında ve Kuran'a muhalif konuşmalar yaptıklarını gördüğünde ise Allah'ın emrine uyarak, bu kimselerin yanlarından ayrılır. Allah'ın bu emri Kuran'da şöyle bildirilmiştir:

Ayetlerimiz konusunda 'alaylı tartışmalara dalanlar:' -onlar bir başka söze geçinceye kadar- onlardan yüz

çevir. Şeytan sana unutturacak olursa, bu durumda hatırlamadan sonra, artık zulmeden toplulukla beraber oturma. (Enam Suresi, 68)

Bir başka ayette ise müminlerin cahilce konuşan kimselerle karşı karşıya geldiklerinde onurlu ve vakarlı bir tavır gösterdikleri ve "selam" diyerek geçtikleri bildirilmiştir:

O Rahman (olan Allah)ın kulları, yeryüzü üzerinde alçak gönüllü olarak yürürler ve cahiller kendileriyle muhatap oldukları zaman "Selam" derler. (Furkan Suresi, 63)

Konuşurken şeytanın etkisinde bir üsluptan sakınmak ve şeytandan Allah'a sığınarak konuşmak

Kuran'da şeytanın kıyamete kadar insanları Allah'ın yolundan saptırmaya and içtiği bildirilir. Şeytan isyan ettiği için Allah Katından kovulmuş ve lanetlenmiştir. Amacı kendisi gibi, insanları da isyana sürüklemektir. Bu amacına ulaşabilmesi için Allah şeytana kıyamet gününe kadar süre tanımış ancak onun '**gerçekten iman etmiş kimseler üzerinde hiçbir etkisinin olamayacağını**' bildirmiştir.

Şeytan insanı doğru yoldan saptırmak için ona çeşitli kuruntular ve vesveseler vermeye çalışır. Ancak "**(Allah'tan) Sakınanlara şeytandan bir vesvese eriştiğinde (önce) iyice düşünürler (Allah'ı zikredip-anarlar), sonra hemen bakarsın ki görüp bilmişlerdir.**" (Araf Suresi, 201) ayetiyle bildirildiği gibi, kalben Allah ile birlikte olan kişi bunlardan etkilenmez. Şeytandan kendisine böyle bir kışkırtma hissi geldiğinde bir mümin hemen Allah'a sığınır ve bunun şeytanın bir aldatmacasından başka bir şey olmadığını anlar.

İmani yönden zayıf olan insanlar ise şeytanın hilelerine kolaylıkla aldanırlar. Oysa Allah "**...Hiç şüphesiz, şeytanın hileli-düzeni pek zayıftır.**" (Nisa Suresi, 76) ayetiyle şeytanın düzeninin ne kadar zayıf olduğunu bildirmiştir. Ancak gereği gibi iman etmeyen kimseler şeytanın aldatmacalarını gerçek sanırlar.

Allah'ın varlığından ve Kuran ahlakından tamamen gafil olan insanlar ise neredeyse tüm hayatları boyunca şeytanın yönlendirmesiyle hareket ederler. Onun istediği gibi düşünür, onun istediği gibi davranır ve onun istediği gibi konuşurlar. Aldıkları tüm kararlara, söyledikleri her söze şeytanın çarpık mantığı hakimdir. Şeytanın amacı, kendisine uyan bu insanları kullanarak diğerlerini de genel bir ahlak bozukluğuna sürüklemek, kalplerine kendi çirkin ahlakını yerleştirmektir. Onların ağzını kendi ağzı gibi kullanarak bu yolla diğer insanlara telkinlerini ulaştırmayı hedefler.

Allah'tan gafil olarak yapılan konuşmaların özel şeytani bir üslubu vardır. Bazı kişiler adeta şeytanın elçiliğini yaparcasına, beraberlerindeki insanları Allah'tan ve Kuran ahlakından uzaklaşıp cehennem ahlakını yaşamaya çağıran bir üslup kullanırlar. Bu üslup kimi zaman süslü ve çekici bir havaya bürünebilir; amaç şeytani ve kötü olan bir şeyi insanlara makul ve mantıklı gösterebilmektir. Bu konuşmalarda kişi, sözlerini hep cahilce mantıklarla desteklemeye çalışır. Konuşmalarıyla çevresindekilere kaderi, ahireti, hesap gününü, Allah'ın azabını unutturmaya gayret eder. İnsanları dünya hayatına aldanmaya çağıran sinsi bir üslup kullanır. Karşı tarafın vicdanını susturup rahatlatabilmesi için sahte ve aldatıcı mantıklar öne sürer. Allah'a iman ve Kuran ahlakının yaşanması konusunda kişilerin kalplerine gizlice vesvese ve şüphe düşürmeye çalışır. Kullandığı yöntemler son derece kurnazcadır; çoğu zaman yanlış bir tav-

rı insanların bilinçaltlarına yavaş yavaş işleyip onları bu fikre alıştırarak etki etmeyi hedefler. Bu nedenle şeytanın elçiliğini yapan ve onun etkisi altında konuşan kişi genellikle şeytani bir tavrı açıkça savunmaz. Bunu karşı tarafa hissettirmeden ve onu kandırarak yapmaya çabalar. Dolaylı ve hileli yollardan yaklaşır; gizliden gizliye de bu konuda karşı tarafın bilinçaltına şüphe yerleştirmeye çalışır. Kuran'da şeytanın kullandığı farklı yöntemler ve taktikler şöyle bildirilmiştir:

Dedi ki: "Madem öyle, beni azdırdığından dolayı onlar(ı insanları saptırmak) için mutlaka Senin dosdoğru yolunda (pusu kurup) oturacağım. Sonra muhakkak önlerinden, arkalarından, sağlarından ve sollarından sokulacağım. Onların çoğunu şükredici bulmayacaksın." (Araf Suresi, 16-17)

"Onları -ne olursa olsun- şaşırtıp-saptıracağım, en olmadık kuruntulara düşüreceğim ve onlara kesin olarak davarların kulaklarını kesmelerini emredeceğim ve Allah'ın yarattıklarını değiştirmelerini emredeceğim." Kim Allah'ı bırakıp da şeytanı dost (veli) edinirse, kuşkusuz o, apaçık bir hüsrana uğramıştır. (Şeytan) Onlara vaadler ediyor, onları en olmadık kuruntulara düşürüyor. Oysa şeytan, onlara bir aldanıştan başka bir şey va'detmez. (Nisa Suresi, 119-120)

Ayetlerde bildirildiği gibi, şeytanın asıl amacı insanları Allah yolundan uzaklaştırmaktır. Şeytana uyarak hareket eden kişi de onunla aynı taktikleri kullanır. İnsanların, olayları Kuran rehberliğinde değerlendirmelerini engellemeyi amaçlar. Olayların hayırlı ve güzel yönlerini anlamak ve anlatmak yerine, olumsuzlukları vurgulayarak onlara kaderi ve herşeye hayır gözüyle bakmayı unutturmaya çalışır. İnsanları karamsarlığa,

ümitsizliğe ve mutsuzluğa sürüklemek için uğraşır. Sözgelimi ani bir kaza ya da ölüm haberi ile karşılaşıldığında insanları hemen isyankar, gafil bir üsluba çekmeye çabalar.

Hayatı ve ölümü Allah'ın yarattığını bilen bir insan ise böyle bir haber karşısında son derece tevekküllü ve Allah'a karşı gönülden teslim olmuş bir tarzda konuşur; "**Allah'ın takdiri en hayırlısıdır**" der.

Bunun gibi ölümcül bir hastalığa yakalandığını öğrenen imandan uzak bir insan, şeytanın etkisiyle ümitsiz ve tedirgin bir üslup kullanabilir. Şeytan etkisi altına aldığı kişileri kullanarak insanların bilinçaltına sinsice üzülmenin ve tevekkülsüzlüğün makul olduğu düşüncesini yerleştirmeyi hedefler. Oysa Müslümanca konuşan bir insan en zor anında bile Allah'a karşı son derece ümitvar bir üslup içerisinde olur. Başına gelen hastalık ne kadar ciddi olursa olsun, herşeyin Allah'ın kontrolünde geliştiğini, Allah'ın gücünün sonsuz olduğunu bilmenin verdiği tevekküllü ve teslimiyetli üslupla konuşur. İman edenlerin bu ümit dolu üslubu çevrelerindeki insanları da tevekküllü davranmaya ve ümitvar bir üslupla konuşmaya yöneltir.

Allah'a iman eden insanlar, şartlar her ne olursa olsun şeytanın etkisiyle yapılan bir konuşmayı bilir, başkasında gördüklerinde rahatlıkla teşhis eder ve böyle bir şeye asla yanaşmazlar. Şeytanın elçiliğini yapmanın ahiretteki karşılığının şeytan gibi hüsrana uğramak olacağının şuurundadırlar. Bu nedenle şeytanın bu tuzağına düşmez; hemen Allah'a sığınır ve Kuran'a uygun şekilde konuşarak şeytanın çabalarını etkisiz hale getirirler.

İnsanlara iyiliği emredip, kötülükten men etmek

İman edenler konuşmalarıyla hem kendileri Kuran ahlakını en güzel şekilde yaşamaya çalışır hem de başkalarını bu ahlakı

yaşamaya teşvik ederler. Çünkü Kuran'da müminlerin insanları hayra çağırmak, onlara iyiliği anlatmak ve kötülükten sakındırmakla yükümlü oldukları bildirilmektedir:

Sizden; hayra çağıran, iyiliği (marufu) emreden ve kötülükten (münkerden) sakındıran bir topluluk bulunsun. Kurtuluşa erenler işte bunlardır. (Al-i İmran Suresi, 104)

Bu ayetin bir gereği olarak, Müslümanlar hem birbirlerini hem de diğer insanları Allah'ın beğeneceği ahlaka yöneltmeye çalışırlar. Kuran'da müminlere '**sözün en güzelini**' söylemeleri emredilmektedir. Bu nedenle iman edenler akıllarını ve vicdanlarını en güzel şekilde kullanarak konuşur, karşılarındaki insanlara en faydalı olacak sözü söylemeye çalışırlar. Bu kimselerin eksik ya da hatalı yönlerinin, Kuran ahlakından uzak kalmış olmalarından, bilgisizlik ya da cahilliklerinden kaynaklanabileceğini bilerek onlara şefkat ve merhamet dolu bir üslupla yaklaşırlar. Kendilerinin de Kuran ahlakını öğrenmeden önce hatalı bir tavır içerisinde olduklarını ve ancak Allah'ın rahmeti sayesinde güzel bir ahlaka erişebildiklerini unutmazlar.

Ayrıca din ahlakını anlatırken hiçbir zaman karşı tarafı zorlayıcı bir üslup kullanmazlar. Kuran'ın "**Artık sen, öğüt verip-hatırlat. Sen, yalnızca bir öğüt verici-bir hatırlatıcısın. Onlara 'zor ve baskı' kullanacak değilsin.**" (Ğaşiye Suresi, 21-22) ayetleriyle hatırlatıldığı gibi, Müslümanların sorumluluğunun sadece güzel sözle öğüt vermek olduğunu, hidayeti verecek olanın ise Allah olduğunu bilerek konuşurlar. Bir ayette "**Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütle çağır ve onlarla en güzel bir biçimde mücadele et…**" (Nahl Suresi, 125) sözleriyle bildirildiği şekilde 'en güzel üslupta' konuşmaya çalışırlar.

Bir başka ayette ise "**...onlara öğüt ver ve onlara nefislerine ilişkin açık ve etkileyici söz söyle**" (Nisa Suresi, 63) şeklinde bildirildiği gibi, Müslümanlar hataya düşen insanların nefislerine yönelik açık ve etkileyici sözler söyleyerek doğrudan karşı tarafın vicdanına hitap ederler. Ancak hiçbir zaman kibirlenerek, kendilerini üstün görerek konuşmazlar. Son derece saygılı ve itidalli bir üslup kullanır, karşı tarafa olumlu ve yapıcı bir bakış açısıyla yaklaşırlar. Bu kimseleri akılcılığa ve samimiyete çekecek konuşmalar yaparlar. İçerisinde bulundukları hatalı durumdan vazgeçmeleri, daha güzel bir tavra yönelmeleri için ahireti, hesap gününü, Allah'ın söylenen her sözü duyduğunu, her tavrı gördüğünü hatırlatarak onları Allah'tan korkup sakınmaya davet ederler.

Müminler bu konuda çok samimi bir gayret içerisindedirler; ancak gösterdikleri tüm samimi çabaya rağmen karşı taraf anlatılanları anlamayabilir veya tam olarak kabul etmeyebilir. Bundan dolayı ümitsizliğe ya da üzüntüye kapılmazlar. Onların sorumluluğu Allah'ın bir ibadet olarak bildirdiği tebliğ görevini en güzel şekilde yerine getirmektir; verilen öğütlere uyup-uymamanın sorumluluğu ise sadece anlatılan kişinin kendisine aittir. Eğer bu kişi anlatılanları kabul etmiyorsa, müminler bunda bir hayır olduğunu bilirler. Kuran'da **"Gerçek şu ki, sen, sevdiğini hidayete erdiremezsin, ancak Allah, dilediğini hidayete erdirir; O, hidayete erecek olanları daha iyi bilendir."** (Kasas Suresi, 56) şeklinde bildirildiği gibi, hidayeti vermenin Allah'ın takdiri olduğunu unutmazlar.

Hikmetli konuşmak

Hikmetli konuşmak, bir insanın olabilecek en doğru, en faydalı ve en yerinde konuşmayı yapabilmesidir. Ancak hikmetli

konuşmanın herhangi bir kuralı yoktur. Yerine, zamanına, hitap edilen kişilere ve içerisinde bulunulan şartlara göre değişir. Dahası hikmetli konuşabilmenin kişinin zeka seviyesiyle, kültür düzeyiyle, tahsil durumuyla ya da teknik bilgisiyle de herhangi bir bağlantısı yoktur. Bu gerçekten habersiz olan kimi insanlar hikmetli ve güzel bir hitabet yeteneği elde edebilmek için çeşitli kurslara ya da eğitim programlarına katılırlar. Kimileri de bu özelliğin teknik dikkat ile elde edilebileceğini sanırlar; bunun için konuşmalarının edebiyat kurallarına veya güzel söz sanatlarıyla ilgili bazı kitapların öğütlerine olabildiğince uygun olmasına büyük özen gösterirler.

Uzun ve sıra dışı cümleler kurduklarında ya da entelektüel değeri olduğuna inandıkları güncel ya da yabancı terimler kullandıklarında konuşmalarının son derece etkili ve süslü olacağına inanırlar. Oysa bunların hiçbiri insana hikmetli konuşabilme yeteneği kazandırmaz. Çünkü hikmet ancak imanla, Allah korkusundan kaynaklanan samimiyetle ve Allah'a duyulan teslimiyetle kazanılabilen bir özelliktir.

Kuran'da meleklerin "**Dediler ki: "Sen Yücesin, bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yok. Gerçekten Sen, herşeyi bilen, hüküm ve hikmet sahibi olansın.**" (Bakara Suresi, 32)" ayetiyle bildirilen tesbihlerinde olduğu gibi, Allah sonsuz hikmet sahibidir ve dilediği kişiye bu nimeti dilediği kadarıyla verir. İnsanın ise Allah'ın kendisine öğrettiği dışında hiçbir bilgisi yoktur.

Hikmet sahibi bir kimse konuşmalarında kendisini karşı tarafa beğendirme amacı taşımaz. Kendisine nutku verip konuşturacak olanın Allah olduğunu bilerek Allah'a sığınır ve sadece O'nun rızasını kazanmayı hedefleyerek konuşur. Her an olduğu gibi konuşurken de insanların değil Allah'ın huzurunda bu-

lunduğunu ve konuşmasının ancak O'nun dilemesiyle etkili olacağının şuurundadır. Sözlerinin etkili ve hikmetli olması için Allah'a dua eder. Bu samimiyete karşılık, vicdanı insana söylenmesi gereken en güzel sözleri ilham eder. Dolayısıyla neyin vurgulanması, neye dikkat çekilmesi ya da neyin söylenmemesi gerektiğini; hangi üslubun yanlış, hangi anlatımın etkili olacağını vicdanını dinleyen herkes kolaylıkla bulabilir.

Kuran ahlakının yaşanmadığı yerlerde yapılan süslü ve edebi konuşmaların aksine hikmetli konuşan insanın sözleri karşı tarafın kalbine etki eder. Samimi bir insan hiçbir zaman için insanların takdirini hedefleyerek konuşmaz. Kuran ahlakından uzak olan insanların asıl amaçları ise kendilerini insanlara beğendirmek olduğu için, bu durumda samimiyet tamamen ortadan kalkar. Samimiyet olmayınca doğal olarak hikmetli konuşma da olmaz. Burada ancak teknik bir etkiden söz edilebilir.

Konuşmacı kimi zaman sırf bir konuda ne kadar derin bilgiye sahip olduğunu ortaya koyabilmek adına dinleyenlerin hiçbir şekilde işine yaramayacak pek çok gereksiz konuşma yapar. Kimi zaman da son derece basit bir mantıkla ve kısa birkaç cümleyle anlatabileceği bir konuyu iki-üç saatlik bir konuşmanın içinde boğar. Oysa iman eden bir insan bir konuyu olabilecek en açık ve anlaşılır, en özlü, etkileyici ve karşı tarafa fayda sağlayacak üslup ile anlatır.

Amacı ne kendini beğendirmek ne de karşı tarafa üstün görünmektir. Amacı sadece Allah'ın rızasını kazanmak için karşı tarafa faydalı olabilmektir. Niyeti halis olduğu için Allah'ın izniyle bu çabası en hayırlı şekilde sonuçlanır.

Kuran'ın, "**Kime dilerse hikmeti ona verir; şüphesiz kendisine hikmet verilene büyük bir hayır da verilmiştir...**" (Bakara Suresi, 269) ayetiyle hikmetin önemine ve insanlar için büyük bir nimet olduğuna dikkat çekilmektedir.

Gerçekten de hikmet sahibi bir insan, Allah'ın izniyle dini en güzel şekilde yaşayabilmekte, Allah'ın en razı olacağı konuşmaları yapabilmekte, insanlara Kuran ahlakını en anlaşılır ve en etkili bir biçimde anlatarak çeşitli hayırlara vesile olabilmektedir. Böyle bir insanla muhatap olan kimseler, bu kişinin hikmetli yorumları sayesinde olayların fark edemedikleri yönlerini görebilmekte, akledemedikleri akılcı davranışlara yönelebilmektedirler. Hikmetin ne denli büyük bir nimet olduğunun farkında olan müminler dualarında Allah'tan kendilerine 'hikmet, anlatım çarpıcılığı ve etkili bir hitabet kabiliyeti' vermesini isterler. Kuran'da peygamberlerin de bu yönde dua ettiklerine örnek olarak Hz. İbrahim'in duası verilmektedir:

> **Rabbim, bana hüküm (ve hikmet) bağışla ve beni salih olanlara kat; Sonra gelecekler arasında bana bir doğruluk dili (lisan-ı sıdk) ver. (Şuara Suresi, 83-84)**

Ayetlerde Allah'ın hikmeti dilediği kimseye verebileceğine ve hikmetin Allah'ın elçilerinin de önemli özelliklerinden biri olduğuna dikkat çekilmektedir. Örneğin "**...Ona hikmet ve anlatım çarpıcılığını vermiştik.**" (Sad Suresi, 20) ayetiyle Hz. Davut'a Allah Katından özel bir hikmet ve anlatım çarpıcılığı verildiği bildirilmektedir. "**Yoksa onlar, Allah'ın Kendi fazlından insanlara verdiklerini mi kıskanıyorlar? Doğrusu Biz, İbrahim ailesine kitabı ve hikmeti verdik; onlara büyük bir mülk de verdik.**" (Nisa Suresi, 54) ayetiyle de Hz. İbrahim'e hikmet verildiğinden bahsedilmektedir.

Bunun yanında, hikmetli konuşmanın kişinin yaşıyla da bir bağlantısı yoktur. Allah samimiyeti ve imanı oranında dilediği insana dilediği yaşta hikmet verebilmektedir. Kuran'da bu durumun en güzel örneklerini Hz. Yahya ve Hz. Musa'da görmek mümkündür.

"**(Çocuğun doğup büyümesinden sonra ona dedik ki:) "Ey Yahya, kitabı kuvvetle tut." Daha çocuk iken ona hikmet verdik.**" (Meryem Suresi, 12) ayetiyle Hz. Yahya'ya çocuk yaşta hikmet verildiği bildirilmiştir. Ayrıca, "**O, erginlik çağına ulaşıp olgunlaşınca, ona bir 'hüküm ve hikmet' ve ilim verdik. Biz iyilikte bulunanları işte böyle ödüllendiririz.**" (Kasas Suresi, 14) ayetiyle de Hz. Musa'ya erginlik çağında bu nimetin lütfedildiği haber verilmiştir.

Kuran'da peygamberlerin hikmetli konuşmalarına pek çok örnek verilmiştir. Bu örneklerden birinde sırf varlıklı ve zengin olduğu için büyüklük taslayan ve Allah hakkında tartışmaya girişen bir kimsenin, Hz. İbrahim'in vermiş olduğu hikmetli cevap karşısında kendi samimiyetsizliğini hemen fark ettiğine şöyle dikkat çekilmektedir:

> **Allah, kendisine mülk verdi, diye Rabbi konusunda İbrahim'le tartışmaya gireni görmedin mi? Hani İbrahim: "Benim Rabbim diriltir ve öldürür" demişti; o da: "Ben de öldürür ve diriltirim" demişti. (O zaman) İbrahim: "Şüphe yok, Allah Güneş'i doğudan getirir, (hadi) sen de onu batıdan getir" deyince, o inkarcı böylece afallayıp kalmıştı. Allah, zalimler topluluğunu hidayete erdirmez. (Bakara Suresi, 258)**

Samimi bir üslupla konuşmak

İnsanlar üzerinde en etkili olan konuşma şekillerinden biri samimi konuşmadır. Çünkü hikmetli sözde olduğu gibi, samimi konuşma da doğrudan insanın kalbine ve vicdanına etki eden bir konuşmadır. İnsan samimiyetten etkilenecek şekilde yaratılmıştır. Samimi konuşma; insanı, inanmadığı, desteklemediği ve hatta karşı çıktığı bir fikrin dahi haklı yönlerini görmeye ve

dinlediklerini objektif bir biçimde değerlendirmeye yöneltir. Kişiyi samimi düşünmeye, samimi değerlendirmeye ve samimi konuşmaya teşvik eder. Samimi konuşan bir insanın yanında, yapmacık bir üslupla süslü konuşmalar yapan bir kimsenin samimiyetsizliği hemen anlaşılır. Hatta kimi zaman bu kişinin kendisi bile bu üslupla konuşmanın kendisini ne kadar küçük düşürdüğünü anlar.

Samimi konuşan bir insanın en önemli özelliklerinden biri, konuşmalarına özel bir şekil vermeye çalışmadan Allah'a sığınarak, samimi olmaya niyet ederek konuşmasıdır. Samimi konuşma, kişinin içindeki samimi duygularını, konuşmalarına aktarmasıdır. İkiyüzlü olmaması, inandıklarını ve yaşadıklarını konuşmasıdır. Eğer içinde sakladığı bir eksiği ya da kötü bir özelliği varsa bunu dürüstçe söylemesi de samimi konuşmadır. Samimi konuşan insan kendisini olduğu gibi gösterir; kötü olduğu halde iyi tanıtmaya ya da iyi olduğu halde bunu gizlemeye, çevresine farklı bir imaj vermeye çabalamaz.

Samimi insan konuştuğu kişilere kendisini tanıtmamış bile olsa, kullandığı samimi üslup onu etrafına tanıtır; ses tonu, vurgulamaları, seçtiği kelimeler, mantık örgüsü, olaylara olan dürüst ve objektif yaklaşımı, yapmacıklıktan arınmış doğal üslubu, insanların hoşnutluğunu hedeflememesi, doğru bildiği sözü söylemekten sakınmaması dinleyenlerin kişinin samimiyetine kanaat getirmelerini sağlar.

Samimi konuşma hem anlatan hem de dinleyen kimse için büyük bir konfordur; anlatan kişi kalbini Allah'a bağladığı için hiçbir sıkıntıya girmeden, içinden geldiği gibi konuşmanın rahatlığını, dinleyen ise samimi, iyi niyetli ve dürüst bir insana güvenip onun doğru sözüyle hareket etmenin konforunu yaşar. Her ne olursa olsun bu kişinin bir art niyet beslemediğini, tavsiye-

lerinde ya da eleştirilerinde mutlaka dürüst davrandığını bilir.

Doğru konuşmak

Müminlerin, konuşmalarına hakim olan özelliklerden biri de, hangi şartlar altında olurlarsa olsunlar, doğru söz söylemeleridir. Kuran'da sırf insanlardan çekindiği için kişinin doğruyu söylemekten kaçınmasının yanlış bir tavır olduğu bildirilmiştir. Bu nedenle müminler her zaman vicdanlarının sesini dinleyerek konuşurlar. Her zaman en güzel, en gönül alıcı sözü söylerler ama yine de bir insanı kırmamak, kızdırmamak ya da gönlünü almak adına doğru konuşmaktan taviz vermezler. Kendilerinin ya da dostlarının aleyhine bir durum oluşturur endişesiyle gerçekleri gizlemezler. Kendileri veya yakınları adına bir çıkar elde etmek için yalan konuşmazlar. Çünkü Allah "**Ey iman edenler, Allah'tan sakının ve sözü doğru söyleyin.**" (Ahzab Suresi, 70) ve "**…yalan söz söylemekten de kaçının.**" (Hac Suresi, 30) ayetleriyle insanlara doğru konuşmalarını emretmektedir.

Kuran ahlakının yaşanmadığı toplumlarda ise yalan söylendiğine sıkça rastlanır. Kimi insanlar yalan söylemenin zararsız bir davranış olduğuna inanırlar. Kimileri bazı yalanların meşru bazılarının da yanlış olduğunu savunur. İnsanları maddi ya da manevi anlamda büyük kayıplara uğratmayacak küçük yalanların hayatın bir gerekliliği olduğunu düşünürler. "Yalan söylüyorum ama kimseye bir zararım dokunmuyor" ya da "yalan söyleyerek insanlara iyilik yapıyorum" gibi mantıklar öne sürerek vicdanlarını rahatlatmaya çalışırlar. Bu inançları doğrultusunda gün boyunca onlarca yalan söyler ve bunların yalandan sayılmayacağını iddia ederler. Örneğin telefonla işyerlerini arayan birine "çok meşgulüm şu an seninle ilgilenemeyeceğim" derler

ama aslında o anda hiç işleri yoktur. Ya da işyerindeki bir dosyayı kaybeder ama kendilerine sorulduğunda "bilmiyorum" derler ya da bir başkasının adını vererek suçu o kişiye yüklerler. Patronlarıyla karşılaştıklarında tam tersini düşündükleri halde "fikirleriniz çok isabetli oluyor" ya da "şu işi çok iyi yaptınız" gibi sözler söylerler ama aslında ikiyüzlü bir tavır içerisindedirler. Borç isteyen bir arkadaşlarına "şu an çok sıkıntıdayım, hiç param yok" diye cevap verirler ama aslında yeteri kadar paraları vardır. Bir yakınları kendilerinden yardım talep ettiğinde bir bahane bulur ve "çok hastayım gelemeyeceğim" derler ama aslında hasta değillerdir. Bu örnekleri sayfalarca çoğaltmak mümkündür. Çünkü bu ahlakı yaşayan insanlar yalanı bir hayat şekli haline getirmişlerdir.

Müminler ise Allah'ın her an her yerde kendilerini gördüğünü, her söyledikleri sözü duyduğunu ve hesap gününde söyledikleri sözlerden kendilerini hesaba çekeceğini bilerek konuşurlar. Allah'tan korktukları için yalan konuşmaktan, sözlerini bir parça bile olsa saptırmaktan, bile bile doğru bir bilgiyi gizlemekten, iftira etmekten, dedikodu yapmaktan ve her türlü kötü sözden sakınırlar. Allah'ın razı olmayacağını düşündükleri bir söz söylemekten Allah'a sığınır, her zaman her yerde dürüst bir üslupla konuşurlar.

"**Allah'a karşı yalan uydurup iftira düzenden veya O'nun ayetlerini yalanlayandan daha zalim kimdir? Hiç şüphesiz o zalimler kurtuluşa eremezler.**" (Enam Suresi, 21) ayetiyle bildirildiği gibi, yalan söyleyerek iftira etmenin ahirette insanı kayba uğratacağının şuurundadırlar. Peygamberlerin de yaşadıkları toplumlarda doğru sözlülükleriyle tanındıkları, çevrelerindeki insanların onlara hitap şekillerinden anlaşılmaktadır. Kuran'da, atılan bir iftira nedeniyle haksız yere zindanda bulunan Hz. Yusuf'u görmeye gelen bir kişinin

ona "**...Yusuf, ey doğru (sözlü insan)...**" (Yusuf Suresi, 46) şeklinde hitap ettiği bildirilmektedir.

Müminlerin doğru sözlülükleri pek çok konuda ortaya çıkar; hiçbir zaman yalan yere yemin etmezler. Allah bir ayetinde "**Onlar, yeminlerini bir siper edinip Allah'ın yolundan alıkoydular. Doğrusu ne kötü şey yapıyorlar.**" (Münafikun Suresi, 2) sözleriyle inananlara böyle bir ahlak göstermekten sakınmalarını hatırlatmaktadır. Oysa yemin etmek Kuran ahlakından uzak olan insanların birbirlerini yalan yere ikna edebilmek ve doğru söylediklerine kanaat getirtebilmek için en sık başvurdukları yöntemlerden biridir. Bu kişiler birbirlerinin Allah'tan korkmadıklarını açıkça gördükleri ve yeminlerini insanları kandırma aracı olarak kullandıklarını bildikleri halde yine de birbirlerinin sözlerine itimad ederler.

Başka ayetlerde ise Allah yine doğru konuşmayla ilgili olarak, "**Ey iman edenler, yapmayacağınız şeyi neden söylersiniz? Yapmayacağınız şeyi söylemeniz, Allah Katında bir gazab (konusu olması) bakımından büyüdü (büyük bir suç teşkil etti).**" (Saf Suresi, 2-3) sözleriyle insanın yapmayacağı şeyi söylemesinin doğru bir davranış olmadığını hatırlatmıştır. Bu nedenle müminler yapmayacakları şeyleri söylemekten kaçınırlar. Bunun Allah Katında kendilerine büyük bir sorumluluk yükleyebileceğinin farkındadırlar. Kuran ahlakından uzak yaşayan insanlar arasında ise bu çok yaygın bir davranıştır. Bu gibi insanlar kimi zaman haksız bir menfaat elde edebilmek, kimi zaman çevrelerindeki kişileri istedikleri gibi yönlendirebilmek kimi zaman da kendi açıklarını örtebilmek amacıyla bu yola başvurabilmektedirler. Müminler ise bir konuda bir söz verdikleri zaman sözlerini bozmazlar. Sözlerinde durmadıkları takdirde sadece karşılarındaki insanlara değil aynı zamanda Allah'a karşı hata işlemiş olacaklarını bilirler. Allah

korkuları nedeniyle en zor şartlar altında bile verdikleri sözlere sadık kalmaya çalışırlar. Kuran'da inananların bu özelliklerine "**Onlar Allah'ın ahdini yerine getirirler ve verdikleri kesin sözü (misakı) bozmazlar.**" (Rad Suresi, 20) ayetiyle dikkat çekilmektedir.

Müminlerin doğru sözlülüklerini gösteren bir başka özellikleri ise her zaman için '**şahitliklerinde dürüst davranmaları**'dır. Kuran'da müminlerin bu özelliği şöyle ifade edilir:

> **Ki onlar, yalan şahidlikte bulunmayanlar. (Furkan Suresi, 72)**
>
> **Şahidliklerinde dosdoğru davrananlardır. (Mearic Suresi, 33)**

İnananlar kendilerini ya da yakınlarını zarara uğratacak bile olsa, bildiklerini, gördüklerini ya da duyduklarını sakınmadan ortaya koyarlar. Çünkü Allah'ın "**Ey iman edenler, kendiniz, anne-babanız ve yakınlarınız aleyhine bile olsa, Allah için şahidler olarak adaleti ayakta tutun. (Onlar) ister zengin olsun, ister fakir olsun; çünkü Allah onlara daha yakındır. Öyleyse adaletten dönüp heva (tutkuları)nıza uymayın. Eğer dilinizi eğip büker (sözü geveler) ya da yüz çevirirseniz, şüphesiz Allah, yaptıklarınızdan haberi olandır.**" (Nisa Suresi, 135) ayetiyle iman edenlere adil şahitler olarak hakkı ayakta tutmalarını emrettiğini bilirler.

Peygamber Efendimizin bu konuda iman edenlere olan "*Halktan korkup hakkı söylemekten kaçınmayın, bildiğiniz ve gördügünüz hakkı söyleyin.*" (Kütüb-i Sitte, 1. cilt, Sf. 89) şeklindeki tavsiyesini bilerek hiçbir zaman suçlu ya da hatalı kişileri korumaz, her zaman dürüstlüğün gereğini yaparlar. Tasvip etmedikleri insanlar hakkında bile her zaman tarafsızca sözün doğ-

rusunu söyler, bu kişiler hakkında da en adil şekilde şahitlik yaparlar. "**Ey iman edenler, adil şahidler olarak, Allah için, hakkı ayakta tutun. Bir topluluğa olan kininiz, sizi adaletten alıkoymasın. Adalet yapın. O, takvaya daha yakındır. Allah'tan korkup-sakının. Şüphesiz Allah, yapmakta olduklarınızdan haberi olandır.**" (Maide Suresi, 8) ayetiyle bildirildiği gibi, Allah'tan korkup sakınırlar.

Müminlerin bu doğru sözlülükleri onların insanları gerçek olana çağırmalarıyla da ortaya çıkar. Kuran ahlakını benimsememiş olan insanlar ise, hakkında hiçbir geçerli delile sahip olmadıkları halde konuşmalarıyla birbirlerini Allah'ın ve ahiretin varlığından şüpheye düşürerek saptırmaya çalışırlar. Kuran'da bu insanların hiçbir bilgiye dayanmadan yaptıkları bu konuşmalara şöyle dikkat çekilir:

> **İnsanlardan kimi, Allah hakkında bilgisi olmaksızın tartışır durur ve her azgın-kaypak şeytanın peşine düşer. (Hac Suresi, 3)**

Bu kimseler birbirlerini dünya hayatına kapılmaya, Allah'tan korkup sakınmamaya, cahiliye ahlakını yaşamaya teşvik eder ve ahireti unutturmaya çalışırlar. Bunun en sık rastlanan örneklerinden biri, insanların, birbirlerini doğru olmadığını bildikleri davranışlara teşvik ederken öne sürdükleri "günahını ben yüklenirim" mantığıdır. Bu mantığı kullanarak sözgelimi dolandırıcılıkla, hırsızlıkla para kazanmayı uman bir kimse arkadaşını kendisine yardım etmeye ikna edebilir. Oysa Allah "**...Hiçbir günahkar, bir başkasının günah yükünü yüklenmez. Sonra Rabbinize döndürüleceksiniz, böylece yaptıklarınızı size haber verecektir. Şüphesiz O, sinelerin özünde saklı olanı bilendir.**" (Zümer Suresi, 7) ayetiyle böyle bir şeyin Allah Katında kesinlikle mümkün olmadığını

açıklamaktadır. Dolayısıyla bu mantıkla insanlara yaklaşan kimseler yalan söylemektedirler.

İnanan bir kimse ise çevresindeki insanları her zaman gerçek ve doğru olana çağırır. Allah'ın gücünü, ahiretin kesin bir gerçek olduğunu ve hesap gününün yakınlığını hatırlatır ve onları Allah'tan korkup sakınmaya çağırır. Kuran'da elçilerin de gönderildikleri topluluklarda hep doğru sözlü olmalarıyla, dürüst ve güvenilir bir üslupla konuşmalarıyla tanındıklarına dikkat çekilir. Onların bu dürüstlüklerine ve doğru sözlülüklerine rağmen anlattıkları gerçeklere inanmayıp yüz çeviren kimseler ise, ahirette gerçeğin kendisiyle bizzat karşılaştıklarında pişmanlıkla "**demek ki elçiler doğru söylemiş**" diyerek bu gerçeği ağızlarıyla ikrar edeceklerdir:

> **Sur'a üfürülmüştür; böylece onlar kabirlerinden (diriltilip) Rablerine doğru (dalgalar halinde) süzülüp-giderler. Demişlerdir ki: "Eyvahlar bize, uykuya-bırakıldığımız yerden bizi kim diriltip-kaldırdı? Bu, Rahman (olan Allah)ın va'dettiğidir, (demek ki) gönderilen (elçi)ler doğru söylemiş". (Yasin Suresi, 51-52)**

Akılcı ve mantıklı konuşmak

Müminlerin konuşmalarına hakim olan bir diğer özellik de berrak ve keskin bir aklı yansıtan üsluplarıdır. Toplumda yaygın olarak bilinenin aksine her insan akıllı değildir. Allah bu nimeti Allah'a iman eden kimselere vermektedir. İnsanların çoğu zaman akıl zannettikleri ise, aklın üstünlüğüyle asla kıyaslanamayacak bir yetenek olan zekadır.

Kuran ahlakından uzak olan bazı insanların çok zekice konuşmalar yaptıklarına şahit olabilirsiniz; hızlı bir kavrayış yeteneği, güçlü bir hafıza ya da keskin bir hazırcevaplık bu kişilerin

konuşmalarına hakim olabilir. Ancak bu konuşmalarda gerçek aklı yansıtan bir üsluba rastlanamaz. "Doğruyu yanlıştan ayırmayı" sağlayan gerçek aklın ancak Allah korkusu ve imanla oluştuğu Kuran'da şöyle bildirilir:

Ey iman edenler, Allah'tan korkup-sakınırsanız, size doğruyu yanlıştan ayıran bir nur ve anlayış (furkan) verir, kötülüklerinizi örter ve sizi bağışlar. Allah büyük fazl sahibidir. (Enfal Suresi, 29)

İman ve Allah korkusunun kazandırdığı bu akıl müminlerin tüm konuşmalarına hakimdir; herhangi bir söz söylerken, bir karar alırken, bir olayı yorumlarken, bir eksikliği ya da bir ihtiyacı tespit ederken, insanların karakterlerini, kusurlarını ya da güzel yönlerini teşhis ederken konuşmalarında yoğun bir akıl dikkati çeker. Bu akılcı üslup son derece keskin ama bir o kadar da sade ve yalındır; küçük bir çocuktan yaşlı bir insana, kültür düzeyi düşük bir kişiden entelektüel seviyesi yüksek, tahsilli bir insana kadar herkesin rahatlıkla anlayabileceği kadar açık ve anlaşılırdır.

Müminler bu akıl sayesinde, bir konuda kendilerinden çok daha bilgi ve tecrübe sahibi insanların, o konu hakkında fark edemedikleri gerçekleri, önemli noktaları tespit edebilirler. Her yöntemin denendiği ancak çaresinin bulunamadığı pek çok soruna kesin çözümler getirebilirler. Bir insana eksik olduğu yönlerini olabilecek en anlaşılır, en ikna edici ve en sade dille anlatabilirler. Yüzeysel değerlendirmeler yapmaktan kaçınır; bir olayın öncesini ve sonrasını göz önünde bulundurup, olası gelişmeleri hesaplayarak konuşurlar. Bir çok insanın her zaman görmeye alıştığı görüntülerden, daha önce hiç düşünülmemiş hikmetleri çıkarabilirler. Bunları, hayrete düşürecek ve samimi etki yaratacak şekilde ifade edebilirler.

Konuşmaları sıradan ve alışılagelmiş tarzda değildir. Mantık akışları, öne sürdükleri deliller, verdikleri örnekler karşı tarafın reddemeyeceği kadar keskin ve gerçekçidir. Aynı konuyu her defasında farklı bir üslupla, farklı cümle kuruluşları, farklı kelimeler ve farklı benzetmelerle, monotonluğu ortadan kaldıracak şekilde dile getirebilirler. Anlaşılamayan bir konuyu her seferinde farklı bir yaklaşımla anlatarak karşı tarafın konuya olan alışkanlığını kırmayı başarabilirler. Bunların yanı sıra gördükleri bir güzelliği olabilecek en çarpıcı, en etkileyici ve değerini en iyi yansıtacak şekilde dile getirebilirler. Bir kimseye olan sevgilerini ya da saygılarını olabilecek en güzel şekilde ifade edebilirler. Bunları yapabilmek için kendilerini özel kalıplara sokmaları, özel bir gayret sarf etmeleri gerekmez; tüm samimiyetleri ile Allah'a teslim olur ve aklı Allah'tan isterler. Allah bu samimi teslimiyetlerine karşılık iman edenlere akıl ilham ederek onlara en doğru yolu gösterir ve hikmetli konuşmalar yaptırır.

Müjdeli ve sevinç verici konuşmalar yapmak

Hiç şüphesiz Allah, müminlerden -karşılığında onlara mutlaka cenneti vermek üzere- canlarını ve mallarını satın almıştır... (Tevbe Suresi, 111)

...Allah'tan daha çok ahdine vefa gösterecek olan kimdir? Şu halde yaptığınız bu alışverişten dolayı sevinip-müjdeleşiniz. İşte 'büyük kurtuluş ve mutluluk' budur. (Tevbe Suresi, 111)

Yukarıdaki ayetiyle Allah müminlere birbirleriyle müjdeleşmelerini hatırlatmaktadır. İman edenlerin sevinçlerinin ve neşelerinin kaynağı, Allah'ın, kendilerini 'büyük bir kurtuluşa'

ulaştıracak olan doğru yola iletmiş olmasıdır. Müminler mallarını ve canlarını Allah'ın rızasını ve cennetini kazanabilecekleri hayırlı davranışlarda bulunmaya adamışlardır. Bu, bir insanın dünya hayatında yapabileceği en akılcı ve en güzel karşılığı olan alışveriştir ve işte iman edenler de bu hayırlı davranışlarından dolayı müjdeleşmektedirler.

Müminler imanlarından kaynaklanan bu neşeyi hayatlarının her aşamasında ve her anında yaşarlar. Çünkü Allah iman edenlerin dostudur; inananlara her zaman yardım edeceğini ve tüm işlerini onların lehine sonuçlandıracağını, hayırlara vesile edeceğini müjdelemiş, ahirette de onlara cennetini vadetmiştir. Allah'ın asla vaadinden dönmeyeceğini bilen müminler dünya hayatında yaşadıkları tüm olayları bu şuurla değerlendirirler. Bu nedenle yaşadıkları her olayın lehlerine olduğundan emindirler. Karşılaştıkları zorlukların kolaylıklarını ve müjdeli yönlerini görebilir, bu olayları yorumlarken daima hayra yoran, müjde ve sevinç veren bir tarzda konuşurlar. İçlerinde Allah'a dayanıp güvenmenin huzuru ve güveni vardır. Zorluklara ve yaşadıkları sıkıntılara güzel bir sabırla sabretmenin ecrini alırlar. Bu sabrın ahiretteki güzel karşılığını düşünüp müjdeleşmenin neşesini yaşarlar. Dolayısıyla her olay müminler için bir müjde haline gelir. Çünkü karşılaştıkları her olayı Allah yaratmaktadır ve Allah müminlerin dostu ve velisidir. Allah'tan gelen her ne olursa olsun mutlaka güzel ve müjdelidir. Nitekim Kuran'da müminlerin ölüm gibi bir olayla karşılaştıklarında bile bundan "güzellik" olarak bahsettiklerine dikkat çekilir:

De ki: "Siz bizim için iki güzellikten (şehidlik veya zaferden) birinin dışında başkasını mı bekliyorsunuz?..." (Tevbe Suresi, 52)

Müminler ölümü müjdeli bir olay olarak karşılarlar çünkü ölüm, hayatını samimi olarak Allah'a adayarak geçirmiş bir insan için bir son değil, yeni bir başlangıçtır. Allah ahirette insanı yeni baştan en güzel surette yaratacak ve ona dünya hayatı ile kıyaslanmayacak mükemmellikte ve çeşitlilikte nimetler verecektir. Dünya hayatını teslimiyetle Allah'ın razı olacağı şekilde yaşamanın sonucunda Allah kullarına herşeyin en fazlasını ve en mükemmelini vadetmektedir. Bu nedenle müminin neşesi ve müjdeleşmesi şartsızdır. Her ne zorluk ile karşılaşırsa karşılaşsın üslubu daima Allah'a karşı şükredicidir.

Ancak şunu da eklemek gerekir ki müminlerin olayların hayırlı ve müjdeli yönlerini görmeleri, bir teselli mahiyetinde değildir. Yaşadıkları olaylardaki güzellikleri görebilmelerinin yanı sıra karşılaştıkları zorlukların üstesinden gelebilmek için alabildiğince akılcı davranırlar.

Kuran ahlakının yaşanmadığı toplumlarda ise en sevinç verici olaylarda bile insanların birbirlerine karşı müjdeli bir üslup kullandıklarına rastlamak zordur. Bazı kimseler her olayda bir olumsuzluk bulmayı, karamsar ve memnuniyetsiz bir üslupla konuşmayı neredeyse adet haline getirmişlerdir. Hiçbir şeyden mutlu olmasını bilmez, hep söylenecek, yakınacak ve şikayet edecek yönler ararlar. "Felaket haberciliği" yapmayı, insanları huzursuzluğa sürükleyecek haberler vermeyi alışkanlık haline getirmişlerdir. Hem kendi ruh halleri çok karanlık ve kasvetlidir hem de birbirlerini sürekli olumsuz düşünmeye yöneltir ve huzursuz ederler.

'Müjdeli bir üslupla konuşmaktan kaçınmak', müminlerin arasında kendilerine yer edinmeye çalışan münafık karakterli kimseleri deşifre eden en önemli özelliklerden biridir. Münafıklar müminleri sevindirecek müjdeli bir haber vermekten,

olayları hayra yoran sevinçli bir üslup kullanmaktan şiddetle kaçınırlar. Onların lehine olan müjdeli haberleri, gelişmeleri ise duymak bile istemezler. Böyle bir haber verildiğinde tepkisiz kalarak veya olumsuz bir yorumda bulunarak müminlerin şevkini kırmaya, neşelerini kaçırmaya çalışırlar. Ancak hiçbir zaman bu çabalarından bir sonuç alamazlar. Aksine münafık karakterli bu insanların gerçek yüzlerini görerek onlardan sakınmak, iman edenler için rahmete dönüşen bir başka müjdeli haber olur.

Sevinç ve müjde dolu haberler vermek, her olayı bu şuurla yorumlamak, nefsin ya da şeytanın aksi yöndeki kışkırtmalarına karşılık iman edenleri sürekli canlı ve neşeli tutar. Bu üslupları münafıkları ve inanmayanları kızdırır; çünkü müminlere zarar verme girişimleri boşa çıkmış olur. Kendileri en basit bir konuda bile çaresizliğe ve ümitsizliğe düşerken onların olumsuz gibi görünen olaylardan hiçbir şekilde etkilenmiyor olmalarını haset ile izlerler. İman edenlerin bu ahlaklarının kaynağının iman olduğunu anlayamadıkları için onların bu güçlerine bir türlü akıl erdiremezler.

Müjdeli ve sevinç dolu konuşmalar, kolaylıkla yılgınlığa düşebilen zayıf imanlı kimselerin de güç bulmasına, doğruyu görmelerine, imanlarının sağlamlaşmasına vesile olabilir. Kalben Allah'tan her an hoşnut ve razı olduklarını sevinçli ve müjdeli üsluplarıyla ortaya koyan müminler bu kararlılıklarıyla Allah'ın rızasını ve hoşnutluğunu kazanmayı umut ederler. Kuran'da Allah'ın iman edenlere vadettiği bu karşılık şöyle bildirilir:

Öne geçen Muhacirler ve Ensar ile onlara güzellikle uyanlar; Allah onlardan hoşnut olmuştur, onlar da O'ndan hoşnut olmuşlardır ve (Allah) onlara, içinde ebedi kalacakları, altından ırmaklar akan cennetler

hazırlamıştır. İşte büyük 'kurtuluş ve mutluluk' budur. (Tevbe Suresi, 100)

Şevk ve heyecanı yüksek tutan bir üslupla konuşmak

Müminin üzerindeki sorumluluklardan biri de konuşmalarıyla tüm inananların şevkini, coşkusunu ve heyecanını sürekli ayakta tutmaktır. Samimi bir mümin kendi içinde bu coşku ve şevki her an yaşar ancak şeytanın, müminleri yılgınlığa düşürmeye, şevklerini ve azimlerini kırmaya çalışacağını da bilir. Bu nedenle şeytanın oyunlarına karşı birbirlerini destekler ve bu yönde birbirlerini teşvik ederek şeytanın kışkırtmalarını etkisiz hale getirirler.

Bunun yanı sıra, şeytanın herhangi bir kışkırtması olmasa bile, Müslümanlar hiçbir zaman yaşadıkları şevk ve heyecanı yeterli görmezler; bu heyecanı sürekli olarak daha da artırarak hem kendilerini hem de birbirlerini daha da güçlendirmeye gayret ederler. Kuran'da "**müminleri hazırlayıp teşvik et**" (Nisa Suresi, 84) sözleriyle hatırlatıldığı gibi, ahirette en güzel karşılığı alabilmek için ellerinden gelen çabanın en fazlasını göstermeye, birbirlerini şevkle ve coşkuyla Allah'ın rızasını kazanabilecekleri salih davranışlarda bulunmaya teşvik ederler. Allah bir başka ayetinde de "**...Öyleyse hayırlarda yarışınız...**" (Bakara Suresi, 148) sözleriyle müminlere bu amaç için hayırlı bir yarışa girmelerini bildirmiştir.

Dünya hayatında Allah'ın insanlar için takdir ettiği ömür süresi son derece kısadır. Dahası insan hangi gün hangi saat ölümle karşılaşacağını bilemez. Bu nedenle ağır davranması, Allah'ın rızasını kazanmak için göstereceği çabayı "nasıl olsa önümde uzun yıllar var" diyerek zamana yayması son derece

yanlış olur. Tam tersine "belki de bir an sonra ölüm ile karşılaşabilirim" diyerek her an çok coşkulu, şevkli ve gayretli bir tavır içerisinde olmalıdır. Müminlerin bu konuda birbirlerine verecekleri destek de çok önemlidir. Kuran'da haber verilen, "**Rabbinizden olan bir mağfirete ve cennete (kavuşmak için) 'çaba gösterip-yarışın,' ki (o cennet) genişliği gök ile yerin genişliği gibi olup Allah'a ve Resulüne iman edenler için hazırlanmıştır. İşte bu, Allah'ın fazlıdır ki, onu dilediğine verir. Allah büyük fazl sahibidir.**" (Hadid Suresi, 21) ayeti gereği, birbirlerine sürekli olarak ölümün, ahiretin ve hesap gününün yakınlığını, asıl makbul olanın "yarışıp öne geçenlerden" olmak olduğunu hatırlatırlar.

Kuran'ın "**Şu halde boş kaldığın zaman, durmaksızın (dua ve ibadetle) yorulmaya-devam et.**" (İnşirah Suresi, 7) ayetiyle bildirildiği gibi, birbirlerini Allah'ın rızasını kazanabilecekleri hayırlı işlerde bulunmaya, işlerinden boşaldıklarında da yine hemen bir başka faydalı işe yönelmeye teşvik ederler. Her ne zorluk ya da sıkıntıyla karşılaşırlarsa karşılaşsınlar, Allah'ın her zaman için iman edenlerin yanında olduğunu ve onlara kesin olarak yardım edeceğini hatırlatırlar. En zor şartlarda bile şevklerini ayakta tutmaları gerektiğini; Allah için güzel bir sabırla sabretmenin, Kuran ahlakını şevk ve kararlılıkla yaşamanın ahirette çok üstün bir karşılığı olacağını anlatırlar.

Kuran'ın "**Gevşemeyin, üzülmeyin; eğer (gerçekten) iman etmişseniz en üstün olan sizlersiniz.**" (Al-i İmran Suresi, 139) ayetini bilerek, imanlarının onlara her an doğru yolu göstereceğini ve başarıya ulaşacaklarını vurgularlar. Dünya hayatında Allah'ın rızasını kazanmak için şevkle, heyecanla çaba harcayanlara Allah'ın ahirette vadettiklerini hatırlatarak birbirlerini daha da şevklendirirler.

Sözün en güzelini söylemek

Kullarıma, sözün en güzel olanını söylemelerini söyle. Çünkü şeytan aralarını açıp bozmaktadır. Şüphesiz şeytan insanın açıkça bir düşmanıdır. (İsra Suresi, 53)

Allah Kuran'da insanlara birbirlerine sözün en güzelini söylemelerini bildirmiştir. İnsan düşünmeden, gelişigüzel bir şekilde de konuşabilir ya da sözü "en güzel şekliyle" söylemeye de gayret edebilir. Allah Katında makbul olduğu umulan ve kişiye Allah'ın rızasının kazandıracak olan bu ikincisi, yani insanın yapabileceğinin en fazlasını yaparak en vicdanlı şekilde konuşmasıdır.

Bu konuyu şöyle bir örnekle açıklayabiliriz: İnsan bir başkasının güzel bir davranışını görmezlikten gelerek bu konuda hiçbir şey söylemeyebilir; kaçamak ve ilgisiz bir üslupla yaptığının güzel bir tavır olduğunu söyleyebilir; ya da tam tersine ne kadar üstün bir ahlak gösterdiğini ve ne kadar örnek bir tavır sergilediğini tüm içtenliği ve samimiyetiyle karşı tarafa anlatabilir. Bu iki tavır arasındaki fark dışarıdan bakıldığında ilk anda dikkat çekmeyebilir. Ama aslında Allah Katında kişiye kazandıracakları bakımından son derece büyük farklılıklar içermektedir. Böyle bir durumda Müslümanca konuşmanın gereği, kişinin hiçbir şekilde gurur yapmadan, haset ya da kıskançlık duygularına kapılmadan karşı tarafın güzel yönlerini ön plana çıkarabilmesidir. Bir parça bile kibirlenip, konuyu geçiştirmeye çalışmak Kuran ahlakından uzak yaşayan insanların ahlakını yansıtan bir tavır olur. Müminler, konuşurken nefislerinin kendilerine fısıldayabileceği bu gibi sinsi oyunları fark eden ve her ne olursa olsun Allah'ın en beğeneceğini düşündükleri üslupla konuşan insanlardır.

Müslümanlar bir söz söylemeden önce mutlaka vicdanları-

na danışır, daima sözün en güzelini söylemeye çalışırlar. Karşı tarafı huzursuz edecek, kalbine vesvese ya da sıkıntı verecek tek bir söz dahi söylememeye özen gösterirler. Tam tersine onların kalplerine huzur verecek, içlerini açacak, neşelendirecek, şevklendirip harekete geçirecek şekilde konuşmayı hedeflerler. Karşılarındaki insanları daha iyiye teşvik etmek, imani açıdan daha da güçlendirmelerini sağlamak, onları Allah'a daha da yakınlaştırmak amacıyla konuşurlar.

Nefis ve hevadan konuşmamak

Müminlerin konuşmalarına yansıyan bir başka güzel ahlak özelliği de '**nefisleri ve hevaları adına konuşmaktan titizlikle kaçınmaları**'dır. İman edenler nefsin insanı daima Allah'ın razı olmayacağı davranışlara sürüklemeye çalıştığını bilirler. Bu nedenle nefislerinin kendilerine telkin ettiği şekilde değil, vicdanlarının ilham ettiği şekilde konuşurlar. Kuran'da müminlerin bu ahlakına Hz. Yusuf'un tavrı örnek verilmiştir. Kendisine iftira edildiği ve bundan dolayı yıllarca haksız yere zindanda kaldığı halde Yusuf Peygamber nefsin insanı daima kötülüğe çekeceğini söyleyerek nefsini savunmaktan kaçınmıştır:

> **(Yine de) Ben nefsimi temize çıkaramam. Çünkü gerçekten nefis, -Rabbim'in kendisini esirgediği dışında- var gücüyle kötülüğü emredendir. Şüphesiz, benim Rabbim, bağışlayandır, esirgeyendir. (Yusuf Suresi, 53)**

Hevadan konuşmak, insanın Allah'ın rızasını gözetmeden sırf kendi isteklerini, bencilce duygularını düşünerek yaptığı konuşmalardır. Cahiliye toplumlarında insanlar hiç düşünmeden konuşurlar; amaçları o anda içlerinden gelen duyguları doğrultusunda hareket etmektir. Örneğin hata yapan bir insana kar-

şı hemen bir kızgınlığa kapılabilir ve bu kızgınlıkla konuştukları için de ters, öfkeli ve kırıcı bir üslup kullanırlar. Oysa ki böyle bir durumda Allah'ın razı olacağı umulan konuşma şeklinin yapılan hataya karşı şefkatle yaklaşıp karşı tarafa o hatayı açıklamaya ve düzeltebilmesi için de yol göstermeye yönelik olması gerekir. İşte böyle bir durumda müminler hemen vicdanlarına başvurur ve Kuran ahlakına en uygun olan söz ne ise onu söylerler.

Ölçülü, nezaketli ve saygılı bir üslup kullanmak

Müminler yine güzel ahlaklarının bir gereği olarak konuşmalarında son derece **'ölçülü ve saygılı bir üslup kullanırlar'**. Karşılarındaki kişinin yaşı, kültür düzeyi, zeka ya da akıl seviyesi, zengin ya da fakir olması onların bu üslubunu değiştirmez. Çünkü onlar Kuran ahlakını, Allah'ın rızasını kazanabilmek için yaşarlar. Karşılarındaki insanları müstakil birer varlık olarak düşünüp, her birine ayrı bir tavır ile yaklaşacak olurlarsa, Kuran ahlakını gereği gibi yaşayamamış olacaklarını bilirler. Bu nedenle karşılaştıkları her insanın, Allah'ın dünya hayatında kendileri için yarattığı imtihanın bir parçası olduğunu bilirler ve İslam ahlakını temsil etmenin şuuruyla hareket ederler. Her birinin sözüne en saygılı, en güzel şekilde karşılık vermeye çalışırlar; yoldan geçerken karşılarına çıkan bir simitçiye de, bakkalda çalışan çırağa da, işyerlerindeki çalışanlara da, eşlerine ve çocuklarına da hep aynı saygıyla yaklaşırlar. Kuran'da müminlerin bu ahlakı şöyle bir örnekle vurgulanmıştır:

> **Bir selamla selamlandığınızda, siz ondan daha güzeliyle selam verin ya da aynıyla karşılık verin. Şüphesiz, Allah herşeyin hesabını tam olarak yapandır. (Nisa Suresi, 86)**

Bunun yanında kendilerine karşı ters ya da saygısız bir üslup kullanan insanlara da aynı ölçülü üsluplarıyla karşılık verirler. Allah Katında üstünlük kazandıracak olan davranışın, böyle bir anda da güzel ahlakı sürdürebilmek olduğunu bilerek konuşurlar. Allah bir ayetinde bu tavrın üstünlüğünü şu sözlerle açıklamıştır:

> **Mal ve çocuklar, dünya hayatının çekici-süsüdür; sürekli olan 'salih davranışlar' ise, Rabbinin Katında sevap bakımından daha hayırlıdır, umut etmek bakımından da daha hayırlıdır. (Kehf Suresi, 46)**

Alçakgönüllü bir tarzda konuşmak

Müminlerin konuşmalarına alçakgönüllü bir üslup hakimdir. Kuran'da müminlerin bu ahlakına "**O Rahman (olan Allah)ın kulları, yeryüzü üzerinde alçakgönüllü olarak yürürler ve cahiller kendileriyle muhatap oldukları zaman 'Selam' derler.**" (Furkan Suresi, 63) ayetiyle dikkat çekilir. İmanlı insanlar pek çok güzel özelliğe sahip olsalar da, tüm bunların Allah'ın kendilerine bir lütfu olduğunu ve dilediğinde geri alabileceğini bilmenin tevazusu içerisindedirler.

Allah bu konuyu müminlere "**Yeryüzünde böbürlenerek yürüme; çünkü sen ne yeri yarabilirsin, ne dağlara boyca ulaşabilirsin.**" (İsra Suresi, 37) sözleriyle haber vermektedir. Gerçekten de insan Allah'ın sonsuz gücü yanında çok büyük bir acizlik içindedir. Allah'ın ilmi herşeyi kaplamıştır; herşeyin Yaratıcısı ve sahibi O'dur. Bu nedenle müminler, sahibi olmadıkları bir şeyin kibirine kapılmanın insanı Allah Katında ve ahiret gününde ne kadar küçük düşüreceğini bilerek hareket ederler. En mükemmel oldukları konularda bile kendi

nefislerini kınayarak, eksikliklerini görerek ve acizliklerini bilerek konuşurlar.

Müslümanlar, karşılarındaki insanlar kendilerinin sahip oldukları özelliklerden yoksun olsalar da, hiçbir zaman onlara karşı kibirli ve böbürlenen bir üslup içerisine girmezler. Çünkü Allah, "**İnsanlara yanağını çevirip (büyüklenme) ve böbürlenmiş olarak yeryüzünde yürüme. Çünkü Allah, büyüklük taslayıp böbürleneni sevmez.**" (Lokman Suresi, 18) ayetiyle böbürlenen kimseleri sevmediğini bildirmektedir.

Müslümanlar bir konudan bahsederken kendilerini müstağni görerek yani konunun dışında tutarak konuşmazlar. **"Hayır; gerçekten insan, azar. Kendini müstağni gördüğünden.**" (Alak Suresi, 6-7) ayetleriyle hatırlatıldığı gibi, insanın kendini beğenip kibirlenmesi durumunda, iyi olan özelliklerini de kaybedebileceklerini ve büyük hatalara düşebileceklerini bilerek hareket ederler. İyi bildikleri bir konuyu dile getirirken kibirlenip kendilerini ön plana çıkarmaya çalışmazlar. Aksine mutlaka nutku verip konuşturanın, herşeyin bilgisini en iyi bilenin yalnızca Allah olduğunun şuurunda bir üslup kullanırlar.

Allah bir ayetinde, "**Allah'a ibadet edin ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Anne-babaya, yakın akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşa, yolda kalmışa ve sağ ellerinizin malik olduklarına güzellikle davranın. Çünkü, Allah, her büyüklük taslayıp böbürleneni sevmez.**" (Nisa Suresi, 36) hükmüyle insanlara karşı böbürlenmemeyi ve güzellikle davranmayı hatırlatmıştır. Allah, anne babaya, yakın akrabaya, yakın ya da uzak komşuya, yetime, yoksula, ihtiyaç içinde olana tevazu göstermeyi emretmiştir. Yoksa insanın kendince

makul gördüğü kimselere alçakgönüllü, küçümsediği insanlara karşı da kibirli bir tavır göstermesi Kuran ahlakına uygun değildir. İnsan bu ahlakı hayatının her anında göstermekle yükümlüdür. Mümin "nasıl olsa karşı taraf da kibirli" diyerek enaniyetli bir insana karşı böbürlenen bir üslup kullanmanın da doğru olmadığını bilir. Müslümanca konuşmak, her an her yerde söylenen her söze Allah'ın şahit olduğunu bilerek konuşmayı gerektirir ki, bu da ancak Kuran ahlakının yaşanmasıyla mümkündür.

Hoşgörülü ve bağışlayıcı bir üslup kullanmak

Allah bir ayetinde "**Güzel bir söz ve bağışlama, peşinden eziyet gelen bir sadakadan daha hayırlıdır. Allah hiçbir şeye ihtiyacı olmayandır, yumuşak davranandır.**" (Bakara Suresi, 263) hükmüyle müminlere, güzel sözlü, hoşgörülü ve bağışlayıcı bir üslubun makbul olduğunu bildirmektedir. Kuran'da bildirilen bu ahlakın yaşanması, samimi bir imanı ve Allah korkusunu gerektirir. Çünkü kimi insanların güzel ahlak göstermekte en zorlandıkları durumlardan biri, haklı oldukları halde karşılarındaki kişiyi bağışlamaktır.

Haksızlık yapan bir insanı affedebilmek, haklı olduğu halde alttan alıp yumuşak bir üslup kullanabilmek ancak Allah korkusunun kazandıracağı nefis ve vicdan terbiyesiyle mümkündür. Kuran ahlakının yaşanmadığı yerlerde, kimi insanlar ancak karşı taraftan ciddi bir menfaat bekledikleri zaman bir haklarından vazgeçebilir; ancak böyle bir amaç için sakin, itidalli ve hoşgörülü bir üslupla karşılarındakini bağışlayabilirler. Ancak yine de bu olayın dıştan görünen kısmıdır; içlerinde hoşgörü yerine kin ve öfke taşırlar. Menfaatlerini elde ettiklerinde, bir çıkar çatışması söz konusu olduğunda ya da artık tahammül sınırlarını aş-

tıklarında bu kin ve öfkelerini açığa vururlar.

Bazı durumlarda da kişiler kırıcı, hoşgörüsüz ve öfkeli bir üslup kullanıp ardından "büyüklük bende kalsın" gibi sözlerle karşı tarafın kusurunu bağışladıklarını söylerler. Ama insanın önce nefsinin telkinlerine kapılıp öfkesini dile getirip ardından da karşı tarafı minnet altında bırakan bir üslupla affettiğini ifade etmesi, gerçek bir hoşgörü değildir. Önemli olan bunu güzel ahlak göstererek yapabilmektir. Peygamber Efendimiz bu konunun önemini müminlere, "*Kavi adam insanları yenen değil, lakin öfke zamanı nefsini yenen kimsedir.*" (Ramuz El-Hadis, sf. 363/3) sözleriyle hatırlatmıştır.

Bu nedenle müminler en haklı oldukları durumlarda bile Kuran ahlakının gereği olarak alttan alır, hoşgörülü ve bağışlayıcı bir tavır gösterirler. Çünkü asıl makbul olanın insanın nefsiyle çatıştığı durumlarda güzelce sabır gösterebilmesi olduğunu bilirler. Allah'ın rızasını kazanmak için, güzel ahlakı zaman zaman değil, hayatlarının sonuna kadar her an kesintisiz bir şekilde yaşamak gerektiğinin bilincindedirler. Ayrıca müminler dıştan ne kadar yumuşak başlı ve merhametli bir tavır içerisindeyseler, içlerinde de aynı merhameti yaşarlar. Eğer bağışlayıcı bir üslup kullanıyorlarsa, içlerinde de gerçekten bağışlamışlardır. Kalplerinde kinden ve öfkeden yana bir şey yoktur. Nefisleriyle çatıştığı bir olayla karşılaşınca bir anda Kuran ahlakından uzaklaşıp eza verici bir üslup kullanmanın Allah Katında sorumluluğu olabileceğini bilirler. Bu nedenle de karşılarındaki kimseler güzel ahlak göstermeseler de, onlar Allah'ın rızasını kazanmak için hoşgörülü, şefkatli, merhametli ve bağışlayıcı bir tarzda konuşurlar. Bir ayette Allah müminlere şöyle bildirmektedir:

> **Sen af (veya kolaylık) yolunu benimse, (İslam'a) uygun olanı (örfü) emret ve cahillerden yüz çevir. (Araf Suresi, 199)**

İstişare etmek

Kuran ahlakından uzak insanların konuşmalarında dikkat çeken özelliklerden biri de her zaman son sözü söylemeye ve haklı çıkmaya çalışmalarıdır. Karşı tarafın ne dediğini anlayıp bunlardan istifade etmektense, kendi fikirlerini dile getirmeye ve kabul ettirmeye bakarlar. Oysa bilgi düzeyi ne olursa olsun, insanın karşı taraftan öğreneceği bir şeyler olabilir. Karşı taraf daha az bilgili olsa bile, her zaman için konuya farklı bir açıdan bakabilmesi, objektif değerlendirmeler yapabilmesi, faydalı fikirler verebilmesi mümkündür.

Duyduğu her sesi Allah'ın yarattığını bilen bir insan, dinlediklerinde istifade edebileceği hikmetler olabileceğini düşünür ve bunları tespit etmeye çalışır. Çok iyi bildiği bir konuda bile eksik veya hatalı düşünebileceğinin farkındadır. Kuran'ın "**Her bilgi sahibinin üstünde daha iyi bir bilen vardır**" (Yusuf Suresi, 76) hükmü gereğince, bir konuda ne kadar bilgili olursa olsun, bir başkasının daha da bilgili olabileceğini, daha isabetli karar verebileceğini göz önünde bulundurarak karşı tarafın tespit ve önerilerine açık olur. Hatta böyle bir durum söz konusu olduğunda, kimse bir şey söylemeden, aklına, vicdanına ve samimiyetine güvendiği kişilere kendisi danışır; onlarla istişare eder yani fikir alışverişinde bulunur. İşleri istişare ile yapmanın müminlerin önemli özelliklerinden biri olduğunu bilir. Ayette şöyle buyrulmaktadır:

> **Rablerine icabet edenler, namazı dosdoğru kılanlar, işleri kendi aralarında şura ile olanlar ve kendilerine rızık olarak verdiklerimizden infak edenler. (Şura Suresi, 38)**

Peygamberimiz Hz. Muhammed de, "*Kim bir işe girişmek ister de, o hususta Müslüman biri ile muşavere ederse Allah onu iş-*

lerin en doğrusunda muvaffak kılar." (Kütüb-i Sitte, 16. Cilt) sözleriyle iman edenlere bu konunun önemini hatırlatmıştır.

Bunun yanı sıra müminlerin konuşmalarında iddialaşma üslubunun da yeri yoktur. Önemli olan kendi fikirlerini karşı tarafa kabul ettirebilmeleri değil, en doğru olanı bulabilmeleridir. Bu konudaki ortak ölçüleri de Kuran'dır. Konuşmalarında kendilerine Kuran'ı rehber edindikleri için, Kuran'a dayalı her çözüme tabi olurlar. Bir ayette müminlerin bu özelliğine şu sözlerle dikkat çekilir:

> **Onlar, kendilerine Rablerinin ayetleri hatırlatıldığı zaman, onun üstünde sağır ve körler olarak kapanıp kalmayanlardır. (Furkan Suresi, 73)**

"MaşaAllah, Allah'tan başka kuvvet yoktur" diyerek konuşmak

İnsanın dünya hayatında karşılaştığı tüm nimetlerin tek hakimi ve tek sahibi Allah'tır. Ancak kimi insanlar Allah'ın kendilerine verdiği nimetlerin asıl sahibinin kendileri olduğunu zannederek gaflete kapılabilmektedirler. Ellerindeki bu imkanlar nedeniyle Rabbimiz karşısındaki acizliklerini unutup kibirlenen bir tavır gösterebilmektedirler. Oysa tüm bunları insana veren Allah, dilediği anda geri almaya güç yetirendir. Bu nedenle insanın sahip olduğu her nimeti, her birinin Allah'ın birer lütfu olduğunu bilerek ve Rabbimiz'e şükrederek kullanması gerekmektedir. Allah insanların bu gerçeği anlayabilmeleri için Kuran'da şöyle bir örnek vermiştir:

> **Onlara iki adamın örneğini ver; onlardan birine iki üzüm bağı verdik ve ikisini hurmalıklarla donattık, ikisinin arasında da ekinler bitirmiştik. İki bağ da yemişlerini vermiş, ondan (verim bakımından) hiçbir**

şeyi noksan bırakmamış ve aralarında bir ırmak fışkırtmıştık. (İkisinden) Birinin başka ürün (veren yer)leri de vardı. Böylelikle onunla konuşurken arkadaşına dedi ki: "Ben, mal bakımından senden daha zenginim, insan sayısı bakımından da daha güçlüyüm." Kendi nefsinin zalimi olarak (böylece) bağına girdi (ve): "Bunun sonsuza kadar kuruyup-yok olacağını sanmıyorum" dedi. Kıyamet-saatinin kopacağını da sanmıyorum. Buna rağmen Rabbim'e döndürülecek olursam, şüphesiz bundan daha hayırlı bir sonuç bulacağım." (Kehf Suresi, 32-36)

Kuran'da bahsi geçen bu iki kişiden mal bakımından daha güçlü olanı, sahip olduğu mülk ve serveti kendisine verenin Allah olduğunu unutmuş ve bunları kendinden zannederek övünmeye başlamıştır. Allah'ın verimli kılmasıyla yemişlerini veren bağını, hurmalıklarını ve ekinlerini sonsuza kadar hiç yok olmayacak, hiçbir zaman zarara uğramayacak sanmıştır. Bakıldığında arasından ırmak geçen ve verimli bir görüntüsü olan bu bağın son derece korunaklı, hiç bozulmayacak gibi güzel ve ihtişamlı olduğu düşünülebilir. Ama tüm varlıkların Allah'a boyun eğmiş olduğunu unutmamak gerekir. Kainattaki herşey gibi bağ da Allah'ın kontrolündedir; her bir tomurcuk ancak Allah'ın iznine bağlı olarak açmakta, her bir dal Allah emrettiği için filizlenmektedir. Allah dilediği için ırmak hurmaların köklerini beslemekte, Allah emir verdiği için bağ canlı ve verimli kalabilmektedir; hepsi Allah'ın sadece "Ol" demesi ile kuruyup yok olabilir.

Kuran'da sahip olduğu nimetleri kendisine verenin Allah olduğunu unutan kişiye, bağına girdiğinde Allah'ın gücünü ve kudretini övüp yüceltmesi ve "**MaşaAllah, Allah'tan**

başka kuvvet yoktur" demesi gerektiğinin hatırlatıldığı bildirilmiştir:

> **Kendisiyle konuşmakta olan arkadaşı ona dedi ki: "Seni topraktan, sonra bir damla sudan yaratan, sonra da seni düzgün (eli ayağı tutan, gücü kuvveti yerinde) bir adam kılan (Allah)ı inkar mı ettin? Fakat, O Allah benim Rabbim'dir ve ben Rabbim'e hiç kimseyi ortak koşmam. Bağına girdiğin zaman, 'Maşa Allah, Allah'tan başka kuvvet yoktur' demen gerekmez miydi? Eğer beni mal ve çocuk bakımından senden daha az (güçte) görüyorsan. Belki Rabbim senin bağından daha hayırlısını bana verir, (seninkinin) üstüne gökten 'yakıp-yıkan bir afet' gönderir de kaygan bir toprak kesiliverir. Veya onun suyu dibe göçüverir de böylelikle onu arayıp-bulmaya kesinlikle güç yetiremezsin." (Derken) Onun ürünleri (afetlerle) kuşatılıverdi. Artık o, uğrunda harcadıklarına karşı avuçlarını (esefle) oğuşturuyordu. O (bağın) çardakları yıkılmış durumdaydı, kendisi de şöyle diyordu: "Keşke Rabbim'e hiç kimseyi ortak koşmasaydım." Allah'ın dışında ona yardım edecek bir topluluk yoktu, kendi kendine de yardım edemedi. İşte burada (bu durumda) velayet (yardımcılık, dostluk) hak olan Allah'a aittir. O, sevap bakımından hayırlı, sonuç bakımından hayırlıdır. (Kehf Suresi, 37-44)**

Ayetlerden de anlaşıldığı gibi, Allah bir afet göndererek sahip olduklarıyla övünen bu kimsenin hem bağını hem de ürünlerini yerin dibine geçirmiş ve ona Allah'tan başka bir kuvvet olmadığını hatırlatmıştır. Sahip olduğu herşeyi yitirdiğinde bu bağ sahibi kişi, Allah'tan başka bir dost ve yardımcı olmadığını anlamış ve "**Keşke Rabbime hiç kimseyi ortak koşma-**

saydım" diyerek Allah'a sığınmıştır.

Kuran'da anlatılan bu kıssadan alınması gereken derslerden biri şudur; insanın hiçbir zaman sahip olduğu şeyleri kendinden zannetmemesi, her bir nimet ve güzellikle karşılaştığında "**MaşaAllah, Allah'tan başka kuvvet yoktur**" diyerek Allah'ın şanını yücelten bir üslup içerisinde olması gerekmektedir.

Anne ve babaya güzel söz söylemek

Kuran ayetleriyle hatırlatılan bir başka konu da anneye ve babaya karşı kullanılacak üsluba ilişkindir. Allah Kuran'da, "**Biz insana anne ve babasını (onlara iyilikle davranmayı) tavsiye ettik. Annesi onu, zorluk üstüne zorlukla (karnında) taşımıştır. Onun (sütten) ayrılması, iki yıl içindedir. Hem Bana, hem anne ve babana şükret, dönüş yalnız Bana'dır.**" (Lokman Suresi, 14) hükmüyle insana annesine ve babasına karşı iyilikle davranmasını emretmektedir.

Kuşkusuz anne ve babanın evladı üzerindeki çabası çok büyüktür. Annesi pek çok güçlüğe göğüs gererek onu dokuz ay boyunca karnında taşımış ve her türlü fedakarlığa katlanarak büyütmüştür. Babası da onu yetişkin bir yaşa eriştirebilmek için büyük emek harcamıştır. İnsanın kendisine gösterilen bu güzel ahlakı ve emeği görmezlikten gelerek anne babasına karşı büyüklük taslaması, onlara karşı merhametsiz bir tavır içerisinde olması mümin ahlakıyla bağdaşmaz. Allah "**...Anne-babaya, yakın akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşa, yolda kalmışa ve sağ ellerinizin malik olduklarına güzellikle davranın. Çünkü, Allah, her büyüklük taslayıp böbürleneni sevmez.**" (Nisa Suresi, 36) sözleriyle de insana anne babasına karşı güzellikle davranmasını ve onlara karşı böbürle-

nen bir tavır göstermekten sakınmasını buyurmaktadır.

Allah bu konuda insanın nasıl titiz bir tavır içerisinde olması gerektiğini de şöyle açıklamaktadır:

Rabbin, O'ndan başkasına kulluk etmemenizi ve anne-babaya iyilikle-davranmayı emretti. Şayet onlardan biri veya ikisi senin yanında yaşlılığa ulaşırsa, onlara: "Öf" bile deme ve onları azarlama; onlara güzel söz söyle. Onlara acıyarak alçakgönüllülük kanadını ger ve de ki: "Rabbim, onlar beni küçükken nasıl terbiye ettilerse Sen de onları esirge." (İsra Suresi, 23-24)

İnsan, anne ve babasına karşı "öf" bile demeyecek kadar saygılı ve hürmetkar bir üslup içerisinde olmalıdır. Alabildiğine alçakgönüllü ve anlayışlı olmalı ve onlara daima güzel söz söylemelidir. Onlar kendisini yetiştirip büyütürken nasıl emek verdilerse, yaşlılığa eriştiklerinde de kendisi onlara karşı aynı sabırlı ve şefkatli üslup içerisinde olmalıdır. Bu sefer de kendisi anne babasının kusurlarına anlayış göstermeli, ihtiyaçlarına şefkatle yaklaşmalıdır. Her ne olursa olsun onlara karşı kızgın ya da tahammülsüz bir üslup kullanmamalıdır.

İnsanın anne babasının Allah'a isyan halinde olması durumunda ise Kuran'da bildirilen ölçü, din konusunda onlara itaat etmemek ama yine de onlarla iyi geçinmek şeklindedir. Kuran'da müminin göstermesi gereken bu davranış şöyle açıklanmaktadır:

Bununla birlikte, onların ikisi (annen ve baban) hakkında bir bilgin olmayan şeyi Bana şirk koşman için, sana karşı çaba harcayacak olurlarsa, bu durumda onlara itaat etme ve dünya (hayatın)da onlara iyilikle (ma'ruf üzere) sahiplen (onlarla geçin) ve Bana 'gönülden-katıksız olarak yönelenin' yoluna tabi ol. Son-

ra dönüşünüz yalnızca Bana'dır, böylece Ben de size yaptıklarınızı haber vereceğim. (Lokman Suresi, 15)

Biz insana, anne ve babasına (karşı) güzelliği (ilke edinmesini) tavsiye ettik. Eğer onlar, hakkında bilgin olmayan şeyle Bana ortak koşman için sana karşı çaba harcayacak olurlarsa, bu durumda, onlara itaat etme. Dönüşünüz Bana'dır. Artık yaptıklarınızı size haber vereceğim. (Ankebut Suresi, 8)

Kuran'da ayrıca Hz.Yusuf'un anne babasına karşı olan saygılı ve hürmetkar tavrı örnek verilerek, bu ahlakın üstünlüğüne dikkat çekilmiştir. Hz. Yusuf Mısır'ın yönetiminde önemli bir yere sahip olduğu halde anne ve babasına karşı son derece tevazulu ve alçakgönüllü bir tavır içerisinde olmuştur:

Böylece onlar (gelip) Yusuf'un yanına girdikleri zaman, anne ve babasını bağrına bastı ve dedi ki: "Allah'ın dilemesiyle Mısır'a güvenlik içinde giriniz." Babasını ve annesini tahta çıkarıp oturttu... (Yusuf Suresi, 99-100)

Hz İbrahim'in, kendisini putlara tapmaya çağıran babasına karşı olan tavrı ve konuşma üslubu da inananlar için güzel bir örnektir. Babasının olanca saldırgan tutumuna rağmen, Hz. İbrahim ona "babacığım" hitabıyla karşılık vererek üstün bir ahlak sergilemiştir:

Kitap'ta İbrahim'i de zikret. Gerçekten o, doğruyu-söyleyen bir peygamberdi. Hani babasına demişti: "Babacığım, işitmeyen, görmeyen ve seni herhangi bir şeyden bağımsızlaştırmayan şeylere niye tapıyorsun? Babacığım, gerçek şu ki, bana, sana gelmeyen bir ilim geldi. Artık bana tabi ol, seni düzgün bir yola ulaştırayım. Babacığım, şeytana kulluk etme, kuşku-

suz şeytan, Rahman (olan Allah)a başkaldırandır. Babacığım, gerçekten ben, sana Rahman tarafından bir azabın dokunacağından korkuyorum, o zaman şeytanın velisi olursun." (Babası) Demişti ki: "İbrahim, sen benim ilahlarımdan yüz mü çeviriyorsun? Eğer (bu tutumuna) bir son vermeyecek olursan, andolsun, seni taşa tutarım; uzun bir süre benden uzaklaş, (bir yerlere) git." (İbrahim:) "Selam üzerine olsun, senin için Rabbim'den bağışlanma dileyeceğim, çünkü, O, bana pek lütufkardır" dedi. "Sizden ve Allah'tan başka taptıklarınızdan kopup-ayrılıyorum ve Rabbim'e dua ediyorum. Umulur ki, Rabbim'e dua etmekle mutsuz olmayacağım." (Meryem Suresi, 41-48)

Arkadan konuşmamak, dedikodu yapmamak

Cahiliye ahlakına sahip kimi insanlar, çevrelerindeki kişilerde gördükleri kusurları, eksiklikleri onların yüzlerine söylemektense arkalarından konuşurlar. Bu kişilerin insanları daha iyiye yöneltmek, eksik yönlerini telafi etmelerine katkıda bulunmak gibi bir amaçları yoktur. Kimi zaman sırf vakit geçirmek, kimi zaman hoşlanmadıkları insanlar hakkında etrafta olumsuz kanaat oluşturmak, kimi zaman bir insanı küçük düşürüp alay etmek, kimi zaman da başkalarını yererek kendilerini yüceltmek gibi basit amaçlar uğruna dedikoduya dalarlar. Bu tavır bozukluğu bazı insanlar arasında öylesine yaygındır ki, bu kimseler dedikodu yaparak eğlenmeyi hatta hayatlarını dedikodu üzerinden kazanmayı olağan bir yaşam şekli haline getirmişlerdir.

Günümüzde, dünyanın pek çok ülkesinde sırf dedikodu amacı güden pek çok gazete ve dergi yayınlanmakta, çeşitli te-

levizyon programları hazırlanmaktadır. Bu tür yayınlar, dedikodu olarak adlandırılan tavır bozukluğunu son derece makul göstermeye ve meşrulaştırmaya çalışmaktadır.

Oysa bu insanlar çelişki içindedirler. Çünkü başkalarını "çekiştirmek"ten, onların dedikodusunu yapmaktan zevk alan bu insanlar, aynı durumla karşılaştıklarında bunun ne kadar kötü bir davranış olduğunu anlatıp durmaktadırlar. Ama herşeye rağmen kendileri zarar görmedikleri sürece dedikodudan vazgeçmezler. Birkaç dakika önce hakkında olumsuz konuştukları bir insanla yüz yüze geldiklerinde sanki hiçbir şey olmamış gibi yapmacık bir üslupla sahte dostluklarını sürdürürler. Üstelik bu durum zincirleme sürüp gider; biraraya gelen iki kişi üçüncü bir kişiyi çekiştirir, sonra bu kişilerden biri üçüncü kişiyle diğerini ve sonra da diğer iki kişi biraraya gelerek diğerinin dedikodusunu yaparlar. Kimse birbirine dedikodunun yanlışlığını hatırlatmaz; hatta birbirlerine verdikleri telkinler, dedikodudan zarar gelmeyeceği, bunun hayata renk kattığı, aralarında bir eğlence vesilesi olduğu yönündedir.

Oysa Allah Kuran ile bu tavrın yanlışlığını insanlara bildirmiştir; Allah bir ayette insanların birbirlerini arkadan çekiştirmelerinin, "insanın ölü kardeşinin etini yemesi" kadar çirkin bir tavır olduğunu şöyle belirtmiştir:

> **Ey iman edenler, zandan çok kaçının; çünkü zannın bir kısmı günahtır. Tecessüs etmeyin (birbirinizin gizli yönlerini araştırmayın). Kiminiz kiminizin gıybetini yapmasın (arkasından çekiştirmesin.) Sizden biriniz, ölü kardeşinin etini yemeyi sever mi? İşte, bundan tiksindiniz. Allah'tan korkup-sakının. Şüphesiz Allah, tevbeleri kabul edendir, çok esirgeyendir. (Hucurat Suresi, 12)**

Başka ayetlerde de Allah, insanların bir eğlence vesilesi olduğunu öne sürerek makul göstermeye çalıştıkları bu tavrın ahiretteki karşılığını şöyle açıklamaktadır:

Arkadan çekiştirip duran, kaş göz hareketleriyle alay eden her kişinin vay haline; (Hümeze Suresi, 1)

Hayır; andolsun o, 'hutame'ye atılacaktır. 'Hutame'nin ne olduğunu sana bildiren nedir? Allah'ın tutuşturulmuş ateşidir. Ki o, yüreklerin üstüne tırmanıp çıkar. O, onların üzerine kilitlenecektir; (Kendileri de) Dikilip-yükseltilmiş sütunlarda (bağlanacaklardır). (Hümeze Suresi, 4-9)

Kuran ahlakından uzak bir yaşam süren insanların bu üslubuna müminlerin arasında rastlanmaz. Müminler Allah'ın her yerde, her konuşulanı duyduğunu bilerek O'nun sakınılmasını bildirdiği bir söz söylemekten titizlikle kaçınırlar. Dedikodunun, yanlış olduğu kadar boş bir konuşma olduğunu da bilirler. Çünkü bir insanın gıyabındaki bir söz ne o şahsa fayda verir ne de kişinin kendisine. Belki bu şekilde kişinin eksik olduğu yönlerde teşhisler yapılır ancak bunlardan haberi olmadığı için o kişinin tavırlarında herhangi bir değişiklik yapabilmesi mümkün olmayacaktır. Kendisine anlatılmadığı, tarif edilmediği sürece kendi kendine tespit edemediği bu eksikliklerini telafi etme imkanı bulamayacaktır. Bu nedenle müminler birbirleri hakkındaki olumlu ya da olumsuz tüm düşüncelerini hiç çekinmeden birbirlerine aktarırlar. Gerçek dostluk ve samimiyetin bunu gerektirdiğini, sevdikleri bir insanın hatalarını en güzel üslupla yüzüne söylemenin kötülük değil iyilik yapmak olduğunu bilirler. Amaçları birbirlerini daha iyi, daha güzel ve daha kusursuz bir ahlaka yöneltebilmektir.

Bu, Allah'ın Kuran'da insanlara bildirdiği 'iyiliği emredip kötülükten sakındırmak' emrinin de bir gereğidir.

Zan ve iftirada bulunmamak

Müminlerin özen gösterdikleri bir başka önemli konu da, bilmedikleri bir şey hakkında zan ve tahmine dayalı konuşmalardan kaçınmaktır. Allah bir ayetinde "**Hakkında bilgin olmayan şeyin ardına düşme; çünkü kulak, göz ve kalp, bunların hepsi ondan sorumludur.**" (İsra Suresi, 36) sözleriyle bu durumun Allah Katında kişiye yükleyeceği sorumluluğu hatırlatmaktadır. Bir başka ayetinde ise Allah yeryüzündeki insanların büyük çoğunluğunun 'zan ve tahmin ile yalan söylediklerini' bildirmekte ve müminleri bu konuda uyarmaktadır:

> **Yeryüzünde olanların çoğunluğuna uyacak olursan, seni Allah'ın yolundan şaşırtıp-saptırırlar. Onlar ancak zanna uyarlar ve onlar ancak 'zan ve tahminle yalan söylerler.' (Enam Suresi, 116)**

Kimi insanlar zan ve tahminle konuşmayı yaygın bir alışkanlığa dönüştürmüşlerdir. Bu öylesine kabul görmüş bir üsluptur ki insanlar bazen zanlarını gerçekmiş gibi kabul edip hayatlarını bu doğrultuda yönlendirebilmektedirler. Sözgelimi kısa sürede zengin olan bir ahbapları hakkında hiç düşünmeden kötü zanda bulunabilirler; "Kim bilir bu parayı hangi yoldan kazandı", "Maaşıyla bu serveti edinemeyeceği çok açık" gibi tahminlere dayalı sözler söyleyerek bu kişi hakkında kolayca hüküm verebilirler. Oysa belki de konunun aslı sanılandan çok daha farklıdır. Belki kalan bir miras, belki işlerinin yolunda gitmesi bu kişiyi zenginleştirmiş olabilir. İnsan hiçbir zaman için merakını cezbeden, aklına yatmayan ya da kafasını karıştıran bir durum karşısında herhangi bir bilgi ya da delile dayandırmadan tahminde bulunmamalıdır. Çünkü böyle dayanaksız bir tahmin doğruyu tespit edebilmede kişiye yarar sağlamaz. Allah bir ayetinde "**... Oysa gerçekte zan, haktan yana hiçbir ya-**

rar sağlamaz." (Necm Suresi, 28) sözleriyle zan ve tahminin insanı gerçeklerden yana hiçbir sonuca ulaştıramayacağını hatırlatmaktadır.

Müminler Kuran'da hatırlatılan bu gerçeği bilerek konuşurlar. Karmaşık bir durumla karşılaştıklarında bilgi ya da belgeye dayanmadan kişiler hakkında herhangi bir zanda bulunmazlar. Mutlaka ya ilgili kişiden sorarak ya da gerçekçi bir araştırma yaparak konu hakkında kesin bir bilgi edinir ve ancak elde ettikleri bu bilgilere dayanarak bir sonuca varırlar.

Bu konuda Kuran'da verilen örneklerden birinde Peygamberimiz (sav)'in eşi hakkında hiçbir bilgileri olmadığı halde zanda bulunan kimselerden bahsedilmektedir. Allah müminlere herhangi birinin bir mümin hakkında zanda bulunduğunu duyduklarında "**Bu, açıkça uydurulmuş iftira bir sözdür**" ya da "**Bu konuda söz söylemek bize yakışmaz. (Allah'ım) Sen yücesin; bu, büyük bir iftiradır**" diyerek çevrelerindeki insanlara da zandan kaçınmayı hatırlatmaları gerektiğini bildirmektedir:

> **Doğrusu, uydurulmuş bir yalanla gelenler, sizin içinizden birlikte davranan bir topluluktur... Onu işittiğiniz zaman, erkek müminler ile kadın müminlerin kendi nefisleri adına hayırlı bir zanda bulunup: "Bu, açıkça uydurulmuş iftira bir sözdür" demeleri gerekmez miydi? Ona karşı dört şahitle gelmeleri gerekmez miydi? Şahitleri getirmediklerine göre, artık onlar Allah Katında yalancıların ta kendileridir. Eğer Allah'ın dünyada ve ahirette sizin üzerinizde fazlı ve rahmeti olmasaydı, içine daldığınız dedikodudan dolayı size büyük bir azab dokunurdu. O durumda siz onu (iftirayı) dillerinizle aktardınız ve hakkında bilginiz olmayan şeyi ağızlarınızla söylediniz ve bunu ko-**

lay sandınız; oysa o Allah Katında çok büyük (bir suç)tür. Onu işittiğiniz zaman: "Bu konuda söz söylemek bize yakışmaz. (Allah'ım) Sen yücesin; bu, büyük bir iftiradır" demeniz gerekmez miydi? Eğer iman edenlerden iseniz, bunun gibisine bir daha dönmemeniz için Allah size öğüt vermektedir. Allah size ayetleri açıklıyor; Allah bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir. (Nur Suresi, 11-18)

Kimi insanlar zanna dayarak konuşmayı önemsiz ve zararsız bir konu olarak görebilmektedirler; ancak Allah ayetleriyle bu tavrın Kendi Katında "çok büyük bir suç" olduğunu hatırlatmaktadır.

Bu konuda yine Kuran'da geçen bir başka örnek ise Hz. Meryem'in durumuna ilişkindir. Kuran'da bildirildiğine göre, kendisine hiçbir beşer dokunmadan Allah'ın sadece "Ol" demesiyle Hz. İsa'ya hamile kalan Hz. Meryem, kavminin zanna dayalı iftiralarıyla karşı karşıya kalmıştır:

Böylece onu taşıyarak kavmine geldi. Dediler ki: "Ey Meryem, sen gerçekten şaşırtıcı bir şey yaptın. Ey Harun'un kız kardeşi, senin baban kötü bir kişi değildi ve annen de azgın, utanmaz (bir kadın) değildi." (Meryem Suresi, 27-28)

(Bir de) İnkara sapmaları ve Meryem'in aleyhinde büyük bühtanlar söylemeleri. (Nisa Suresi, 156)

Oysa Hz. Meryem Kuran'da, "**Hani melekler: "Meryem, şüphesiz Allah seni seçti, seni arındırdı ve alemlerin kadınlarına üstün kıldı" demişti.**" (Al-i İmran Suresi, 42) ayetiyle de bildirildiği gibi, Allah'ın alemlere üstün kıldığı ve Allah'a gönülden bağlı olduğu bildirilen bir kimsedir.

Allah, kavminin ona attığı bu iftiranın asılsızlığını "**İmran'ın**

kızı Meryem'i de. Ki o kendi ırzını korumuştu. Böylece Biz ona Ruhumuz'dan üfledik. O da Rabbinin kelimelerini ve kitaplarını tasdik etti. O, (Rabbine) gönülden bağlı olanlardandı." (Tahrim Suresi, 12) ayetiyle açıklamıştır. Ve iffetiyle Hz. Meryem'i iman edenlere örnek kıldığını bildirmiştir.

Alaycı bir üslupla konuşmamak

Dünyanın neresine giderseniz gidin, kimle konuşursanız konuşun "**sizinle alay edilmesini ister misiniz?**" diye soracak olursanız, büyük olasılıkla tüm insanlardan "**elbette ki hayır**" cevabını alırsınız. Ne var ki kendileriyle alay edilmesinden hiçbir şekilde hoşlanmayan bu insanlar, söz konusu bir başkası olduğunda alay etmeyi önemli bir eğlence vesilesi olarak görürler. Bu üslubun kimi insanlar arasında geniş çapta kabul görmüş olması ise insanları aldatır ve alaycılığı makul görmelerine neden olur. Bu tavrın kötü niyet içermediğini, üstelik karşı tarafın da bundan zevk aldığını öne sürerler. Aynı durum kendi başlarına geldiğinde ise yakınıp dururlar. Kendileriyle alay edildiğinde insanların kasten, kendilerini kızdırmak ve küçük düşürmek amacıyla bu üslubu kullandıklarını söyleyerek söz konusu kişilere karşı kızgınlık duyarlar. Ama insanlar arasında üstünlük sağlamanın bir yolu olarak gördüklerinden fırsat buldukları anda bu tavır bozukluğunu başkalarına uygulamakta bir sakınca görmezler. Bir kişinin eksikliklerini ortaya çıkardıklarında, acizlikleriyle ya da kusurlarıyla alay ettiklerinde kendi üstünlüklerini daha iyi vurgulayabildiklerine inanırlar.

Böyle insanlar vicdanlarının sesini tamamen bastırdıkları için zamanla giderek daha insaniyetsiz ve umursuz bir karaktere bürünürler. Tavırlarla, konuşmalarla, yaşam tarzıyla alay et-

tikleri gibi, doğuştan gelen fiziksel özelliklerle veya tamamen insani acizliklerle de alay etmeyi ilkel bir zevk haline getirirler. Bir kimsenin boyunun kısalığı, saçının olmaması, aksanı, gözlerinin bozukluğu, kilosu, kültür düzeyi, giyim tarzı, mesleği, çalıştığı işyeri, yaşadığı semt, evinin eşyaları, arabasının modeli onlar için birer alay konusu olabilir. Hapşıran, dili sürçen, boğazına bir şey takılan, ayağı takılıp düşen insanlar bile alaya alınır. Alaycı bir karakter gösteren insanlar bu konuları gündeme getirip başkalarını küçük düşürmekle, kendi başarılarını, güzelliklerini ya da zenginliklerini ön plana çıkarmış olduklarını düşünürler. Alaycı esprilerini günlerce, aylarca hatta kimi zaman yıllarca anlatarak gündemde tutmaya çalışırlar.

Diğer taraftan, alaya konu olan bazı kişilerin hatası da alaycı bir üsluba yine alaycı bir üslupla karşılık vermek olur. Cahiliye toplumlarında yaşanan bu karşılıklı gurur savaşı içinde alaycı üslup iyice yaygınlaşır. Oysa alaycılık Allah'ın insanlara sakınılmasını bildirdiği bir davranıştır:

> **Ey iman edenler, bir kavim (bir başka) kavimle alay etmesin, belki kendilerinden daha hayırlıdırlar; kadınlar da kadınlarla (alay etmesin), belki kendilerinden daha hayırlıdırlar. Kendi nefislerinizi (kendi kendinizi) yadırgayıp-küçük düşürmeyin ve birbirinizi 'olmadık-kötü lakaplarla' çağırmayın. İmandan sonra fasıklık ne kötü bir isimdir. Kim tevbe etmezse, işte onlar, zalim olanların ta kendileridir. (Hucurat Suresi, 11)**

Müminler Allah'ın bu emrini bilerek bir başkasına karşı hiçbir şekilde alaycı bir üslup kullanmazlar; kendilerine böyle bir üslupla yaklaşanlara da son derece tevazulu davranır ve onlara Kuran ahlakıyla cevap verirler. Çünkü asıl üstünlüğün Kuran ahlakını en güzel şekilde yaşamakla kazanılacağını bilirler.

Nefsin telkinlerine uyarak cahiliye ahlakıyla davrananlara aynı ahlakla karşılık vermek kolay bir tercihtir. Makbul olan nefsin telkinlerine aldırış etmeyip vicdanın sesini dinleyebilmektir. Müslümanlar da vicdanlarıyla konuşan insanlardır.

Bir insanın hapşırmak, öksürmek, düşmek gibi tamamen insani acizliklerini alaya almanın ya da doğuştan gelen fiziksel kusurlarını dile düşürmenin, hoşlanmadığı lakaplarla hitap etmenin eğlenceli hiçbir yanı yoktur. Bu bakış açısıyla hareket eden müminler insanları rencide edici, küçük düşürücü hiçbir söz veya espriden zevk almazlar. Kendileri bu ahlaka hiçbir şekilde tenezzül etmedikleri gibi bulundukları ortamlarda da insanların bir başkasını alaya almasına müsaade etmezler. Acizlikleri yaratanın Allah olduğunu ve dilerse alay eden kişiye de aynı acizlikleri vermeye güç yetirebileceğini bilerek hareket ederler. Nitekim Allah bu gerçeği bir ayetinde şöyle bildirmektedir:

Andolsun, senden önceki elçiler de alaya alındı da alaya aldıkları şey, onlardan maskaralık yapanları çepeçevre kuşatıverdi. (Enam Suresi, 10)

Haset ve kıskançlık içeren bir üsluptan kaçınmak

Allah "**...Nefisler ise 'kıskançlığa ve bencil tutkulara' hazır (elverişli) kılınmıştır. Eğer iyilik yapar ve sakınırsanız, şüphesiz, Allah yaptıklarınızdan haberi olandır**" (Nisa Suresi, 128) ayetiyle her insanın nefsinde kıskançlık duygusunun bulunduğunu ancak bunun sakınılması gereken bir özellik olduğunu hatırlatmaktadır. Başka ayetlerde de Allah, kıskançlık duyan insanın şerrinden sakınılması gerektiğini hatırlatmakta ve kıskançlığın ne tür kötülüklere kapı açtığını şöyle haber vermektedir:

De ki: "Sabahın Rabbine sığınırım. Yarattığı şeylerin

şerrinden, karanlığı çöktüğü zaman gecenin şerrinden, düğümlere üfüren-kadınların şerrinden, ve hased ettiği zaman hasetçinin şerrinden." (Felak Suresi, 1-5)

Allah'ın insanları bu tavır bozukluğunu yaşayan kişilerin şerrine karşı uyarmış olması, kıskançlığın insanları nasıl bir ahlaka sürükleyebileceğinin anlaşılması açısından son derece önemlidir. Kıskançlık nedeniyle yaşanan huzursuzluklara toplumda sık sık rastlanır; ciddi boyutlarda yaralanmalara ve hatta cinayetlere yol açan tartışma ve çekişmelerin kaynağı hep kıskançlıktır.

Müslümanlar kıskançlığın Allah'ın beğenmediği bir tavır olduğunu bilirler bu nedenle nefislerini bu kötü ahlak özelliğinden arındırmak için çalışırlar. Müminler insanlara sahip oldukları bütün güzellikleri ve nimetleri verenin Allah olduğundan haberdardırlar. Dolayısıyla Allah'ın bir insana verdiği bir nimeti ya da güzelliği kıskanmanın Allah'ın takdirine razı olmamak anlamına gelebileceğini bilirler. Çünkü Allah bu nimetleri o kişiye vermekte bir hikmet, hayır ve güzellik görmüştür. Üstelik tüm bunlar o kişinin dünya hayatındaki imtihanının bir parçasıdır; aynı şekilde o güzellikleri gören diğer insanların imtihanlarının da bir parçasıdır. İnsan ya bu nimetlerden dolayı kıskançlık duygusuna kapılacak ya da bu duyguyu yenerek başkalarının nimet sahibi olmasından hoşnut olacak bir ahlaka ulaşacaktır. Nitekim Kuran'ın "**Böylece: "Allah içimizden bunlara mı lütufta bulundu?" demeleri için onlardan bazısını bazısıyla denedik. Allah, şükredenleri daha iyi bilen değil mi?**" (Enam Suresi, 53) ayetinde bu durumun insanların denenmesi için özel olarak yaratıldığı bildirilmektedir.

Ayrıca unutulmamalıdır ki bazı insanların dünya hayatında kıskandıkları nimetlerin tümü ölümle birlikte yok olacaktır. Er ya da geç yok olacak bir şeyi kıskanıp bundan dolayı Allah'ın

hoşnut olmayacağı bir tavır içerisine girmek büyük bir hatadır. Bu şuurla hareket eden müminler çevrelerindeki insanlarda güzel bir özellik gördüklerinde kıskançlıktan Allah'a sığınırlar. Kendileri bu ahlaktan sakındıkları kadar konuşmalarıyla başkalarına bir vesvese veya tedirginlik vermekten de titizlikle kaçınırlar. Karşılarındaki insanların güzel yönlerini takdir eder, bu takdir ve beğenilerini dile getiren övgü dolu bir üslup kullanırlar. Kıskançlığa yenik düşen kişiler ise böyle durumlarda karşı tarafı takdir eden övücü bir üslup kullanmak yerine, bunları görmezlikten gelip o kişinin eksik ve kusurlu yönlerini daha fazla vurgulamaya çalışırlar.

Müslüman, ayette belirtilen 'nefsin bencilce istek ve tutkularını' kontrol edebilen insandır. Diğer tavır bozukluklarında olduğu gibi, kıskançlıkta da nefsine Kuran ayetleriyle karşılık verir. Allah Katında da, müminler arasında da üstünlük; güzellik, zenginlik, tahsil ya da kültür gibi temellere dayalı değildir. En takva olan kişi, Allah Katında da, müminler arasında da en üstün görülen ve en sevilen insandır. Özenilecek asıl tavrın takva oluşu müminlerin dünyevi nimetleri kıskanmalarını ortadan kaldıran önemli bir gerçektir.

Boş ve faydasız konuşmalar yapmamak

Allah'a inanmayan insanlar yaşamlarını dünya hayatıyla sınırlı olarak düşündükleri için sonsuz hayatlarını yaşayacakları ahiret için bir hazırlık yapmaya da gerek duymazlar. Nasıl bir tavır içerisinde olduklarını, yaşadıkları süre içerisinde hayırdan yana neler kazandıklarını, nasıl bir sona doğru ilerlediklerini düşünmezler. Oysa her davranış, her söz, her düşünce hesap gününde insanın önüne çıkartılmak üzere saklanmaktadır. Sarf edilen her faydalı ve hikmetli söz insanı ahirette kazançlı çıka-

racak, Allah'ın rızasını, cennetini ve rahmetini kazanmasına vesile olacaktır.

Ahireti düşünmeyen insanlar vakitlerini boş sözlere dalarak, ne kendilerine ne de başkalarına fayda sağlamayacak konuşmalarla oyalanarak harcarlarken, müminler her anlarını hayırlı ve hikmetli konuşmalarla geçirirler.

Ahiretten yana gaflete düşüp, boş sözlerle oyalanıp duran insanlar için Kuran'da "**...Onları bırak, içine 'daldıkları saçma uğraşılarında' oyalanıp-dursunlar.**" (Enam Suresi, 91) şeklinde bildirilmektedir. Müminlerin boş ve yararsız sözlerden titizlikle kaçındıkları ise bir başka ayette, "**'Boş ve yararsız olan sözü' işittikleri zaman ondan yüz çevirirler ve: "Bizim yapıp-ettiklerimiz bizim, sizin yapıp-ettikleriniz sizindir; size selam olsun, biz cahilleri benimsemeyiz" derler.**" (Kasas Suresi, 55) şeklinde ifade edilir.

Müminler boş ve yararsız sözün ne olduğu konusunda ölçülerini Kuran'a göre belirlerler. Dünyada geçirdikleri her anlarının ahiret yaşamları açısından çok kıymetli olduğunu bildikleri için, yaşadıkları her an vicdanlarına başvurarak boş söze dalmamaya büyük özen gösterirler. Bir ayette "**Ki onlar, yalan şahidlikte bulunmayanlar, boş ve yararsız sözle karşılaştıkları zaman onurlu olarak geçenlerdir.**" (Furkan Suresi, 72) sözleriyle müminlerin boş sözle karşılaştıkları zaman onurlu olarak geçtiklerinden bahsedilmektedir.

Söz kesmemek ve itidalli bir sesle konuşmak

Müslümanlar gün içerisinde karşılaştıkları her olaya "şu an hangi tavrı gösterirsem Allah'ın rızasını kazanabilirim?" düşüncesiyle yaklaşırlar. Konuşan bir kişiyi sözünü kesmeden nezaketle dinlemek, Allah'ın rızasını kazandıracağı umulan güzel ta-

vırlardan biridir. Bu tavır, konuşmacıya ve söylediklerine duyulan saygının bir göstergesidir.

Buna karşın, Kuran ahlakının yaşanmadığı yerlerde insanların konuşana kulak vermemeleri, birbirlerinin sözünü dinlememeleri, aynı anda tartışarak ve üste çıkarak konuşmaları alışılmış tavırlardır. Özellikle televizyonlardaki tartışma programlarında bunun örneklerine sıkça rastlanır. Her biri kendi dalında uzmanlaşmış kimseler bile kimi zaman nezaketten ve saygıdan tamamen uzak bir üslup sergileyebilmektedirler. Bu gibi kişiler birbirlerinin anlattıklarından istifade etmek yerine kibirli bir üslupla kendi sözlerini dinletip kabul ettirmeye çalışırlar.

Müslümanların ise kendilerini ön plana çıkarmak, öne geçip üste çıkmak, son sözü söylemek gibi nefsani amaçları yoktur. Bu nedenle üslupları itidalli ve sakindir. Kuran ahlakından kaynaklanan nezaket anlayışları gereği önceliği her zaman birbirlerine tanır, birbirlerinin anlattıklarından en iyi şekilde istifade etmeye çalışır ve cahilce tavırlar göstermekten kaçınırlar.

Kuran ahlakından uzak yaşayan kimselerin belirgin bir diğer vasfı ise ses tonlarıdır. Kendilerini haklı göstermek, karşı tarafı yıldırmak, ikna etmek veya susturup üste çıkmak için bağıra bağıra konuşurlar. Oysa Müslümanların ses tonu itidallidir. Allah Kuran'da bu konuyu müminlere, Hz. Lokman'ın oğluna verdiği bir öğüdü aktararak hatırlatmıştır:

> **Yürüyüşünde orta bir yol tut, sesinden de (yüksek perdeleri) eksilt. Çünkü, seslerin en çirkin olanı gerçekten eşeklerin sesidir. (Lokman Suresi, 19)**

Muhatabın kültür seviyesine uygun bir üslup kullanmak

Müminlerin konuşmalarında dikkat ettikleri özelliklerden

biri de karşılarındaki insanlara en uygun olan, onların en rahat edecekleri ve en kolay anlayabilecekleri üslubu kullanmalarıdır. Zira imanın getirdiği akıl insana, her yaştan ve her kültürden insana hitap edebilme yeteneğini kazandırır. Açık bir şuura ve zengin bir bilgi birikimine sahip olan bir kimseye kullanılacak hitap şekliyle, anlayışı sığ, kültür düzeyi düşük birine karşı kullanılacak üslup birbirinden farklıdır. Örneğin entelektüel bir kişiye, detaylı bilgi birikimine sahip olduğu konuları bilgiçlik taslayan bir üslupla anlatmak doğru değildir. Bu kişinin üstün yönlerini takdir ederek, konuyu çok daha iyi bildiğini unutmadan konuşmak aklın ve nezaketin gereğidir.

Buna karşın kültür düzeyi daha düşük, daha az bilgi ve tecrübe sahibi biriyle konuşurken dikkat edilecek nokta ise, anlaşılır olmaktır. Bu kişinin anlamayacağı, çözemeyeceği bir üslupla konuşmak, onun ihtiyaç duyabileceği açıklamaları önemsememek, kapalı karmaşık bir üslupla konuşmak yanlıştır. Sözgelimi eğitimsiz bir insanla felsefi bir üslup kullanarak konuşmak son derece yersizdir. Bilgi sahibi olmadıkları bir konuda insanlara sükse yapmaya çalışan kişi aslında sadece kendini küçük düşürmüş olur. Mümin ise Kuran'a uymanın kendisine kazandırdığı aklın bir gereği olarak her zaman karşısındakinin ihtiyaçlarını, bilgi ve kültür düzeyini hesaplayarak, ona en uygun olan üslubu kullanır.

Münafıkane bir üsluptan kaçınmak

Kuran'da kendilerini mümin olarak tanıtan ama gerçekte kalben inanmamış kimseler 'münafık' olarak isimlendirilmiştir. İmana davet edildikleri halde hala dünya hayatına bağlı kalmaları ve Kuran ahlakının yaşanmadığı bir hayata özenmeleri münafıkları samimiyetsiz bir üsluba yöneltir. Çünkü gerçek yüzle-

riyle müminlere göstermeye çalıştıkları arasında derin bir fark vardır.

Münafıklar Kuran'ı çarpık bir bakış açısıyla yorumlarlar. Bu çarpık mantık örgüsü konuşmalarına da yansır. Kuran ayetlerini kendi istek ve tutkuları doğrultusunda yorumlar, "dillerini eğip bükerek" konuşurlar. Ancak bu üslupları, aynı zamanda kendilerini ele veren bir işarettir. Kuran'ın "**Eğer Biz dilersek, sana onları elbette gösteririz, böylelikle onları simalarından tanırsın. Andolsun, sen onları, sözlerin söyleniş tarzından da tanırsın. Allah, amellerinizi bilir.**" (Muhammed Suresi, 30) ayetiyle dikkat çekilen bu durum Allah'ın müminlere olan bir yardımıdır. Müminler bu şekilde aralarında yer edinmeye çalışan samimiyetsiz kişileri tanıma imkanı bulmuş olurlar.

Münafıklar kimi zaman bu samimiyetsiz konuşmalarını süsleyerek makul hale getirmeye çalışırlar. Ama dikkatle bakıldığında bu üslubun insanları samimiyetsizliğe teşvik eden şeytani bir konuşma tarzı olduğu görülür:

> **Sen onları gördüğün zaman cüsseli yapıları beğenini kazanmaktadır. Konuştukları zaman da onları dinlersin. (Oysa) Sanki onlar (sütun gibi) dayandırılmış ahşap-kütük gibidirler. (Bu dayanıksızlıklarından dolayı da) Her çağrıyı kendileri aleyhinde sanırlar. Onlar düşmandırlar, bu yüzden onlardan kaçınıp-sakının. Allah onları kahretsin; nasıl da çevriliyorlar. (Münafikun Suresi, 4)**

Müslümanlar, samimiyetsiz insanların üslubunu hemen teşhis eder ve buna benzer bir tarzda konuşmaktan titizlikle sakınırlar.

Ancak bu noktada dikkatle değerlendirilmesi gereken bir

konu da şudur; bir insanın münafıkane bir tavırda bulunması, onun kesin olarak münafık olduğunu göstermez. İnsan hayatının sonuna kadar bir eğitim sürecindedir. Bu süreçte pek çok hata yapabilir, yanlış tavırlar gösterebilir; bunlar arasında münafıkane olanlar da olabilir. Ancak önemli olan insanın bu hatasını görüp tevbe edebilmesi ve aynı hatayı tekrarlamayacak bir ahlaka ulaşabilmesidir. Kişinin samimi pişmanlık duyup davranışını Kuran'a uygun şekilde değiştirmesi, onun niyetini değiştirip ihlasla hareket ettiğini gösterir. Münafıkane tavırlarda ve konuşmalarda ısrarlı bir kararlılık gösterilmesi ise, elbette ki bu durumdan çok farklıdır.

Herkesin kendi adına dikkat etmesi gereken çok önemli bir konu da şudur: İnsan Kuran'ın tüm ayetlerinden tek başına sorumlu olduğunu ve bu ayetlerden her birini düşünmek ve uygulamakla yükümlü olduğunu unutmamalıdır. Daha iyiye ulaşabilmek ve Allah'ın rızasını kazanabilmek için kendisini hiçbir zaman için yeterli görmemelidir. "**Hayır; gerçekten insan, azar. Kendini müstağni gördüğünden.**" (Alak Suresi, 6-7) ayetlerini düşünerek, bu ayetlerin konumuna girmekten sakınmalıdır. Kendisini ayetlerde bildirilen hatalardan kesin olarak arındırmak için daima çaba harcamalı, müstağni bir üslupla konuşmaktan sakınmalıdır.

Şüphe veren bir konuşma tarzı kullanmamak

Müminlerin sakındıkları konuşma üsluplarından biri de münafıklara özgü '**şüphe dolu ve şüphe veren bir üslup kullanmak**'tır. Münafıklar Allah'ın varlığından, ahiretten ve Allah'ın vaatlerinden yana ciddi bir kuşku içerisinde oldukları için konuşmaları da şüphe ve tereddüt doludur. Kuran ahlakını hiçbir zaman müminlerin tebliğ ettiği gibi açık, kesin ve ka-

rarlı bir üslupla anlatamazlar. Kalplerinden konuşmalarına yansıyan bu şüphe, kendilerini dinleyenlerin kalplerine de şüphe düşürmeyi amaçlar. Ancak açık bir şuur ve kesin bir bilgiyle iman eden müminler bu üsluptan etkilenmezler. Çünkü Allah'ın sözünün gerçek olduğundan emindirler. Şüphe dolu üslupla konuşan biri varsa, bunun tamamen kişinin kendi samimiyetsizliğinden ve çarpık düşünce tarzından kaynaklandığını bilirler.

Müslümanların üslubunda ise asla böyle bir şeye rastlanmaz; kalplerinde şüphe olmadığı için sözleri açık ve nettir. Buna rağmen iman edenler dinleyenlerde yanlış anlamaya imkan verecek bir tarzda konuşmamaya da özen gösterirler. Çünkü kimi zaman arka arkaya söylenen birkaç cümle ya da art arda açılan iki farklı konu iyi niyetle gündeme getirilmiş olsa bile yoruma açık bir hal alabilir.

Bu üslup istemeden de olsa dinleyenlerde bir tereddüt oluşmasına neden olabilir. İşte Müslümanca konuşmak, tüm bunları sözün nereye gidebileceğini, konuşmalarından ne tür anlamlar çıkabileceğini, o sırada ortamda bulunan kişilerin durumlarını tek tek düşünerek, tereddüde yol açmayacak bir üslup kullanmayı gerektirir. Aksi, münafıkların 'gizli vesveseci' karakterlerinin bir özelliğidir. Bu nedenle istemeden de olsa bu üslubu andıracak konuşmalar yapmamaya özen göstermek imanın ve aklın bir gereğidir.

Bunun gibi, herhangi bir olay hakkında "keşke böyle olmasaydı", "tüh kaybettik", "vah yazık oldu" türünden Allah'ın takdirine rıza göstermeyen ifadelerle konuşmak da yine münafıkça bir üsluptur. Münafıkların müminler arasında 'felaket haberciliği' yaparak onların cesaretlerini kırmaya çalıştıkları Kuran'da şöyle bildirilmektedir:

De ki: İnsanların Rabbine sığınırım. İnsanların malikine, insanların (gerçek) İlah'ına; 'Sinsice, kalplere vesvese ve şüphe düşürüp duran' vesvesecinin şerrinden. Ki o, insanların göğüslerine vesvese verir (içlerine kuşku, kuruntu fısıldar); gerek cinlerden, gerekse insanlardan (olan her hannas'tan Allah'a sığınırım). (Nas Suresi, 1-6)

Allah insanları böyle bir ahlaka karşı uyarmakta, onlara "**hannas**", yani 'insanların kalplerine şüphe ve vesvese veren kimse'lerden olmaktan sakınmalarını bildirmektedir. Münafıklar, müminlerin arasındaki "hannas" görevini üstlenmiş kimselerdir; sinsi, gizli ve kötü amaçlı bir üslup ile şeytanın elçiliğini yaparak insanların kalplerine vesvese vermeye çalışırlar. Müminler ise bu ahlakı andırabilecek bir üsluptan titizlikle kaçınır, vesvese veren bir tarzda konuşmaktan Allah'a sığınırlar.

Ağız arayan sinsi bir üslup kullanmamak

Müslümanların sakındıkları bir başka konu da konuşurken '**ağız arayan, kurnaz ve oyuncu bir üslup kullanmak**'tır. Samimiyetin ve dürüstlüğün Müslümanların en belirgin özelliklerinden biri olduğuna ve bu üslubun konuşmalarına da yansıdığına önceki bölümlerde değinmiştik. Söylenmek istenenleri, imaların arkasına gizlemeden doğrudan dile getirmek, samimiyetin ve dürüstlüğün bir gereğidir. Bir Müslümanın konuşmasından niyetinin ne olduğu, sözü hangi amaçla söylediği ve nereye vardırmak istediği rahatlıkla anlaşılabilir.

Kuran ahlakını yaşamayan bazı insanlar ise genellikle söylemek istediklerini doğrudan söylemezler. Bunun nedeni ise art niyetli birtakım hesaplar peşinde olmalarıdır. Bir şeyi öğrenmek istediklerinde, bunu açık açık sormak yerine dolambaçlı

yollardan gitmeyi tercih ederler. Bilgi almak istedikleri bir konuda, fark ettirmemeye çalışarak karşı tarafın ağzını aramaya, sinsice taktiklerle konuşmayı yönlendirmeye çalışırlar. Kendilerince bu hilelerinin karşılarındaki insanlar tarafından fark edilmediğini sanırlar. Halbuki ağız arayan, kurnaz ve oyuncu bir üslup samimiyetsiz havasıyla hemen kendini belli eder.

Bu tavır Kuran ahlâkına uzak olanların ve münafıkların tavrıdır. Herşeye Kuran gözüyle bakan Müslümanlar, onların üsluplarındaki şeytani havayı hemen sezinler ve buna hiçbir şekilde ayak uydurmazlar.

Kötülüğe yönelten konuşmalardan sakınmak

Müminler söyledikleri her sözün Kuran'a uygun ve rahmani bir üslup içerisinde olmasına gayret ederler. Diğer müminlere fayda verecek, onları Allah'a yakınlaştıracak, şevklendirecek, huzur ve güven verecek, ferahlatacak, neşelendirecek konuları gündeme getirmeye çalışırlar. Onların huzurunu, neşesini kaçıracak, akıllarını gereksiz yere meşgul edecek, kalplerine vesvese ya da tedirginlik verecek konuları ise özenle konuşmamaya titizlik gösterirler.

Münafık karakterli kimselerin konuşmalarında ise bu üsluba sıkça rastlanır. Konuşmalarıyla birbirlerini Kuran ahlakına muhalif olabilecek, harama teşvik eden, dünyayı sevdiren, karanlık işlere teşvik eden bir çizgiye çekmeye çalışırlar. Allah'a yakınlaşmaya, Kuran'a ve elçilerin yoluna uymaya, güzel ahlakı yaşamaya, kaderi, ahireti daha iyi anlamaya teşvik eder tarzda konuşmazlar. Tam tersine karanlık gördükleri her konuya dahil olmaya çalışırlar. Kuran ahlakında hiçbir şekilde yeri olmayan konularda bu kişilerin hep şevkli bir üslup içerisinde oldukları görülür. Allah'ın yasakladığı bu tarz davranışların mü-

minler arasında yaygınlaşmasına çalışan bir üslup kullanırlar.

Müminler ise, Allah'ın apaçık ayetlerle haram olduğunu bildirdiği konularda, kendilerine münafıkane bir üslupla yaklaşılmasından olumsuz yönde etkilenmezler. Böyle bir üsluba karşı daima uyanıktırlar. Münafıklarsa onların ne kadar kesin bir iman ile Allah'a bağlandıklarını ve Kuran ahlakını ne kadar dürüst ve samimi bir şekilde yaşadıklarını kavrayamadıkları için bu çabalarını sürdürürler. Müminlere getirdikleri fikirler, öne sürdükleri mantıklar hep Kuran ahlakından uzak, inkarcıların karanlık ruhunu yansıtır niteliktedir. Bu üslubu tanıyan müminlerse daha bu kişi sözüne başlar başlamaz, şeytani bir mantık öne sürebileceğini bilerek, onu temkinli şekilde dinler ve Kuran ahlakını yaşamaya çağırırlar.

Dil eğip bükmemek

Müminlerin titizlikle kaçındıkları konulardan biri de Kuran'da ifade edildiği şekliyle '**dil eğip bükerek konuşmak**'tır. 'Dil eğip bükerek konuşma'nın anlamı, son derece açık ve anlaşılır olan Kuran ayetlerini olduğundan farklı yorumlamaya çalışmaktır. Kuran'ın bir ayetiyle Allah dil eğip bükerek konuşmanın, kalplerinde imandan yana bir kayma olan münafıklara ait bir özellik olduğu şöyle bildirilmektedir:

Sana Kitab'ı indiren O'dur. Ondan, Kitab'ın anası (temeli) olan bir kısım ayetler muhkem'dir; diğerleri ise müteşabihtir. Kalplerinde bir kayma olanlar, fitne çıkarmak ve olmadık yorumlarını yapmak için ondan müteşabih olanına uyarlar. Oysa onun tevilini Allah'tan başkası bilmez. İlimde derinleşenler ise: "Biz ona inandık, tümü Rabbimiz'in Katındandır" derler. Temiz akıl sahiplerinden başkası öğüt alıpdüşünmez. (Al-i İmran Suresi, 7)

Bu kimseler aslında Kuran ayetlerini vicdanen çok iyi anladıkları halde, kendi nefislerinin istekleri doğrultusunda hareket ederek ayetlerin anlamını çarpıtmaya çalışırlar. Özellikle de kendi menfaatleriyle çatıştıkları konularda, Kuran'a uymak yerine, dini kendi hevalarına uydurmak isterler. Bir ayette münafıkların dillerini eğip bükerken aslında yalan söylediklerinin şuurunda oldukları şöyle açıklanmaktadır:

Onlardan öyleleri vardır ki, dillerini Kitab'a doğru eğip bükerler, siz onu (bu okur göründüklerini) Kitap'tan sanasınız diye. Oysa o Kitap'tan değildir. "Bu Allah Katındandır" derler. Oysa o, Allah Katından değildir. Kendileri de bildikleri halde Allah'a karşı (böyle) yalan söylerler. (Al-i İmran Suresi, 78)

Münafıkların bu üslubu kullanırken düştükleri en önemli hatalardan biri ise anlattıklarıyla müminleri kandırabileceklerini sanmalarıdır. Ayetleri kendi çarpık anlayışlarıyla yorumlayıp bunları Müslümanlara da kabul ettirebileceklerine inanırlar. Oysa Allah Kuran'da insanlar için apaçık ayetler indirmiştir ve müminler de imanlarıyla ayetlerde ifade edilenleri çok açık bir şekilde anlayabilirler. İman edenler münafıkların bir sözü çarpıtırken neyi hedeflediklerini hemen fark ederler. Bu nedenle münafıkların bu üsluplarıyla tek yapabildikleri kendi samimiyetsizliklerini ele vermektir.

Kuran'da münafıkların üslubuna dair pek çok örnek verilmiştir. Hz. Muhammed (sav) beraberindeki müminleri, inkar edenlerin saldırısına karşı koymaya davet ettiği zaman, kalplerinde hastalık bulunan kimseler hemen dillerini eğip bükerek münafıkane mantıklar öne sürmüş, "**evimiz açıkta"** ve **"bu sıcakta çıkılmaz**" gibi mazeretler öne sürmüşlerdir.

Kendi akılsızlıklarının şuurunda olmadıkları için bu samimi-

yetsiz mazeretlerinin makul karşılanacağını sanmışlardır. Oysa şevk ve iman sahibi bir insan için ne sıcak hava ne de evinin şartları Allah'ın elçisinin davetinden daha önemli değildir. Samimi bir mümin ne kadar zor şartlar altında olursa olsun, hiçbir zaman Allah'ın rızasının olduğu bir işten kaçmaya ve bunun için samimiyetsiz bir üslupla dilini eğip bükmeye çalışmaz. Böyle bir üslubun münafıklara ait bir özellik olduğunu bilir. Her zaman mutlaka Kuran'a uygun bir tarzda konuşur. Müminler bir konuda bir söz söylemeden önce, "bu sözümde herhangi bir samimiyetsizlik var mı?" ya da "bu konuşmam Kuran'da anlatılan Müslüman üslubuna uygun mu?", "bu söyleyeceklerimde nefsim adına bir nokta var mı?" gibi düşüncelerle samimiyetini sorgularlar. Eğer vicdanlarına sinmeyen, samimiyetsiz gördükleri tek bir kelime bile varsa bundan hemen Allah'a sığınır ve Kuran ahlakına uygun bir üslupla konuşurlar.

Gizli konuşmalar yapmamak

Allah Kuran'ın, "**Onların 'gizlice söyleşmelerinin' çoğunda hayır yok. Ancak bir sadaka vermeyi veya iyilikte bulunmayı ya da insanların arasını düzeltmeyi emredenlerinki başka. Kim Allah'ın rızasını isteyerek böyle yaparsa, artık ona büyük bir ecir vereceğiz.**" (Nisa Suresi, 114) ayetiyle gizli konuşmaların çoğunda hayır olmadığını hatırlatmaktadır. Bu ayete göre insanlara iyiliği emretmek, onları barıştırıp uzlaştırmak gibi samimi amaçlar için yapılmadığı sürece, gizli konuşma kimseye bir şey sağlamamaktadır. Şeytan böyle bir ortamı insanları aldatmak için daha uygun görüp, onları Allah'tan uzak bir üslup içerisine çekmeye çalışır. Kuran'ın, "**Şüphesiz 'gizli toplantıların fısıldaşmaları' (kulis), iman edenleri üzüntüye düşürmek için ancak**

şeytan (ürünü olan işler)dandır. Oysa Allah'ın izni olmaksızın o, onlara hiçbir şeyle zarar verecek değildir. Şu halde müminler, yalnızca Allah'a tevekkül etsinler." (Mücadele Suresi, 10) ayetiyle gizli toplantılarda söylenen sözlerin, şeytanın etkisi altında yapılan konuşmalar olduğu hatırlatılmaktadır. Bu nedenle Allah gizli konuşmalarda bulunacakları zaman sakınmaları gereken hususları bildirerek inananları uyarmaktadır:

> **Ey iman edenler, kendi aranızda gizli konuşmalarda bulunacağınız zaman, bundan böyle günah, düşmanlık ve Peygambere isyanı fısıldaşıp-konuşmayın; birri (iyiliği) ve takvayı konuşun ve huzurunda toplanacağınız Allah'tan sakının. (Mücadele Suresi, 9)**

Her insanın bu konuda şuurunda olması gereken gerçek ise şudur; her an olduğu gibi gizli konuşurken de insan Allah'ın huzurundadır. Gizli sandığı sözü aslında Allah'ın huzurunda söylemektedir. O anda o konuşmanın yapıldığı yerde belki iki üç kişi bulunmaktadır. Ama aslında durumun böyle olmadığı bir ayette şöyle bildirilmektedir:

> **Allah'ın göklerde ve yerde olanların tümünü gerçekten bilmekte olduğunu görmüyor musun? (Kendi aralarında gizli toplantılar düzenleyip) Fısıldaşmakta olan üç kişiden dördüncüleri mutlaka O'dur; beşin altıncısı da mutlaka O'dur. Bundan az veya çok olsun, her nerede olsalar mutlaka O, kendileriyle beraberdir. Sonra yaptıklarını kıyamet günü kendilerine haber verecektir. Şüphesiz Allah, herşeyi bilendir. (Mücadele Suresi, 7)**

Allah yapılan bütün gizli konuşmaları duymaktadır. Ancak bu durumu düşünmeyip gaflet ile değerlendiren kimseler, ko-

nuşmalarını sadece insanlardan gizleyebilmelerinin yeterli olduğunu sanırlar.

Kuran'da gizli konuşmalara eğilim gösteren insanlara dair pek çok örnek verilmiştir. Bu örneklerin hepsi ayette bildirilen gizli konuşmalarda hayır olmadığını bizlere göstermektedir:

Biz onların seni dinlediklerinde ne için dinlediklerini, gizli konuşmalarında da o zalimlerin: "Siz büyülenmiş bir adamdan başkasına uymuyorsunuz" dediklerini çok iyi biliriz. (İsra Suresi, 47)

Onların kalpleri tutkuyla oyalanmadadır. Zulmedenler, gizlice fısıldaştılar: "Bu sizin benzeriniz olan bir beşer değil mi? Öyleyse, göz göre göre büyüye mi geleceksiniz?" Dedi ki: "Benim Rabbim, gökte ve yerde söylenen-sözü bilir; O, işitendir, bilendir." (Enbiya Suresi, 3-4)

'Gizli toplantıların fısıldaşmalarından' (kulis) men' edilip sonra men' edildikleri şeye dönenleri; günah, düşmanlık ve Peygambere isyanı (aralarında) fısıldaşanları görmüyor musun? Onlar sana geldikleri zaman, seni Allah'ın selamladığı biçimde selamlıyorlar. Ve kendi kendilerine: "Söylediklerimiz dolayısıyla Allah bize azab etse ya." derler. Onlara cehennem yeter; oraya gireceklerdir. Artık o, ne kötü bir gidiş yeridir. (Mücadele Suresi, 8)

İman edenlerle karşılaştıklarında "İman ettik" derler; kendi başlarına kaldıkları zaman ise, derler ki: "Allah'ın size açtık (açıkladık)larını, Rabbiniz Katında size karşı bir belge olsun diye mi onlarla konuşuyorsunuz? Hala akıllanmayacak mısınız?" (Peki) Onlar, Allah'ın gizli tuttuklarını da, açığa vurduklarını da bil-

diğini bilmiyorlar mı? (Bakara Suresi, 76-77)

Musa onlara dedi ki: "Size yazıklar olsun, Allah'a karşı yalan düzüp uydurmayın, sonra bir azap ile kökünüzü kurutur. Yalan düzüp uyduran gerçekten yok olup gitmiştir." Bunun üzerine, kendi aralarında durumlarını tartışmaya başladılar ve gizli konuşmalara geçtiler. Dediler ki: "Bunlar herhalde iki sihirbazdır, sizi sihirleriyle yurdunuzdan sürüp-çıkarmak ve örnek olarak tutturduğunuz yolunuzu (dininizi) yok etmek istemektedirler." (Taha Suresi, 61-63)

Kuran'da verilen tüm bu örnekler insanların gizli konuşmalarda hayır olmadığını anlayıp bundan sakınmaları içindir. Bu örneklerde de Kuran dışı ve samimiyetsiz bir üslubun hakim olduğu açıkça görülmektedir. İşte müminler bu ayetlerden gereken ibreti alan ve bundan dolayı da gizli konuşmalardan kaçınan kimselerdir. Her nerede ya da her kiminle olursa olsunlar Kuran'a uygun şekilde konuşur, beraberindekileri Allah'a ve Peygamberimiz (sav)'in yoluna uymaya, Kuran ahlakını yaşamaya çağırırlar. Bunun için ise gizli bir sohbet ortamı oluşturmalarına ihtiyaçları yoktur.

İman edenlerin tersine, samimiyetsiz insanlar için gizlilik, samimiyetsizliklerini saklamak için ihtiyaç duydukları bir durumdur. Eğer insan zaruri bir sebeple kendini böyle bir ortam içerisinde bulacak olsa bile konuşmadaki karanlık yönleri mutlaka görmeli, bunlara asla ayak uydurmamalı ve orada bulunan insanları da rahmani bir sohbet içerisine çekmeye çalışmalıdır.

Peygamberimiz (sav)'i savunup, ona destek olan bir üslupla konuşmak

Allah elçilerini insanlara doğru yolu göstermeleri, onları

Allah'ın azabına karşı uyarıp korkutmaları ve iman edenleri ahirette alacakları karşılıkla müjdelemeleri için göndermiştir. Elçiler hayatlarını Allah'ın rızasını kazanmak amacıyla insanlara hak dini anlatmaya, onları güzel ahlaka davet etmeye ve onları ahirette en güzel karşılığı alabilecekleri bir iman seviyesine ulaştırmaya adamışlardır. Kuran'da elçilerin insanları karanlıklardan nurlara çıkardıkları, onların üzerlerindeki ağır yükleri kaldırıp hafiflettikleri ve onları kurtuluşa ulaştırdıkları belirtilmektedir:

> **Onlar ki, yanlarındaki Tevrat'ta ve İncil'de (geleceği) yazılı bulacakları ümmi haber getirici (Nebi) olan elçiye (Resul) uyarlar; o, onlara marufu (iyiliği) emrediyor, münkeri (kötülüğü) yasaklıyor, temiz şeyleri helal, murdar şeyleri haram kılıyor ve onların ağır yüklerini, üzerlerindeki zincirleri indiriyor. Ona inananlar, destek olup savunanlar, yardım edenler ve onunla birlikte indirilen nuru izleyenler; işte kurtuluşa erenler bunlardır. (Araf Suresi, 157)**

Kuran'ın bir başka ayetinde "**Andolsun size, içinizden sıkıntıya düşmeniz O'nun gücüne giden, size pek düşkün, müminlere şefkatli ve esirgeyici olan bir elçi gelmiştir.**" (Tevbe Suresi, 128) sözleriyle ifade edildiği gibi elçiler müminlere karşı çok düşkün, çok şefkatli ve merhametlidirler. Samimi bir kalple iman edenler "**Andolsun ki Allah, müminlere, içlerinde kendilerinden onlara bir peygamber göndermekle lütufta bulunmuştur. (Ki O) Onlara ayetlerini okuyor, onları arındırıyor ve onlara kitabı ve hikmeti öğretiyor. Ondan önce ise onlar apaçık bir sapıklık içindeydiler.**" (Al-i İmran Suresi, 164) ayetiyle ifade edildiği gibi, Allah'ın kendilerine doğruyu göstermek için

elçilerini göndermiş olmasının ne kadar büyük bir lütuf ve rahmet olduğunun farkındadırlar. Bu nedenle de tüm Müslümanlar samimiyetleriyle Peygamberimiz (sav)'in yoluna uyar, her an her yerde onu savunup desteklerler. Kuran'da müminlerin bu tavırları "**Şüphesiz, Biz seni bir şahid, bir müjde verici ve bir uyarıcı olarak gönderdik. Ki Allah'a ve Resûlü'ne iman etmeniz, O'nu savunup-desteklemeniz, O'nu en içten bir saygıyla-yüceltmeniz ve sabah akşam O'nu (Allah'ı) tesbih etmeniz için.**" (Fetih Suresi, 8-9) ayetleriyle bildirilir.

Müminlerin Peygamberimiz (sav)'i savunup destekleyen üslupları onların Müslümanca konuşma ahlaklarının en belirgin özelliklerinden biridir. Allah bir ayetinde, "**Şüphesiz sana biat edenler, ancak Allah'a biat etmişlerdir. Allah'ın eli, onların ellerinin üzerindedir. Şu halde, kim ahdini bozarsa, artık o, ancak kendi aleyhine ahdini bozmuş olur. Kim de Allah'a verdiği ahdine vefa gösterirse, artık O da, ona büyük bir ecir verecektir.**" (Fetih Suresi, 10) sözleriyle Peygambere (sav) biat etmenin Allah'a biat etmek olduğunu açıklamaktadır. Dolayısıyla bir kimsenin Peygamberimiz (sav)'e olan sevgisi, bağlılığı ve itaati onun Allah'a imanından kaynaklanmaktadır. Peygamberimiz (sav) dönemindeki mümin kadınlar bu konudaki en güzel örneklerdendir. O dönemdeki mümin kadınlar, Allah'ın tesettür konusundaki emrini büyük bir şevk ve istekle karşılamış, Peygamber Efendimiz (sav)'e hemen itaat etmişlerdi. Müslüman kadınların güzel tavırlarıyla ilgili olarak şunlar rivayet edilir:

Hz. Ayşe (radiyAllahu anh)'dan rivayet edilmiştir: "Başörtülerini yakalarının üstüne koysunlar"ayetini inzal edince harmaniyelerini yırtarak onunla örtünmüşlerdir." İbn-i Kesir, Hadislerle Kuran-ı Kerim Tefsiri, cilt:11, syf. 5880

MÜSLÜMANCA KONUŞMANIN İNSANLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Müslümanca konuşmak önemli bir iman alameti ve dünya üzerindeki en etkili konuşma şeklidir. Bu etkinin gücü ise müminlerin imanlarından ve samimiyetlerinden kaynaklanır. Zira Müslümanların, sözleriyle yaşadıkları birbirini tasdik eder niteliktedir; konuşmaları, gerçekten inandıklarını ve hissettiklerini yansıtır. Müslümanca konuşan insanlarla karşılaşanlar çoğu zaman büyük bir hayranlık duygusuna kapılırlar. Hayatları boyunca Kuran ahlakını yansıtmayan konuşmalara şahit oldukları için Müslümanların samimiyetlerinden ciddi şekilde etkilenirler. Daha önce tanışıp konuştukları bazı insanlar da kendilerine güzel ahlakın ve samimi dindarlığın gerekliliğini anlatmış olabilirler. Ama belki de bu kimselerin kendilerinin de bu anlattıklarını yaşamıyor olmaları, anlatılanların karşı tarafı samimi olarak etkilemesini engellemiş olabilir. Yaygın olarak rastlanan bu modelin ardından insanlar sözüyle tavrı bir, samimi kimseleri gördüklerinde, daha önce pek çok kere duyup da önemsemedikleri konuları -Allah'ın dilemesiyle- büyük bir ilgi ve içtenlikle dinlemeye ve uygulamaya başlarlar. İşte Müslümanca konuş-

manın insanlar üzerinde oluşturduğu en önemli etkilerden biri budur; Allah'ın dilemesiyle insanların '**kalplerini imana ısındırmak, onlara imanı sevdirebilmek**'...

Müslümanca konuşan kişi, insanlara '**Kuran ahlakını en etkili ve en güzel şekilde anlatabilmektedir**'. Sözgelimi, Allah korkusunu anlatırken kalbindeki Allah korkusu konuşmalarına yansımakta ve Allah'ın izniyle karşı tarafın bu konuyu daha kolay anlamasına vesile olmaktadır. Aynı konuyu kalbinde bu korkuyu yaşamayan bir insan anlatmaya kalkışsa, aynı cümleleri aynı mantıkları aynı şekilde art arda getirse, karşı taraf konuşanın samimiyetine kanaat getirmeyeceği için anlatılanlardan da etkilenmeyebilir. Oysa Müslümanca konuşan kişi, samimiyeti yaşayarak samimiyeti, teslimiyeti hissederek teslimiyeti, hoşgörülü bir üslupla hoşgörüyü, merhametli bir yaklaşımla merhameti ve bunlar gibi her konuyu hissederek anlatacak ve hepsinde Allah'ın dilemesiyle karşı tarafın vicdanına etki edecektir.

Müslümanca konuşmanın bir başka önemli etkisi de '**insanların kalplerine huzur, neşe ve ferahlık vermesi**'dir. Çünkü Allah "**...Haberiniz olsun; kalpler yalnızca Allah'ın zikriyle mutmain olur.**" (Rad Suresi, 28) şeklinde buyurmuştur. Allah'ı unutmadan, O'nun rızasına uygun olarak yapılan her konuşma insanların kalplerine huzur ve neşe verir. Bu üslupla konuşan kişi, doğrudan Allah'ın ismini zikretmiyor ya da dini anlatan bir konudan bahsetmiyor bile olsa, imanı ve Kuran ahlakını yansıtan üslubu insanlara doğal olarak Allah'ı hatırlatır.

Müslümanın çevresindeki insanlar kendiliğinden onun etkisi altına girerler; onun üslubu sayesinde dünya hayatının geçi-

ciliğini, ölümün yakınlığını, ahiretin gerçekliğini ve Allah'ın rızasını kazanmanın önemini düşünmeye başlarlar. Dolayısıyla Müslümanın üslubuyla çevresindeki insanlar üzerinde oluşturduğu etkilerden biri de onları bu şekilde '**samimi düşünmeye ve vicdanlarını sorgulamaya yöneltmek**'tir.

Müslümanca konuşan bir kimsenin yanında bulunan insanlar, alışkın oldukları ve büyük olasılıkla sakıncalı görmedikleri Allah'tan gafil üsluplarını bir anda terk ederler. İki konuşma tarzı arasında oluşan açık farklılık, kullandıkları cahilce üsluptan utanıp sakınmalarına neden olur. Aslında bu insanlar Allah'tan gafil konuşmaların hakim olduğu ortamlarda, ölümü, ahireti, acizliklerini unutmalarından kaynaklanan şuursuz bir üslupla konuşmakta bir sakınca görmezler. Buna rağmen Müslümanca konuşan birinin yanında genellikle bu üsluplarına kesin bir şekilde son verirler. Müminin samimiyeti, üstünü örtmeye çalıştıkları vicdanlarını hareket geçirir ve kısa bir süreliğine bile olsa samimi düşünüp samimi hareket etmeye yönelirler.

Müslümanca konuşmak '**insanlar arasında köklü bir dostluk ve güven oluşmasına da neden olur**'. Konuşmalarıyla Allah'a olan bağlılığını ve sevgisini gösteren bir kişi, karşısındaki insanda derin bir sevgi ve saygı hissi de uyandırır. Bu da Müslümanlar arasında büyük bir tesanüd meydana getirir. Nitekim Allah Müslümanlara şöyle buyurmuştur:

> **Sizin dostunuz (veliniz), ancak Allah, O'nun elçisi, rükû' ediciler olarak namaz kılan ve zekatı veren müminlerdir. Kim Allah'ı, Resûlü'nü ve iman edenleri dost (veli) edinirse, hiç şüphe yok, galip gelecek olanlar, Allah'ın taraftarlarıdır. (Maide Suresi, 55-56)**

Ayetlerde müminlerin "Allah'ı, elçisini ve müminleri dost

edinmeleri" bildirilmektedir. Birbirlerinin sürekli 'Müslümanca konuştuğunu', içlerindeki imanın tüm samimiyetleriyle sözlerine yansıdığını gördüklerinde, Müslümanlar arasında güçlü bir güven ve derin bir dostluk oluşur. Bu Allah'ın kalpleri uzlaştırmasıdır. Bu dostluğun temelleri o kadar sağlamdır ki Kuran'da "**Ve onların kalplerini uzlaştırdı. Sen, yeryüzündekilerin tümünü harcasaydın bile, onların kalplerini uzlaştıramazdın. Ama Allah, aralarını bulup onları uzlaştırdı. Çünkü O, üstün ve güçlü olandır, hüküm ve hikmet sahibidir.**" (Enfal Suresi, 63) ayetiyle bu yakınlığın başka hiçbir yolla elde edilemeyeceği bildirilmektedir.

Müslümanca konuşmanın insanlar üzerinde oluşturduğu bir başka etki ise '**ümidi ve şevki artırması**'dır. Hayatlarının her anında Kuran ahlakına uygun bir üslupla konuşan insanlar kendilerine olduğu kadar birbirlerine de sürekli Kuran ahlakına uygun bir telkin yapmış olurlar. Allah'a güvenmeyi, müminlerin en zor anlarda bile ümitvar olmaları gerektiğini, kaderin en güzel şekilde geliştiğini ve bunlara benzer gerçekleri birbirlerine hatırlattıkları için doğal olarak bu yönlerde güç kazanırlar.

İmanın kazandırdığı bu konuşma üslubunun etkisi, Müslümanlar üzerinde olduğu kadar, münafıklar ve müşrikler üzerinde de görülür; Allah'a büyük bir sadakat ve samimiyetle bağlı olanların, her an her yerde Müslüman üslubuyla konuşmaları münafıklarda ciddi bir rahatsızlığa yol açar. İnkar edenler ve müşrikler gibi, münafıklar da Müslümanca konuşan kimselerin yanında rahat edemezler.

Aynı şekilde "şeytan da Müslümanca konuşulan ortamlarda barınamaz". Çünkü Müslümanca konuşulan yerde münafık münafıklığını, şeytan da şeytanlığını yapamaz; münafığın her sözü,

şeytanın her fısıltısı, Müslümanca bir konuşmayla etkisini kaybeder, bertaraf olur. Bu nedenle Müslümanca konuşulan bir ortamda, münafık karakterli kişi ya niyetini değiştirir ve bu konuşmalardan istifade ederek doğru yolu bulur veya daha fazla duramayacak hale geldiği için müminlerin yanından uzaklaşır. Böylece Müslümanlar da gerçek yüzlerini gizleyerek aralarında yer edinmeye çalışan münafıklardan arınmış olurlar.

Kısacası Müslümanın konuşması, etrafına sürekli hayır ve bereket getiren bir kaynaktır; sadece müminin kendi ahiretleri açısından değil, aynı zamanda tüm insanlara yönelik önemli bir ibadettir. Nitekim Allah Kuran'da "güzel bir sözün" insanlar için daimi bir hayır kaynağı olduğunu en güzel örnekle açıklamaktadır:

> **Görmedin mi ki, Allah nasıl bir örnek vermiştir: Güzel bir söz, güzel bir ağaç gibidir ki, onun kökü sabit, dalı ise göktedir. Rabbinin izniyle her zaman yemişini verir. Allah insanlar için örnekler verir; umulur ki onlar öğüt alır-düşünürler. Kötü (murdar) söz ise, kötü bir ağaç gibidir. Onun kökü yerin üstünden koparılmış, kararı (yerinde durma, tutunma imkanı) kalmamıştır. (İbrahim Suresi, 24-26)**

SONUÇ

Bu kitabın amacı '**Müslümanca konuşma**'nın tanımını yapmak ve insanlara hayatlarının her anında bu şuur ile konuşmalarını hatırlatmaktır. Ama bunun da ötesinde asıl amaç zorlu bir güne karşı '**dikkatli davranmaları ve konuştukları her sözü ahiretteki karşılığını düşünerek dikkatle söylemeleri için onları uyarmak**'tır. Çünkü Allah, Kuran'da insanları Rabbimiz'e kavuşmaktan yana kuşkuya kapılmamaları ve Allah'ın her yeri sarıp kuşatmış olduğunu unutmamaları için '**dikkatli davranmaya**' (Fussilet Suresi, 54) çağırmaktadır.

İnsan bu Kuran'a uygun dikkati elden bırakacak olursa, şeytan bu durumdan istifade etmeye, Allah'ın zikrini unutturarak kişiyi hüsrana sürüklemeye kalkışır. İşte bu nedenledir ki Allah "**Şeytan onları sarıp-kuşatmıştır; böylelikle onlara Allah'ın zikrini unutturmuştur. İşte onlar, şeytanın fırkasıdır. Dikkat edin; şüphesiz şeytanın fırkası, hüsrana uğrayanların ta kendileridir.**" (Mücadele Suresi, 19) ayetiyle insanın, şeytanın bu çabasına karşı açık bir şuur ve dikkat içerisinde olması gerektiğini hatırlatmaktadır.

İnsan, Allah'ın kendisine vermiş olduğu konuşma yeteneğini dilerse imani bir dikkatle, dilerse de şeytani bir gaflet ile kullanabilir. Allah'ın zikrini unutup gaflete dalanlardan olursa, dünya hayatında onca yıl sarf ettiği sözlerin ahirette kendisine

azap vesilesi olmaktan başka hiçbir faydası dokunmayacaktır. Ne zaman, nerede ve kime söylediğini bile hatırlamadığı sözlerin Allah Katında saklandığını ve birer birer önüne döküldüğünü görecektir:

(Önlerine) Kitap konulmuştur; artık suçlu-günahkarların, onda olanlardan dolayı dehşetle-korkuya kapıldıklarını görürsün. Derler ki: "Eyvahlar bize, bu kitaba ne oluyor ki, küçük büyük bırakmayıp herşeyi sayıp-döküyor?" Yapıp-ettiklerini (önlerinde) hazır bulmuşlardır. Rabbin hiç kimseye zulmetmez. (Kehf Suresi, 49)

Dünyadayken ahirete kavuşmaktan kuşku duyanlar, o gün söyledikleri sözleri tevil etmeye, gizlemeye, değiştirmeye çalışacaklarsa da bunun bir faydası olmayacaktır. Allah bu sefer derilerine, işitme ve görme duyularına emir verecek ve onlara dünya hayatında söyledikleri her sözü itiraf ettirecektir:

Kendi derilerine dediler ki: "Niye aleyhimizde şahitlik ettiniz?" Dediler ki: "Herşeye nutku verip-konuşturan Allah, bizi konuşturdu. Sizi ilk defa O yarattı ve O'na döndürülüyorsunuz."

Siz, işitme, görme (duyularınız) ve derileriniz aleyhinize şahitlik eder diye sakınmıyordunuz. Aksine, yaptıklarınızın birçoğunu Allah'ın bilmeyeceğini sanıyordunuz. (Fussilet Suresi, 21-22)

O zorlu azabı gördükleri gün yine konuşabilecek ama artık pişmanlıktan başka bir şey ifade edemeyeceklerdir:

Ve derler ki: "Eğer dinlemiş olsaydık ya da akıl etmiş olsaydık, şu çılgınca yanan ateşin halkı arasında olmayacaktık." Böylece kendi günahlarını itiraf ettiler… (Mülk Suresi, 10-11)

Ateşin üstünde durdurulduklarında onları bir görsen; derler ki: "Keşke (dünyaya bir daha) geri çevrilseydik de Rabbimiz'in ayetlerini yalanlamasaydık ve müminlerden olsaydık." (En'am Suresi, 27)

Dünya hayatında Allah'a iman etmeleri ve O'nun ismini anıp yüceltmeleri için bu kimselere yıllar yılı fırsat verilmiş, ama onlar hep inkarı ve isyanı konuşmuşlardır. Defalarca uyarılmış, defalarca hayırlı söz konuşmaya davet edilmiş ama onlar bile bile yüz çevirmişlerdir. O gün artık isteseler de bu imkana sahip olamayacaklardır. Allah'ın rızasını kazanabilecekleri hayırdan yana tek bir söz bile söyleyemeyecek hale geleceklerdir. Allah o gün onlara artık konuşabilecekleri nutku vermeyecektir:

Zulmetmelerine karşılık, söz, kendi aleyhlerine gelmiş bulunmaktadır, artık konuşmazlar. (Neml Suresi, 85)

O gün, yalanlayanların vay haline. Bu, onların konuşamayacakları bir gündür. Ve onlara özür beyan etmeleri için izin verilmez. O gün, yalanlayanların vay haline. (Mürselat Suresi, 34-37)

Şeytana uyup Allah'ın zikrini unutan bu insanlar azapla karşılık görürlerken, imani bir dikkatle konuşan, her söz ve tavrında Allah'ın rızasını kazanmayı hedefleyen Müslümanlar ise ebedi kalacakları cennetlere yerleştirileceklerdir. Onlar ahirette hesap vereceklerini bilerek, hayatları boyunca amel defterlerine hep 'güzel söz' yazılmasını sağlamışlardır.

Güzel söz ise "**...Güzel bir söz, güzel bir ağaç gibidir ki, onun kökü sabit, dalı ise göktedir. Rabbinin izniyle her zaman yemişini verir. Allah insanlar için örnekler verir; umulur ki onlar öğüt alır-düşünürler...**" (İbrahim

Suresi, 24-25) ayetleriyle bildirildiği gibi, durmaksızın yemişini vererek insanı nimete kavuşturan bir ağaç gibidir; Allah Katında mutlaka en güzel mükafatlarla karşılık bulur.

Müslümanca konuşanlarla gaflet içindeki insanların üslupları arasında ahirette alacakları karşılık bakımından büyük farklılıklar vardır. Kitabın başından bu yana anlatılanlarla amaçlanan da, konuşmanın insanın sonsuz hayatını ne denli etkileyecek bir konu olduğunu hatırlatmak ve insanları bu konuda dikkatli davranmaya çağırmaktır.

Allah Müslümanca konuşmanın, sözlerin en güzeli ve en makbulü olduğunu Kuran'da şöyle haber vermektedir:

Allah'a çağıran, salih amelde bulunan ve: "Gerçekten ben Müslümanlardanım" diyenden daha güzel sözlü kimdir?" (Fussilet Suresi, 33)

DARWINİZM'İN ÇÖKÜŞÜ

Darwinizm, yani evrim teorisi, yaratılış gerçeğini reddetmek amacıyla ortaya atılmış, ancak başarılı olamamış bilim dışı bir safsatadan başka bir şey değildir. Canlılığın, cansız maddelerden tesadüfen oluştuğunu iddia eden bu teori, evrende ve canlılarda mucizevi bir düzen bulunduğunun bilim tarafından ispat edilmesiyle çürümüştür. Böylece Allah'ın tüm evreni ve canlıları yaratmış olduğu gerçeği, bilim tarafından da kanıtlanmıştır. Bugün evrim teorisini ayakta tutmak için dünya çapında yürütülen propaganda, sadece bilimsel gerçeklerin çarpıtılmasına, taraflı yorumlanmasına, bilim görüntüsü altında söylenen yalanlara ve yapılan sahtekarlıklara dayalıdır.

Ancak bu propaganda gerçeği gizleyememektedir. Evrim teorisinin bilim tarihindeki en büyük yanılgı olduğu, son 20-30 yıldır bilim dünyasında giderek daha yüksek sesle dile getirilmektedir. Özellikle 1980'lerden sonra yapılan araştırmalar, Darwinist iddiaların tamamen yanlış olduğunu ortaya koymuş ve bu gerçek pek çok bilim adamı tarafından dile getirilmiştir. Özellikle ABD'de, biyoloji, biyokimya, paleontoloji gibi farklı alanlardan gelen çok sayıda bilim adamı, Darwinizm'in geçersizliğini görmekte, canlıların kökenini artık yaratılış gerçeğiyle açıklamaktadırlar. Bu-

gün bilimsel gelişmeler, evreni ve tüm canlıları Allah'ın yaratmış olduğu gerçeğini gözler önüne sermektedir.

Evrim teorisinin çöküşünü ve yaratılışın delillerini diğer pek çok çalışmamızda bütün bilimsel detaylarıyla ele aldık ve almaya devam ediyoruz. Ancak konuyu, taşıdığı büyük önem nedeniyle, burada da özetlemekte yarar vardır.

Darwin'i Yıkan Zorluklar

Evrim teorisi, tarihi eski Yunan'a kadar uzanan bir öğreti olmasına karşın, kapsamlı olarak 19. yüzyılda ortaya atıldı. Teoriyi bilim dünyasının gündemine sokan en önemli gelişme, Charles Darwin'in 1859 yılında yayınlanan *Türlerin Kökeni* adlı kitabıydı. Darwin bu kitapta dünya üzerindeki farklı canlı türlerini Allah'ın ayrı ayrı yarattığı gerçeğine karşı çıkıyordu. Darwin'e göre, tüm türler ortak bir atadan geliyorlardı ve zaman içinde küçük değişimlerle farklılaşmışlardı.

Darwin'in teorisi, hiçbir somut bilimsel bulguya dayanmıyordu; kendisinin de kabul ettiği gibi sadece bir "mantık yürütme" idi. Hatta Darwin'in kitabındaki "Teorinin Zorlukları" başlıklı uzun bölümde itiraf ettiği gibi, teori pek çok önemli soru karşısında açık veriyordu.

Darwin, teorisinin önündeki zorlukların gelişen bilim tarafından aşılacağını, yeni bilimsel bulguların teorisini güçlendireceğini umuyordu. Bunu kitabında sık sık belirtmişti. Ancak gelişen bilim, Darwin'in umutlarının tam aksine, teorinin temel iddialarını birer birer dayanaksız bırakmıştır.

Darwinizm'in bilim karşısındaki yenilgisi, üç temel başlıkta incelenebilir:

1) Teori, hayatın yeryüzünde ilk kez nasıl ortaya çıktığını asla açıklayamamaktadır.

2) Teorinin öne sürdüğü "evrim mekanizmaları"nın, gerçekte evrimleştirici bir etkiye sahip olduğunu gösteren hiçbir bilimsel bulgu yoktur.

3) Fosil kayıtları, evrim teorisinin öngörülerinin tam aksine bir tablo ortaya koymaktadır.

Bu bölümde, bu üç temel başlığı ana hatları ile inceleyeceğiz.

Aşılamayan İlk Basamak: Hayatın Kökeni

Evrim teorisi, tüm canlı türlerinin, bundan yaklaşık 3.8 milyar yıl önce ilkel dünyada ortaya çıkan tek bir canlı hücreden geldiklerini iddia etmektedir. Tek bir hücrenin nasıl olup da milyonlarca kompleks canlı türünü oluşturduğu ve eğer gerçekten bu tür bir evrim gerçekleşmişse neden bunun izlerinin fosil kayıtlarında bulunamadığı, teorinin açıklayamadığı sorulardandır. Ancak tüm bunlardan önce, iddia edilen evrim sürecinin ilk basamağı üzerinde durmak gerekir. Sözü edilen o "ilk hücre" nasıl ortaya çıkmıştır?

Evrim teorisi, yaratılışı reddettiği, hiçbir doğaüstü müdahaleyi kabul etmediği için, o "ilk hücre"nin, hiçbir tasarım, plan ve düzenleme olmadan, doğa kanunları içinde rastlantısal olarak meydana geldiğini iddia eder. Yani teoriye göre, cansız madde tesadüfler sonucunda ortaya canlı bir hücre çıkarmış olmalıdır. Ancak bu, bilinen en temel biyoloji kanunlarına aykırı bir iddiadır.

"Hayat Hayattan Gelir"

Darwin, kitabında hayatın kökeni konusundan hiç söz etmemişti. Çünkü onun dönemindeki ilkel bilim anlayışı, canlıların çok basit bir yapıya sahip olduklarını varsayıyordu. Ortaçağ'dan beri inanılan "spontane jenerasyon" adlı teoriye göre,

cansız maddelerin tesadüfen biraraya gelip, canlı bir varlık oluşturabileceklerine inanılıyordu. Bu dönemde böceklerin yemek artıklarından, farelerin de buğdaydan oluştuğu yaygın bir düşünceydi. Bunu ispatlamak için de ilginç deneyler yapılmıştı. Kirli bir paçavranın üzerine biraz buğday konmuş ve biraz beklendiğinde bu karışımdan farelerin oluşacağı sanılmıştı.

Etlerin kurtlanması da hayatın cansız maddelerden türeyebildiğine bir delil sayılıyordu. Oysa daha sonra anlaşılacaktı ki, etlerin üzerindeki kurtlar kendiliklerinden oluşmuyorlar, sineklerin getirip bıraktıkları gözle görülmeyen larvalardan çıkıyorlardı.

Darwin'in *Türlerin Kökeni* adlı kitabını yazdığı dönemde ise, bakterilerin cansız maddeden oluşabildikleri inancı, bilim dünyasında yaygın bir kabul görüyordu.

Oysa Darwin'in kitabının yayınlanmasından beş yıl sonra, ünlü Fransız biyolog Louis Pasteur, evrime temel oluşturan bu inancı kesin olarak çürüttü. Pasteur yaptığı uzun çalışma ve deneyler sonucunda vardığı sonucu şöyle özetlemişti:

> "*Cansız maddelerin hayat oluşturabileceği iddiası artık kesin olarak tarihe gömülmüştür.*" *(Sidney Fox, Klaus Dose, Molecular Evolution and The Origin of Life, New York: Marcel Dekker, 1977, s. 2)*

Evrim teorisinin savunucuları, Pasteur'ün bulgularına karşı uzun süre direndiler. Ancak gelişen bilim, canlı hücresinin karmaşık yapısını ortaya çıkardıkça, hayatın kendiliğinden oluşabileceği iddiasının geçersizliği daha da açık hale geldi.

20. Yüzyıldaki Sonuçsuz Çabalar

20. yüzyılda hayatın kökeni konusunu ele alan ilk evrimci, ünlü Rus biyolog Alexander Oparin oldu. Oparin, 1930'lu yıl-

larda ortaya attığı birtakım tezlerle, canlı hücresinin tesadüfen meydana gelebileceğini ispat etmeye çalıştı. Ancak bu çalışmalar başarısızlıkla sonuçlanacak ve Oparin şu itirafı yapmak zorunda kalacaktı:

"*Maalesef hücrenin kökeni, evrim teorisinin tümünü içine alan en karanlık noktayı oluşturmaktadır.*" *(Alexander I. Oparin, Origin of Life, (1936) New York, Dover Publications, 1953 (Reprint), s.196)*

Oparin'in yolunu izleyen evrimciler, hayatın kökeni konusunu çözüme kavuşturacak deneyler yapmaya çalıştılar. Bu deneylerin en ünlüsü, Amerikalı kimyacı Stanley Miller tarafından 1953 yılında düzenlendi. Miller, ilkel dünya atmosferinde olduğunu iddia ettiği gazları bir deney düzeneğinde birleştirerek ve bu karışıma enerji ekleyerek, proteinlerin yapısında kullanılan birkaç organik molekül (aminoasit) sentezledi. O yıllarda evrim adına önemli bir aşama gibi tanıtılan bu deneyin geçerli olmadığı ve deneyde kullanılan atmosferin gerçek dünya koşullarından çok farklı olduğu, ilerleyen yıllarda ortaya çıkacaktı. ("*New Evidence on Evolution of Early Atmosphere and Life*", *Bulletin of the American Meteorological Society, c. 63, Kasım 1982, s. 1328-1330)*

Uzun süren bir sessizlikten sonra Miller'in kendisi de kullandığı atmosfer ortamının gerçekçi olmadığını itiraf etti. (*Stanley Miller, Molecular Evolution of Life: Current Status of the Prebiotic Synthesis of Small Molecules, 1986, s. 7)*

Hayatın kökeni sorununu açıklamak için 20. yüzyıl boyunca yürütülen tüm evrimci çabalar hep başarısızlıkla sonuçlandı. San Diego Scripps Enstitüsü'nden ünlü jeokimyacı Jeffrey Bada, evrimci *Earth* dergisinde 1998 yılında yayınlanan bir makalede bu gerçeği şöyle kabul eder:

Bugün, 20. yüzyılı geride bırakırken, hala, 20. yüzyıla girdiği-

mizde sahip olduğumuz en büyük çözülmemiş problemle karşı karşıyayız: Hayat yeryüzünde nasıl başladı? (Jeffrey Bada, Earth, Şubat 1998, s. 40)

Hayatın Kompleks Yapısı

Evrim teorisinin hayatın kökeni konusunda bu denli büyük bir açmaza girmesinin başlıca nedeni, en basit sanılan canlı yapıların bile inanılmaz derecede karmaşık yapılara sahip olmasıdır. Canlı hücresi, insanoğlunun yaptığı bütün teknolojik ürünlerden daha karmaşıktır. Öyle ki bugün dünyanın en gelişmiş laboratuvarlarında bile cansız maddeler biraraya getirilerek canlı bir hücre üretilememektedir.

Bir hücrenin meydana gelmesi için gereken şartlar, asla rastlantılarla açıklanamayacak kadar fazladır. Hücrenin en temel yapı taşı olan proteinlerin rastlantısal olarak sentezlenme ihtimali; 500 aminoasitlik ortalama bir protein için, 10^{950}'de 1'dir. Ancak matematikte 10^{50}'de 1'den küçük olasılıklar pratik olarak "imkansız" sayılır.Hücrenin çekirdeğinde yer alan ve genetik bilgiyi saklayan DNA molekülü ise, inanılmaz bir bilgi bankasıdır. İnsan DNA'sının içerdiği bilginin, eğer kağıda dökülmeye kalkılsa, 500'er sayfadan oluşan 900 ciltlik bir kütüphane oluşturacağı hesaplanmaktadır.

Bu noktada çok ilginç bir ikilem daha vardır: DNA, yalnız birtakım özelleşmiş proteinlerin (enzimlerin) yardımı ile eşlenebilir. Ama bu enzimlerin sentezi de ancak DNA'daki bilgiler doğrultusunda gerçekleşir. Birbirine bağımlı olduklarından, eşlemenin meydana gelebilmesi için ikisinin de aynı anda var olmaları gerekir. Bu ise, hayatın kendiliğinden oluştuğu senaryosunu çıkmaza sokmaktadır. San Diego California Üniversitesi'nden ünlü evrimci Prof. Leslie Orgel, *Scientific American* dergisinin Ekim

1994 tarihli sayısında bu gerçeği şöyle itiraf eder:

Son derece kompleks yapılara sahip olan proteinlerin ve nükleik asitlerin (RNA ve DNA) aynı yerde ve aynı zamanda rastlantısal olarak oluşmaları aşırı derecede ihtimal dışıdır. Ama bunların birisi olmadan diğerini elde etmek de mümkün değildir. Dolayısıyla insan, yaşamın kimyasal yollarla ortaya çıkmasının asla mümkün olmadığı sonucuna varmak zorunda kalmaktadır. (Leslie E. Orgel, The Origin of Life on Earth, Scientific American, c. 271, Ekim 1994, s. 78)

Kuşkusuz eğer hayatın doğal etkenlerle ortaya çıkması imkansız ise, bu durumda hayatın doğaüstü bir biçimde "yaratıldığını" kabul etmek gerekir. Bu gerçek, en temel amacı yaratılışı reddetmek olan evrim teorisini açıkça geçersiz kılmaktadır.

Evrimin Hayali Mekanizmaları

Darwin'in teorisini geçersiz kılan ikinci büyük nokta, teorinin "evrim mekanizmaları" olarak öne sürdüğü iki kavramın da gerçekte hiçbir evrimleştirici güce sahip olmadığının anlaşılmış olmasıdır. Darwin, ortaya attığı evrim iddiasını tamamen "doğal seleksiyon" mekanizmasına bağlamıştı. Bu mekanizmaya verdiği önem, kitabının isminden de açıkça anlaşılıyordu: *Türlerin Kökeni, Doğal Seleksiyon Yoluyla...*

Doğal seleksiyon, doğal seçme demektir. Doğadaki yaşam mücadelesi içinde, doğal şartlara uygun ve güçlü canlıların hayatta kalacağı düşüncesine dayanır. Örneğin yırtıcı hayvanlar tarafından tehdit edilen bir geyik sürüsünde, daha hızlı koşabilen geyikler hayatta kalacaktır. Böylece geyik sürüsü, hızlı ve güçlü bireylerden oluşacaktır. Ama elbette bu mekanizma, geyikleri evrimleştirmez, onları başka bir canlı türüne, örneğin atlara dönüştürmez.

Dolayısıyla doğal seleksiyon mekanizması hiçbir evrimleştirici güce sahip değildir. Darwin de bu gerçeğin farkındaydı ve *Türlerin Kökeni* adlı kitabında "*Faydalı değişiklikler oluşmadığı sürece doğal seleksiyon hiçbir şey yapamaz*" demek zorunda kalmıştı. (*Charles Darwin, The Origin of Species: A Facsimile of the First Edition, Harvard University Press, 1964, s. 189)*

Lamarck'ın Etkisi

Peki bu "faydalı değişiklikler" nasıl oluşabilirdi? Darwin, kendi döneminin ilkel bilim anlayışı içinde, bu soruyu Lamarck'a dayanarak cevaplamaya çalışmıştı. Darwin'den önce yaşamış olan Fransız biyolog Lamarck'a göre, canlılar yaşamları sırasında geçirdikleri fiziksel değişiklikleri sonraki nesle aktarıyorlar, nesilden nesile biriken bu özellikler sonucunda yeni türler ortaya çıkıyordu. Örneğin Lamarck'a göre zürafalar ceylanlardan türemişlerdi, yüksek ağaçların yapraklarını yemek için çabalarken nesilden nesile boyunları uzamıştı.

Darwin de benzeri örnekler vermiş, örneğin *Türlerin Kökeni* adlı kitabında, yiyecek bulmak için suya giren bazı ayıların zamanla balinalara dönüştüğünü iddia etmişti. (*Charles Darwin, The Origin of Species: A Facsimile of the First Edition, Harvard University Press, 1964, s. 184)*

Ama Mendel'in keşfettiği ve 20.yüzyılda gelişen genetik bilimiyle kesinleşen kalıtım kanunları, kazanılmış özelliklerin sonraki nesillere aktarılması efsanesini kesin olarak yıktı. Böylece doğal seleksiyon "tek başına" ve dolayısıyla tümüyle etkisiz bir mekanizma olarak kalmış oluyordu.

Neo-Darwinizm ve Mutasyonlar

Darwinistler ise bu duruma bir çözüm bulabilmek için

1930'ların sonlarında, "Modern Sentetik Teori"yi ya da daha yaygın ismiyle neo-Darwinizm'i ortaya attılar. Neo-Darwinizm, doğal seleksiyonun yanına "faydalı değişiklik sebebi" olarak mutasyonları, yani canlıların genlerinde radyasyon gibi dış etkiler ya da kopyalama hataları sonucunda oluşan bozulmaları ekledi.

Bugün de hala dünyada evrim adına geçerliliğini koruyan model neo-Darwinizm'dir. Teori, yeryüzünde bulunan milyonlarca canlı türünün, bu canlıların, kulak, göz, akciğer, kanat gibi sayısız kompleks organlarının "mutasyonlara", yani genetik bozukluklara dayalı bir süreç sonucunda oluştuğunu iddia etmektedir. Ama teoriyi çaresiz bırakan açık bir bilimsel gerçek vardır: **Mutasyonlar canlıları geliştirmezler, aksine her zaman için canlılara zarar verirler.**

Bunun nedeni çok basittir: DNA çok kompleks bir düzene sahiptir. Bu molekül üzerinde oluşan herhangi rastgele bir etki ancak zarar verir. Amerikalı genetikçi B. G. Ranganathan bunu şöyle açıklar:

> *Mutasyonlar küçük, rasgele ve zararlıdırlar. Çok ender olarak meydana gelirler ve en iyi ihtimalle etkisizdirler. Bu üç özellik, mutasyonların evrimsel bir gelişme meydana getiremeyeceğini gösterir. Zaten yüksek derecede özelleşmiş bir organizmada meydana gelebilecek rastlantısal bir değişim, ya etkisiz olacaktır ya da zararlı. Bir kol saatinde meydana gelecek rasgele bir değişim kol saatini geliştirmeyecektir. Ona büyük ihtimalle zarar verecek veya en iyi ihtimalle etkisiz olacaktır. Bir deprem bir şehri geliştirmez, ona yıkım getirir. (B. G. Ranganathan, Origins?, Pennsylvania: The Banner Of Truth Trust, 1988.)*

Nitekim bugüne kadar hiçbir yararlı, yani genetik bilgiyi geliştiren mutasyon örneği gözlemlenmedi. Tüm mutasyonların zararlı olduğu görüldü. Anlaşıldı ki, evrim teorisinin "evrim me-

kanizması" olarak gösterdiği mutasyonlar, gerçekte canlıları sadece tahrip eden, sakat bırakan genetik olaylardır. (İnsanlarda mutasyonun en sık görülen etkisi de kanserdir.) Elbette tahrip edici bir mekanizma "evrim mekanizması" olamaz. Doğal seleksiyon ise, Darwin'in de kabul ettiği gibi, "tek başına hiçbir şey yapamaz." Bu gerçek bizlere doğada hiçbir "evrim mekanizması" olmadığını göstermektedir. Evrim mekanizması olmadığına göre de, evrim denen hayali süreç yaşanmış olamaz.

Fosil Kayıtları: Ara Formlardan Eser Yok

Evrim teorisinin iddia ettiği senaryonun yaşanmamış olduğunun en açık göstergesi ise fosil kayıtlarıdır.

Evrim teorisine göre bütün canlılar birbirlerinden türemişlerdir. Önceden var olan bir canlı türü, zamanla bir diğerine dönüşmüş ve bütün türler bu şekilde ortaya çıkmışlardır. Teoriye göre bu dönüşüm yüz milyonlarca yıl süren uzun bir zaman dilimini kapsamış ve kademe kademe ilerlemiştir.

Bu durumda, iddia edilen uzun dönüşüm süreci içinde sayısız "ara türler"in oluşmuş ve yaşamış olmaları gerekir.

Örneğin geçmişte, balık özelliklerini taşımalarına rağmen, bir yandan da bazı sürüngen özellikleri kazanmış olan yarı balık-yarı sürüngen canlılar yaşamış olmalıdır. Ya da sürüngen özelliklerini taşırken, bir yandan da bazı kuş özellikleri kazanmış sürüngen-kuşlar ortaya çıkmış olmalıdır. Bunlar, bir geçiş sürecinde oldukları için de, sakat, eksik, kusurlu canlılar olmalıdır. Evrimciler geçmişte yaşamış olduklarına inandıkları bu teorik yaratıklara **"ara-geçiş formu"** adını verirler.

Eğer gerçekten bu tür canlılar geçmişte yaşamışlarsa bunların sayılarının ve çeşitlerinin milyonlarca hatta milyarlarca olması gerekir. Ve bu ucube canlıların kalıntılarına mutlaka fosil

kayıtlarında rastlanması gerekir. Darwin, *Türlerin Kökeni*'nde bunu şöyle açıklamıştır:

Eğer teorim doğruysa, türleri birbirine bağlayan sayısız ara-geçiş çeşitleri mutlaka yaşamış olmalıdır... Bunların yaşamış olduklarının kanıtları da sadece fosil kalıntıları arasında bulunabilir. (Charles Darwin, The Origin of Species: A Facsimile of the First Edition, Harvard University Press, 1964, s. 179)

Darwin'in Yıkılan Umutları

Ancak 19. yüzyılın ortasından bu yana dünyanın dört bir yanında hummalı fosil araştırmaları yapıldığı halde bu ara geçiş formlarına rastlanamamıştır. Yapılan kazılarda ve araştırmalarda elde edilen bütün bulgular, evrimcilerin beklediklerinin aksine, canlıların yeryüzünde birdenbire, eksiksiz ve kusursuz bir biçimde ortaya çıktıklarını göstermiştir.

Ünlü İngiliz paleontolog (fosil bilimci) Derek W. Ager, bir evrimci olmasına karşın bu gerçeği şöyle itiraf eder:

Sorunumuz şudur: Fosil kayıtlarını detaylı olarak incelediğimizde, türler ya da sınıflar seviyesinde olsun, sürekli olarak aynı gerçekle karşılaşırız; kademeli evrimle gelişen değil, aniden yeryüzünde oluşan gruplar görürüz. (Derek A. Ager, "The Nature of the Fossil Record", Proceedings of the British Geological Association, c. 87, 1976, s. 133)

Yani fosil kayıtlarında, tüm canlı türleri, aralarında hiçbir geçiş formu olmadan eksiksiz biçimleriyle aniden ortaya çıkmaktadırlar. Bu, Darwin'in öngörülerinin tam aksidir. Dahası, bu canlı türlerinin yaratıldıklarını gösteren çok güçlü bir delildir. Çünkü bir canlı türünün, kendisinden evrimleştiği hiçbir atası olmadan, bir anda ve kusursuz olarak ortaya çıkmasının tek açıklaması, o

türün yaratılmış olmasıdır. Bu gerçek, ünlü evrimci biyolog Douglas Futuyma tarafından da kabul edilir:

Yaratılış ve evrim, yaşayan canlıların kökeni hakkında yapılabilecek yegane iki açıklamadır. Canlılar dünya üzerinde ya tamamen mükemmel ve eksiksiz bir biçimde ortaya çıkmışlardır ya da böyle olmamıştır. Eğer böyle olmadıysa, bir değişim süreci sayesinde kendilerinden önce var olan bazı canlı türlerinden evrimleşerek meydana gelmiş olmalıdırlar. Ama eğer eksiksiz ve mükemmel bir biçimde ortaya çıkmışlarsa, o halde sonsuz güç sahibi bir akıl tarafından yaratılmış olmaları gerekir. (Douglas J. Futuyma, Science on Trial, New York: Pantheon Books, 1983. s. 197)

Fosiller ise, canlıların yeryüzünde eksiksiz ve mükemmel bir biçimde ortaya çıktıklarını göstermektedir. Yani **"türlerin kökeni", Darwin'in sandığının aksine, evrim değil yaratılıştır.**

İnsanın Evrimi Masalı

Evrim teorisini savunanların en çok gündeme getirdikleri konu, insanın kökeni konusudur. Bu konudaki Darwinist iddia, bugün yaşayan modern insanın maymunsu birtakım yaratıklardan geldiğini varsayar. 4-5 milyon yıl önce başladığı varsayılan bu süreçte, modern insan ile ataları arasında bazı "ara form"ların yaşadığı iddia edilir. Gerçekte tümüyle hayali olan bu senaryoda dört temel "kategori" sayılır:

1- Australopithecus

2- Homo habilis

3- Homo erectus

4- Homo sapiens

Evrimciler, insanların sözde ilk maymunsu atalarına "güney maymunu" anlamına gelen "Australopithecus" ismini verirler.

Bu canlılar gerçekte soyu tükenmiş bir maymun türünden başka bir şey değildir. Lord Solly Zuckerman ve Prof. Charles Oxnard gibi İngiltere ve ABD'den dünyaca ünlü iki anatomistin Australopithecus örnekleri üzerinde yaptıkları çok geniş kapsamlı çalışmalar, bu canlıların sadece soyu tükenmiş bir maymun türüne ait olduklarını ve insanlarla hiçbir benzerlik taşımadıklarını göstermiştir. (*Solly Zuckerman, Beyond The Ivory Tower, New York: Toplinger Publications, 1970, s. 75-94; Charles E. Oxnard, "The Place of Australopithecines in Human Evolution: Grounds for Doubt", Nature, c. 258, s. 389)*

Evrimciler insan evriminin bir sonraki safhasını da, "homo" yani insan olarak sınıflandırırlar. İddiaya göre homo serisindeki canlılar, Australopithecuslar'dan daha gelişmişlerdir. Evrimciler, bu farklı canlılara ait fosilleri ardı ardına dizerek hayali bir evrim şeması oluştururlar. Bu şema hayalidir, çünkü gerçekte bu farklı sınıfların arasında evrimsel bir ilişki olduğu asla ispatlanamamıştır. Evrim teorisinin 20. yüzyıldaki en önemli savunucularından biri olan Ernst Mayr, "*Homo sapiens*'*e uzanan zincir gerçekte kayıptır*" diyerek bunu kabul eder. *(J. Rennie, "Darwin's Current Bulldog: Ernst Mayr", Scientific American, Aralık 1992)*

Evrimciler *"Australopithecus > Homo habilis > Homo erectus > Homo sapiens"* sıralamasını yazarken, bu türlerin her birinin, bir sonrakinin atası olduğu izlenimini verirler. Oysa paleoantropologların son bulguları, *Australopithecus, Homo habilis ve Homo erectus*'un dünya'nın farklı bölgelerinde aynı dönemlerde yaşadıklarını göstermektedir. (*Alan Walker, Science, c. 207, 1980, s. 1103; A. J. Kelso, Physical Antropology, 1. baskı, New York: J. B. Lipincott Co., 1970, s. 221; M. D. Leakey, Olduvai Gorge, c. 3, Cambridge: Cambridge University Press, 1971, s. 272)*

Dahası Homo erectus sınıflamasına ait insanların bir bölümü çok modern zamanlara kadar yaşamışlar, Homo sapiens neandertalensis ve Homo sapiens sapiens (modern insan) ile aynı ortamda yan yana bulunmuşlardır. (*Time, Kasım 1996)*

Bu ise elbette bu sınıfların birbirlerinin ataları oldukları iddiasının geçersizliğini açıkça ortaya koymaktadır. Harvard Üniversitesi paleontologlarından Stephen Jay Gould, kendisi de bir evrimci olmasına karşın, Darwinist teorinin içine girdiği bu çıkmazı şöyle açıklar:

> *Eğer birbiri ile paralel bir biçimde yaşayan üç farklı hominid (insanımsı) çizgisi varsa, o halde bizim soy ağacımıza ne oldu? Açıktır ki, bunların biri diğerinden gelmiş olamaz. Dahası, biri diğeriyle karşılaştırıldığında evrimsel bir gelişme trendi göstermemektedirler. (S. J. Gould, Natural History, c. 85, 1976, s. 30)*

Kısacası, medyada ya da ders kitaplarında yer alan hayali birtakım "yarı maymun, yarı insan" canlıların çizimleriyle, yani sırf propaganda yoluyla ayakta tutulmaya çalışılan insanın evrimi senaryosu, hiçbir bilimsel temeli olmayan bir masaldan ibarettir.

Bu konuyu uzun yıllar inceleyen, özellikle Australopithecus fosilleri üzerinde 15 yıl araştırma yapan İngiltere'nin en ünlü ve saygın bilim adamlarından Lord Solly Zuckerman, bir evrimci olmasına rağmen, ortada maymunsu canlılardan insana uzanan gerçek bir soy ağacı olmadığı sonucuna varmıştır.

Zuckerman bir de ilginç bir "bilim skalası" yapmıştır. Bilimsel olarak kabul ettiği bilgi dallarından, bilim dışı olarak kabul ettiği bilgi dallarına kadar bir yelpaze oluşturmuştur. Zuckerman'ın bu tablosuna göre en "bilimsel" -yani somut verilere dayanan- bilgi dalları kimya ve fiziktir. Yelpazede bunlardan sonra biyoloji bilimleri, sonra da sosyal bilimler gelir. Yelpazenin en ucunda, yani en "bilim dışı" sayılan kısımda ise, Zucker-

man'a göre, telepati, altıncı his gibi "duyum ötesi algılama" kavramları ve bir de "insanın evrimi" vardır! Zuckerman, yelpazenin bu ucunu şöyle açıklar:

Objektif gerçekliğin alanından çıkıp da, biyolojik bilim olarak varsayılan bu alanlara -yani duyum ötesi algılamaya ve insanın fosil tarihinin yorumlanmasına- girdiğimizde, evrim teorisine inanan bir kimse için herşeyin mümkün olduğunu görürüz. Öyle ki teorilerine kesinlikle inanan bu kimselerin çelişkili bazı yargıları aynı anda kabul etmeleri bile mümkündür. (Solly Zuckerman, Beyond The Ivory Tower, New York: Toplinger Publications, 1970, s. 19)

İşte insanın evrimi masalı da, teorilerine körü körüne inanan birtakım insanların buldukları bazı fosilleri ön yargılı bir biçimde yorumlamalarından ibarettir.

Darwin Formülü!

Şimdiye kadar ele aldığımız tüm teknik delillerin yanında, isterseniz evrimcilerin nasıl saçma bir inanışa sahip olduklarını bir de çocukların bile anlayabileceği kadar açık bir örnekle özetleyelim.

Evrim teorisi canlılığın tesadüfen oluştuğunu iddia eder. Dolayısıyla bu iddiaya göre cansız ve şuursuz atomlar biraraya gelerek önce hücreyi oluşturmuşlardır ve sonrasında aynı atomlar bir şekilde diğer canlıları ve insanı meydana getirmişlerdir. Şimdi düşünelim; canlılığın yapıtaşı olan karbon, fosfor, azot, potasyum gibi elementleri biraraya getirdiğimizde bir yığın oluşur. Bu atom yığını, hangi işlemden geçirilirse geçirilsin, tek bir canlı oluşturamaz. İsterseniz bu konuda bir "deney" tasarlayalım ve evrimcilerin aslında savundukları, ama yüksek sesle dile getiremedikleri iddiayı onlar adına "Darwin Formü-

lü" adıyla inceleyelim:

Evrimciler, çok sayıda büyük varilin içine canlılığın yapısında bulunan fosfor, azot, karbon, oksijen, demir, magnezyum gibi elementlerden bol miktarda koysunlar. Hatta normal şartlarda bulunmayan ancak bu karışımın içinde bulunmasını gerekli gördükleri malzemeleri de bu varillere eklesinler. Karışımların içine, istedikleri kadar amino asit, istedikleri kadar da (bir tekinin bile rastlantısal oluşma ihtimali 10^{-950} olan) protein doldursunlar. Bu karışımlara istedikleri oranda ısı ve nem versinler. Bunları istedikleri gelişmiş cihazlarla karıştırsınlar. Varillerin başına da dünyanın önde gelen bilim adamlarını koysunlar. Bu uzmanlar babadan oğula, kuşaktan kuşağa aktararak nöbetleşe milyarlarca, hatta trilyonlarca sene sürekli varillerin başında beklesinler. Bir canlının oluşması için hangi şartların var olması gerektiğine inanılıyorsa hepsini kullanmak serbest olsun. Ancak, ne yaparlarsa yapsınlar o varillerden kesinlikle bir canlı çıkartamazlar. Zürafaları, aslanları, arıları, kanaryaları, bülbülleri, papağanları, atları, yunusları, gülleri, orkideleri, zambakları, karanfilleri, muzları, portakalları, elmaları, hurmaları, domatesleri, kavunları, karpuzları, incirleri, zeytinleri, üzümleri, şeftalileri, tavus kuşlarını, sülünleri, renk renk kelebekleri ve bunlar gibi milyonlarca canlı türünden hiçbirini oluşturamazlar. Değil burada birkaçını saydığımız bu canlı varlıkları, bunların tek bir hücresini bile elde edemezler.

Kısacası, bilinçsiz **atomlar biraraya gelerek hücreyi oluşturamazlar.** Sonra yeni bir karar vererek bir hücreyi ikiye bölüp, sonra art arda başka kararlar alıp, elektron mikroskobunu bulan, sonra kendi hücre yapısını bu mikroskop altında izleyen profesörleri oluşturamazlar. **Madde, ancak Allah'ın üstün yaratmasıyla hayat bulur.**

Bunun aksini iddia eden evrim teorisi ise, akla tamamen aykırı bir safsatadır. Evrimcilerin ortaya attığı iddialar üzerinde

biraz bile düşünmek, üstteki örnekte olduğu gibi, bu gerçeği açıkça gösterir.

Göz ve Kulaktaki Teknoloji

Evrim teorisinin kesinlikle açıklama getiremeyeceği bir diğer konu ise göz ve kulaktaki üstün algılama kalitesidir.

Gözle ilgili konuya geçmeden önce "Nasıl görürüz?" sorusuna kısaca cevap verelim. Bir cisimden gelen ışınlar, gözde retinaya ters olarak düşer. Bu ışınlar, buradaki hücreler tarafından elektrik sinyallerine dönüştürülür ve beynin arka kısmındaki görme merkezi denilen küçücük bir noktaya ulaşır. Bu elektrik sinyalleri bir dizi işlemden sonra beyindeki bu merkezde görüntü olarak algılanır. Bu bilgiden sonra şimdi düşünelim:

Beyin ışığa kapalıdır. Yani beynin içi kapkaranlıktır, ışık beynin bulunduğu yere kadar giremez. Görüntü merkezi denilen yer kapkaranlık, ışığın asla ulaşmadığı, belki de hiç karşılaşmadığınız kadar karanlık bir yerdir. Ancak siz bu zifiri karanlıkta ışıklı, pırıl pırıl bir dünyayı seyretmektesiniz.

Üstelik bu o kadar net ve kaliteli bir görüntüdür ki 21. yüzyıl teknolojisi bile her türlü imkana rağmen bu netliği sağlayamamıştır. Örneğin şu anda okuduğunuz kitaba, kitabı tutan ellerinize bakın, sonra başınızı kaldırın ve çevrenize bakın.

Şu anda gördüğünüz netlik ve kalitedeki bu görüntüyü başka bir yerde gördünüz mü? Bu kadar net bir görüntüyü size dünyanın bir numaralı televizyon şirketinin ürettiği en gelişmiş televizyon ekranı dahi veremez. 100 yıldır binlerce mühendis bu netliğe ulaşmaya çalışmaktadır. Bunun için fabrikalar, dev tesisler kurulmakta, araştırmalar yapılmakta, planlar ve tasarımlar geliştirilmektedir. Yine bir TV ekranına bakın, bir de şu anda elinizde tuttuğunuz bu kitaba. Arada büyük bir netlik ve kalite far-

kı olduğunu göreceksiniz. Üstelik, TV ekranı size iki boyutlu bir görüntü gösterir, oysa siz üç boyutlu, derinlikli bir perspektifi izlemektesiniz.

Uzun yıllardır on binlerce mühendis üç boyutlu TV yapmaya, gözün görme kalitesine ulaşmaya çalışmaktadırlar. Evet, üç boyutlu bir televizyon sistemi yapabildiler ama onu da gözlük takmadan üç boyutlu görmek mümkün değil, kaldı ki bu suni bir üç boyuttur. Arka taraf daha bulanık, ön taraf ise kağıttan dekor gibi durur. Hiçbir zaman gözün gördüğü kadar net ve kaliteli bir görüntü oluşmaz. Kamerada da, televizyonda da mutlaka görüntü kaybı meydana gelir.

İşte evrimciler, bu kaliteli ve net görüntüyü oluşturan mekanizmanın tesadüfen oluştuğunu iddia etmektedirler. Şimdi biri size, odanızda duran televizyon tesadüfler sonucunda oluştu, atomlar biraraya geldi ve bu görüntü oluşturan aleti meydana getirdi dese ne düşünürsünüz? Binlerce kişinin biraraya gelip yapamadığını şuursuz atomlar nasıl yapsın?

Gözün gördüğünden daha ilkel olan bir görüntüyü oluşturan alet tesadüfen oluşamıyorsa, gözün ve gözün gördüğü görüntünün de tesadüfen oluşamayacağı çok açıktır. Aynı durum kulak için de geçerlidir. Dış kulak, çevredeki sesleri kulak kepçesi vasıtasıyla toplayıp orta kulağa iletir; orta kulak aldığı ses titreşimlerini güçlendirerek iç kulağa aktarır; iç kulak da bu titreşimleri elektrik sinyallerine dönüştürerek beyne gönderir. Aynen görmede olduğu gibi duyma işlemi de beyindeki duyma merkezinde gerçekleşir.

Gözdeki durum kulak için de geçerlidir, yani beyin, ışık gibi sese de kapalıdır, ses geçirmez. Dolayısıyla dışarısı ne kadar gürültülü de olsa beynin içi tamamen sessizdir. Buna rağmen en net sesler beyinde algılanır. Ses geçirmeyen beyninizde bir orkestranın senfonilerini dinlersiniz, kalabalık bir ortamın tüm

gürültüsünü duyarsınız. Ama o anda hassas bir cihazla beyninizin içindeki ses düzeyi ölçülse, burada keskin bir sessizliğin hakim olduğu görülecektir.

Net bir görüntü elde edebilmek ümidiyle teknoloji nasıl kullanılıyorsa, ses için de aynı çabalar onlarca yıldır sürdürülmektedir. Ses kayıt cihazları, müzik setleri, birçok elektronik alet, sesi algılayan müzik sistemleri bu çalışmalardan bazılarıdır. Ancak, tüm teknolojiye, bu teknolojide çalışan binlerce mühendise ve uzmana rağmen kulağın oluşturduğu netlik ve kalitede bir sese ulaşılamamıştır. En büyük müzik sistemi şirketinin ürettiği en kaliteli müzik setini düşünün. Sesi kaydettiğinde mutlaka sesin bir kısmı kaybolur veya az da olsa mutlaka parazit oluşur veya müzik setini açtığınızda daha müzik başlamadan bir cızırtı mutlaka duyarsınız. Ancak insan vücudundaki teknolojinin ürünü olan sesler son derece net ve kusursuzdur. Bir insan kulağı, hiçbir zaman müzik setinde olduğu gibi cızırtılı veya parazitli algılamaz; ses ne ise tam ve net bir biçimde onu algılar. Bu durum, insan yaratıldığı günden bu yana böyledir.

Şimdiye kadar insanoğlunun yaptığı hiçbir görüntü ve ses cihazı, göz ve kulak kadar hassas ve başarılı birer algılayıcı olamamıştır.

Ancak görme ve işitme olayında, tüm bunların ötesinde, çok büyük bir gerçek daha vardır.

Beynin İçinde Gören ve Duyan Şuur Kime Aittir?

Beynin içinde, ışıl ışıl renkli bir dünyayı seyreden, senfonileri, kuşların cıvıltılarını dinleyen, gülü koklayan kimdir?

İnsanın gözlerinden, kulaklarından, burnundan gelen uyarılar, elektrik sinyali olarak beyne gider. Biyoloji, fizyoloji veya biyo-

kimya kitaplarında bu görüntünün beyinde nasıl oluştuğuna dair birçok detay okursunuz. Ancak, bu konu hakkındaki en önemli gerçeğe hiçbir yerde rastlayamazsınız: Beyinde, bu elektrik sinyallerini görüntü, ses, koku ve his olarak algılayan kimdir? Beynin içinde göze, kulağa, burna ihtiyaç duymadan tüm bunları algılayan bir şuur bulunmaktadır. Bu şuur kime aittir?

Elbette bu şuur beyni oluşturan sinirler, yağ tabakası ve sinir hücrelerine ait değildir. İşte bu yüzden, herşeyin maddeden ibaret olduğunu zanneden Darwinist-materyalistler bu sorulara hiçbir cevap verememektedirler. Çünkü bu şuur, Allah'ın yaratmış olduğu ruhtur. Ruh, görüntüyü seyretmek için göze, sesi duymak için kulağa ihtiyaç duymaz. Bunların da ötesinde düşünmek için beyne ihtiyaç duymaz.

Bu açık ve ilmi gerçeği okuyan her insanın, beynin içindeki birkaç santimetreküplük, kapkaranlık mekana tüm kainatı üç boyutlu, renkli, gölgeli ve ışıklı olarak sığdıran Yüce Allah'ı düşünüp, O'ndan korkup, O'na sığınması gerekir.

Materyalist Bir İnanç

Buraya kadar incelediklerimiz, evrim teorisinin bilimsel bulgularla açıkça çelişen bir iddia olduğunu göstermektedir. Teorinin hayatın kökeni hakkındaki iddiası bilime aykırıdır, öne sürdüğü evrim mekanizmalarının hiçbir evrimleştirici etkisi yoktur ve fosiller teorinin gerektirdiği ara formların yaşamadıklarını göstermektedir. Bu durumda, elbette, evrim teorisinin bilime aykırı bir düşünce olarak bir kenara atılması gerekir. Nitekim tarih boyunca dünya merkezli evren modeli gibi pek çok düşünce, bilimin gündeminden çıkarılmıştır. Ama evrim teorisi ısrarla bilimin gündeminde tutulmaktadır. Hatta bazı insanlar teorinin eleştirilmesini "bilime saldırı" olarak göstermeye bile çalışmakta-

dırlar. Peki neden?..

Bu durumun nedeni, evrim teorisinin bazı çevreler için, kendisinden asla vazgeçilemeyecek dogmatik bir inanış oluşudur. Bu çevreler, materyalist felsefeye körü körüne bağlıdırlar ve Darwinizm'i de doğaya getirilebilecek yegane materyalist açıklama olduğu için benimsemektedirler.

Bazen bunu açıkça itiraf da ederler. Harvard Üniversitesi'nden ünlü bir genetikçi ve aynı zamanda önde gelen bir evrimci olan Richard Lewontin, "önce materyalist, sonra bilim adamı" olduğunu şöyle itiraf etmektedir:

> *Bizim materyalizme bir inancımız var, 'a priori' (önceden kabul edilmiş, doğru varsayılmış) bir inanç bu. Bizi dünyaya materyalist bir açıklama getirmeye zorlayan şey, bilimin yöntemleri ve kuralları değil. Aksine, materyalizme olan 'a priori' bağlılığımız nedeniyle, dünyaya materyalist bir açıklama getiren araştırma yöntemlerini ve kavramları kurguluyoruz. Materyalizm mutlak doğru olduğuna göre de, İlahi bir açıklamanın sahneye girmesine izin veremeyiz. (Richard Lewontin, "The Demon-Haunted World", The New York Review of Books, 9 Ocak 1997, s. 28)*

Bu sözler, Darwinizm'in, materyalist felsefeye bağlılık uğruna yaşatılan bir dogma olduğunun açık ifadeleridir. Bu dogma, maddeden başka hiçbir varlık olmadığını varsayar. Bu nedenle de cansız, bilinçsiz maddenin, hayatı yarattığına inanır. Milyonlarca farklı canlı türünün; örneğin kuşların, balıkların, zürafaların, kaplanların, böceklerin, ağaçların, çiçeklerin, balinaların ve insanların maddenin kendi içindeki etkileşimlerle, yani yağan yağmurla, çakan şimşekle, cansız maddenin içinden oluştuğunu kabul eder. Gerçekte ise bu, hem akla hem bilime aykırı bir kabuldür. Ama Darwinistler kendi deyimleriyle "İlahi bir açıklamanın sahneye

girmemesi" için, bu kabulü savunmaya devam etmektedirler.

Canlıların kökenine materyalist bir ön yargı ile bakmayan insanlar ise, şu açık gerçeği göreceklerdir: Tüm canlılar, üstün bir güç, bilgi ve akla sahip olan bir Yaratıcının eseridirler. Yaratıcı, tüm evreni yoktan var eden, en kusursuz biçimde düzenleyen ve tüm canlıları yaratıp şekillendiren Allah'tır.

Evrim Teorisi Dünya Tarihinin En Etkili Büyüsüdür

Burada şunu da belirtmek gerekir ki, ön yargısız, hiçbir ideolojinin etkisi altında kalmadan, sadece aklını ve mantığını kullanan her insan, bilim ve medeniyetten uzak toplumların hurafelerini andıran evrim teorisinin inanılması imkansız bir iddia olduğunu kolaylıkla anlayacaktır.

Yukarıda da belirtildiği gibi, evrim teorisine inananlar, büyük bir varilin içine birçok atomu, molekülü, cansız maddeyi dolduran ve bunların karışımından zaman içinde düşünen, akleden, buluşlar yapan profesörlerin, üniversite öğrencilerinin, Einstein, Hubble gibi bilim adamlarının, Frank Sinatra, Charlton Heston gibi sanatçıların, bunun yanı sıra ceylanların, limon ağaçlarının, karanfillerin çıkacağına inanmaktadırlar. Üstelik, bu saçma iddiaya inananlar bilim adamları, profesörler, kültürlü, eğitimli insanlardır. Bu nedenle evrim teorisi için "dünya tarihinin en büyük ve en etkili büyüsü" ifadesini kullanmak yerinde olacaktır. Çünkü, dünya tarihinde insanların bu derece aklını başından alan, akıl ve mantıkla düşünmelerine imkan tanımayan, gözlerinin önüne sanki bir perde çekip çok açık olan gerçekleri görmelerine engel olan bir başka inanç veya iddia daha yoktur. Bu, Afrikalı bazı kabilelerin totemlere, Sebe halkının Güneş'e tapmasından, Hz. İbrahim'in kavminin elleri ile

yaptıkları putlara, Hz. Musa'nın kavminin altından yaptıkları buzağıya tapmalarından çok daha vahim ve akıl almaz bir körlüktür. Gerçekte bu durum, Allah'ın Kuran'da işaret ettiği bir akılsızlıktır. Allah, bazı insanların anlayışlarının kapanacağını ve gerçekleri görmekten aciz duruma düşeceklerini birçok ayetinde bildirmektedir. Bu ayetlerden bazıları şöyledir:

Şüphesiz, inkar edenleri uyarsan da, uyarmasan da, onlar için fark etmez; inanmazlar. Allah, onların kalplerini ve kulaklarını mühürlemiştir; gözlerinin üzerinde perdeler vardır. Ve büyük azap onlaradır. (Bakara Suresi, 6-7)

...Kalpleri vardır bununla kavrayıp-anlamazlar, gözleri vardır bununla görmezler, kulakları vardır bununla işitmezler. Bunlar hayvanlar gibidir, hatta daha aşağılıktırlar. İşte bunlar gafil olanlardır. (Araf Suresi, 179)

Allah Hicr Suresi'nde ise, bu insanların mucizeler görseler bile inanmayacak kadar büyülendiklerini şöyle bildirmektedir:

Onların üzerlerine gökyüzünden bir kapı açsak, ordan yukarı yükselseler de, mutlaka: "Gözlerimiz döndürüldü, belki biz büyülenmiş bir topluluğuz" diyeceklerdir. (Hicr Suresi, 14-15)

Bu kadar geniş bir kitlenin üzerinde bu büyünün etkili olması, insanların gerçeklerden bu kadar uzak tutulmaları ve 150 yıldır bu büyünün bozulmaması ise, kelimelerle anlatılamayacak kadar hayret verici bir durumdur. Çünkü, bir veya birkaç insanın imkansız senaryolara, saçmalık ve mantıksızlıklarla dolu iddialara inanmaları anlaşılabilir. Ancak dünyanın dört bir yanındaki insanların, şuursuz ve cansız atomların ani bir kararla biraraya gelip; olağanüstü bir organizasyon, disiplin, akıl ve şu-

ur gösterip kusursuz bir sistemle işleyen evreni, canlılık için uygun olan her türlü özelliğe sahip olan Dünya gezegenini ve sayısız kompleks sistemle donatılmış canlıları meydana getirdiğine inanmasının, **"büyü"**den başka bir açıklaması yoktur.

Nitekim, Allah Kuran'da, inkarcı felsefenin savunucusu olan bazı kimselerin, yaptıkları büyülerle insanları etkilediklerini Hz. Musa ve Firavun arasında geçen bir olayla bizlere bildirmektedir. Hz. Musa, Firavun'a hak dini anlattığında, Firavun Hz. Musa'ya, kendi "bilgin büyücüleri" ile insanların toplandığı bir yerde karşılaşmasını söyler. Hz. Musa, büyücülerle karşılaştığında, büyücülere önce onların marifetlerini sergilemelerini emreder. Bu olayın anlatıldığı ayet şöyledir:

(Musa:) "Siz atın" dedi. (Asalarını) atıverince, insanların gözlerini büyüleyiverdiler, onları dehşete düşürdüler ve (ortaya) büyük bir sihir getirmiş oldular. (Araf Suresi, 116)

Görüldüğü gibi Firavun'un büyücüleri yaptıkları "aldatmacalar"la -Hz. Musa ve ona inananlar dışında- insanların hepsini büyüleyebilmişlerdir. Ancak, onların attıklarına karşılık Hz. Musa'nın ortaya koyduğu delil, onların bu büyüsünü, Kuran'daki ifadeyle "uydurduklarını yutmuş" yani etkisiz kılmıştır:

Biz de Musa'ya: "Asanı fırlatıver" diye vahyettik. (O da fırlatıverince) bir de baktılar ki, o bütün uydurduklarını derleyip-toparlayıp yutuyor. Böylece hak yerini buldu, onların bütün yapmakta oldukları geçersiz kaldı. Orada yenilmiş oldular ve küçük düşmüşler olarak tersyüz çevrildiler. (Araf Suresi, 117-119)

Ayetlerde de bildirildiği gibi, daha önce insanları büyüleyerek etkileyen bu kişilerin yaptıklarının bir sahtekarlık olduğunun anlaşılması ile, söz konusu insanlar küçük düşmüşlerdir.

Günümüzde de bir büyünün etkisiyle, bilimsellik kılıfı altında son derece saçma iddialara inanan ve bunları savunmaya hayatlarını adayanlar, eğer bu iddialardan vazgeçmezlerse gerçekler tam anlamıyla açığa çıktığında ve "büyü bozulduğunda" küçük duruma düşeceklerdir. Nitekim, yaklaşık 60 yaşına kadar evrimi savunan ve ateist bir felsefeci olan, ancak daha sonra gerçekleri gören Malcolm Muggeridge evrim teorisinin yakın gelecekte düşeceği durumu şöyle açıklamaktadır:

> *Ben kendim, evrim teorisinin, özellikle uygulandığı alanlarda, geleceğin tarih kitaplarındaki en büyük espri malzemelerinden biri olacağına ikna oldum. Gelecek kuşak, bu kadar çürük ve belirsiz bir hipotezin inanılmaz bir saflıkla kabul edilmesini hayretle karşılayacaktır. (Malcolm Muggeridge, The End of Christendom, Grand Rapids: Eerdmans, 1980, s.43)*

Bu gelecek, uzakta değildir aksine çok yakın bir gelecekte insanlar "tesadüfler"in ilah olamayacaklarını anlayacaklar ve evrim teorisi dünya tarihinin en büyük aldatmacası ve en şiddetli büyüsü olarak tanımlanacaktır. Bu şiddetli büyü, büyük bir hızla dünyanın dört bir yanında insanların üzerinden kalkmaya başlamıştır. Artık evrim aldatmacasının sırrını öğrenen birçok insan, bu aldatmacaya nasıl kandığını hayret ve şaşkınlıkla düşünmektedir.

Dediler ki: "Sen Yücesin, bize öğrettiğinden
başka bizim hiçbir bilgimiz yok.
Gerçekten Sen, herşeyi bilen,
hüküm ve hikmet sahibi olansın."
(Bakara Suresi, 32)
